

VASKORI DUNA ÚT

2021

ISSN 2786-3077

MAGAZIN

CSATLAKOZZON
ÖN
IS
Védjük meg
közös
örökségünket

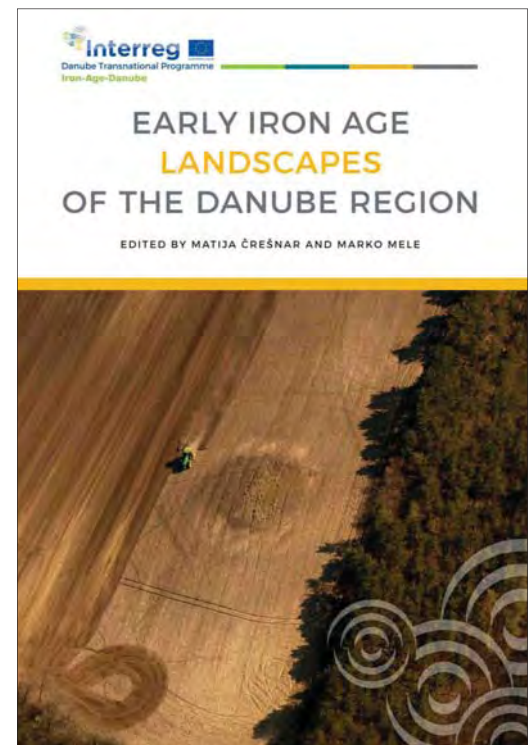
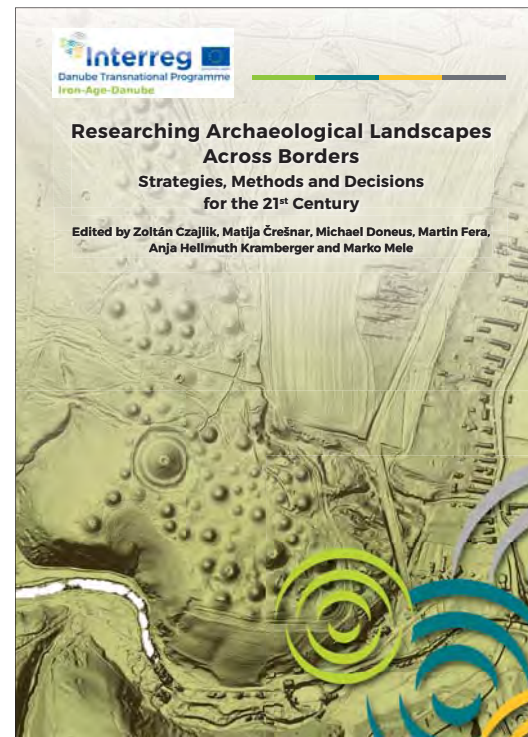
KÖVESSE
AZ
UTAT
Legyen része
közös
történetünknek

Az **Archaeolingua Alapítvány és Kiadó** a könyvkiadás minden területén rendelkezik szakértelemmel és tapasztalattal, legyen szó akár grafikai tervezésről, tördelésről vagy tudományos kiadványok szerkesztéséről. Így komplex módon tudjuk menedzselni a publikációs folyamatot: segítséget nyújtunk szerzőinknek a kiadás minden fázisában, a forrásokra való pályázásban, a kézirat olvasó- és technikai szerkesztésében, a képek kezelésében, a borítótervezésben, a nyomdai kivitelezés ellenőrzésében, valamint a kész könyv terjesztésében Magyarországon és külföldön.

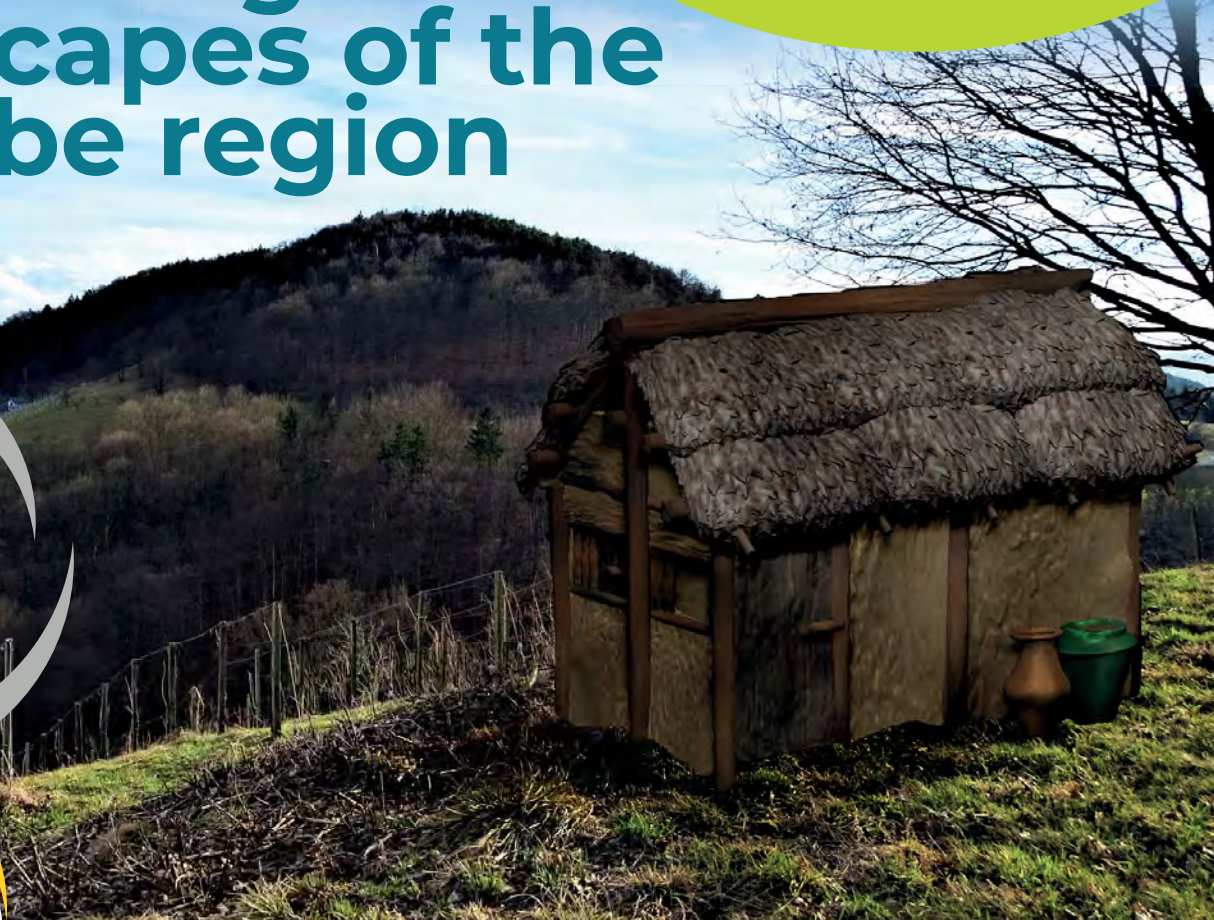
Partnereink között tudhatunk a világ minden tájáról számos egyetemet és kutatóintézetet, melyek rendszeresen bíznak meg minket publikációik sajtó alá rendezésével és kiadásával. Csak hogy néhányat említsünk, az Archaeolingua gondozza az **Európai Régészeti Tanács** éves kiadványait, az **ELTE Egyiptológia Tanszékének** könyvsorozatát, a **Helsinki Egyetem** *The Yamnaya Impact on Prehistoric Europe* c. sorozatát, vagy az **Innsbrucki Egyetem** *Innsbrucker Beiträge zur Kulturwissenschaft* c. sorozatát. A **Vaskori Duna Út** projektben a **Vaskori Duna Út Egyesület** (*Iron Age Danube Route Association, IADR*) alapító tagjaként veszünk részt.

Az Archaeolingua célja magas szakmai sztenderdeknek megfelelő szakkönyvek kiadása a régészet, történelem, történeti nyelvészet, kulturális örökség és további kapcsolódó diszciplínák területén, kiemelt hangsúlyt fektetve az interdiszciplináris kutatásokra. További céljaink között szerepel a kulturális örökség védelmének elősegítése, a kulturális és természeti örökséggel kapcsolatos ismeretterjesztés, valamint az örökségvédelemmel kapcsolatos oktatásban való részvétel. Immár 10 éve negyedévente megjelenő, kétnyelvű (angol és magyar) online folyóiratunk, a **Magyar Régészet / Hungarian Archaeology** is hozzájárul a kulturális örökség népszerűsítéséhez, és mindenki számára ingyenesen elérhető a www.magyarregeszett.hu internetcímen.

Danube's
Archaeological eLandscapes

Virtual archaeological landscapes of the Danube region

The project Danube's Archaeological eLandscapes is implemented under the Danube Transnational Programme, funded by the European Regional Development and IPA fund.

ERDF: 2,118,635.56 EUR
IPA: 21,335.00 EUR

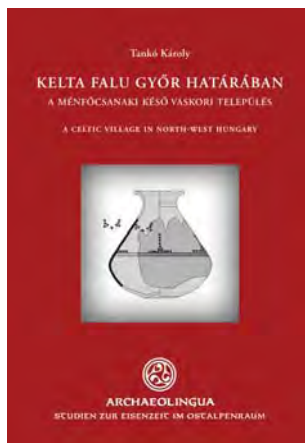
Programme co-funded by the European Union

Kelta falu Győr határában. A ménfőcsanaki késő vaskori település

Tankó Károly

320 oldal, ISBN 978-615-576-641-1

Ménfőcsanak a kelta vándorlás egyik kulcsfontosságú lelőhelye Győr közelében. Ez Magyarország, de talán a teljes Kárpát-medence legnagyobb felületen és legteljesebben kutatott késő vaskori települése. Közeliében az azonos korú temető több száz sírja is feltárára került, köztük olyanok is, amelyek mellékleteik alapján egyértelműen a Kr. e. 4. század első felére datálható kelta népmozgással hozhatók összefüggésbe. A lelőhely jelentősége a kelet-magyarországi Sajópetrihez mérhető; a Ménfőcsanakon napvilágra hozott leletanyag feldolgozása és elemzése jelenleg is folyik.

Az arany évszázada

Bollók Ádám

166 oldal, ISBN 978 615 5766 47 3

Az Avar Kaganátus fennállásának első évszázadát jellemző kivételes aranybőségét a ránk maradt régészeti leletek alapján jól ismerjük: számos, arany és más értékes tárgyban bővelkedő sírt tártak fel a régészek ebből az időszakból. Az avarok az 550–560-as években vándoroltak ázsiai szállásaikról előbb a kelet-európai sztyeppe-vidékre, majd a Kárpát-medencébe, és egy évtized leforgása alatt egy számos népet magába foglaló birodalmat hoztak létre. Az Avar Kaganátus felemelkedését és tündöklését az 560-as és a 620-as évek között több körülmény szerencsés együttállása tette lehetővé. Európai történetük első, név szerint ismert kaganja, Baján a sztyeppei történelemben többször feltűnő, karizmatikus uralkodó volt, akinek vezetői képességei elősegítették népének hadi sikereit. Európába érkezésükkor az avarok szövetségesre leltek a Keletrómai Birodalom uraiban, akik az északi határaikat fenyegető szomszédjaik megfékezésért remélték az új katonai erőtől. E szövetség megkötésében központi szerepet játszott az avaroknak juttatott nagy mennyiségű arany és drága ajándék. A Keletrómai Birodalom anyagi támogatását élvező avarok gyors ütemben hajtották uralmuk alá Kelet-Európa, majd a Kárpát-medence különféle nyelvű és eredetű közösségeit. Ennek során egy olyan politikai alakulatot hoztak létre, amely később évtizedeken át képes volt rákényszeríteni a keletrómai szövetségest az egyre növekvő „aranyadó” megfizetésére. E juttatások jelentős hatással voltak az Avar Kaganátus társadalmi berendezkedésére és közösségeinek anyagi kultúrájára. Jelen kötet e folyamatokba nyújt betekintést az írott források és a régészeti leletanyag alapján megfogalmazódó tanulságok bemutatásával.

Megrendelés: www.archaeolingua.hu/shop

Vaskori Duna Út Magazin

Vol. 1 2021

KÖZREMŰKÖDŐ INTÉZMÉNYEK

Archaeolingua Alapítvány,
Budapest

Zágrábi Régészeti Múzeum,
Zágráb

Magyar Nemzeti Múzeum,
Budapest

Vaskori Duna Út Egyesület,
Zágráb

FŐSZERKESZTŐ

Sanjin Mihelić

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG

Jacqueline Balen

Jerem Erzsébet

Matija Črešnar

Marko Mele

Petra Stipančić

Wollák Katalin

SEGÉDSZERKESZTŐ

Porin Šćukanec Rezniček

SZERZŐK

Jacqueline Balen

Czajlik Zoltán

Czifra Szabolcs

Matija Črešnar

Ivan Drnić

Ana Đukić

Fábián Szilvia

Nataša Gorenc

Anja Hellmuth Kramberger

Jerem Erzsébet

Boštjan Laharnar

Márkus Zsolt László

Marko Mele

Sanjin Mihelić

Daniel Modl

Pálincás Adrienn

Hrvoje Potrebica

Marko Pršina

Marta Rakvin

Petra Stipančić

Szántó György

Szkaliczki Tibor

Vers Miklós

Anja Vintar

Petra Vojaković

Weisz Zsolt

Wollák Katalin

MARKETING DIZÁJN

Srećko Škrinjarić

TÉRKÉPEK

Martin Fera

NYOMDA

Pauker Holding Kft.

PÉLDÁNYSZÁM

1000

ISSN 2786-3077

A MAGYAR VÁLTOZAT KÉSZÍTŐI

Czifra Szabolcs

Fábián Szilvia

Jerem Erzsébet

Kovács Rita

Lyublyanovics Kyra

Pálincás Adrienn

Szilágyi Magdolna

Wollák Katalin

A magyar nyelvű magazin szerkesztését és nyomtatását a Külgazdasági és Külügyminisztérium finanszírozta az Európai Unió Duna Régió Stratégia kultúra és idegenforgalom prioritási területének céljaival összhangban. A kiadvány további támogatói a DAeL projekt és az Archaeolingua Alapítvány.

Cultural route
of the Council of Europe
Itinéraire culturel
du Conseil de l'Europe

Archaeolingua Alapítvány
1067 Budapest, Teréz krt. 13.

www.archaeolingua.hu

Felölös kiadó: Jerem Erzsébet

Technikai szerkesztő: Lyublyanovics Kyra

TARTALOM

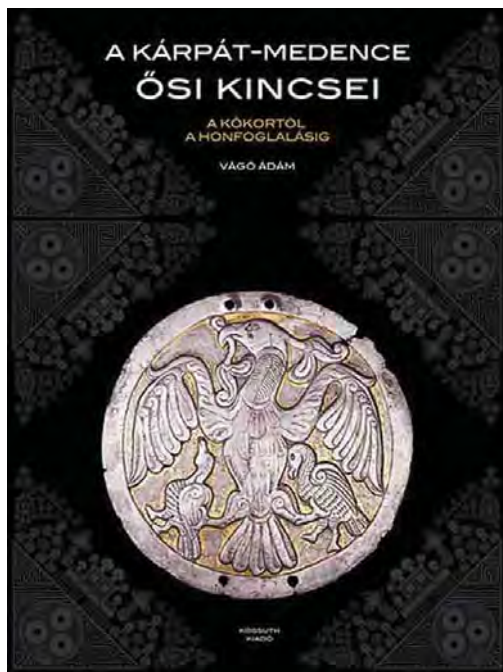
4	Beköszöntő
5	Előszó
7	A főszerkesztő előszava
8	A vaskor — Nagy változások rövid története
14	Mi a Vaskori Duna Út?
18	Kövessd az utat
40	A Vaskori Duna Út Egyesület programjai
44	Hírek
48	Történetek a vaskorról
50	Pungrt-hegy — Egy lenyűgöző felfedezés
52	A vaskori fejedelmek völgye Észak-Horvátországban
54	A HamuG múzeum születése
56	Kezünkben a vaskor
58	Heriterra — A természettől az emberig és vissza
60	Főzés a vaskorban
66	A vaskor és a fiatalok
68	Régészeti találkozások — Egy szórakoztató alternatíva, ami távol tartja gyermekeit a kutyüktől
70	Ha nagy leszek, régész akarok lenni
71	Tomi — A Vaskori Duna Út kabalája
72	Rendezvények
74	Kiállítások
78	A strettwegi kultikus kocsimodell

Csontból készült lovas figura.
Fibula töredék Kaptol-Gradca 12. halomsírjából.
© CPI/H. Potrebica

← BORÍTÓKÉP:

A süttői halomsírok a Duna mellett.
Fotó: Czajlik Zoltán,
Eötvös Loránd Tudományegyetem,
Régészettudományi Intézet,
Budapest

A Kárpát-medence ősi kincsei A kőkortól a honfoglalásig

Vágó Ádám

520 oldal, ISBN 978-963-09-8426-3

Első ízben jelenik meg ilyen összefoglaló, tárgyakkal gazdagon reprezentált, művészeti megközelítésű, tudományos-ismeretterjesztő munka a Kárpát-medence Árpád-kor előtti műkincseiből. A bemutatott tárgyak egy része először jelenik meg nagyközönség előtt, így szenzációs újdonságnak számít.

A reprezentatív művészeti album Kr. e. 800 000-tól, a Kárpát-medencei őskor kezdetétől a Kr. u. 10. századig, a magyar honfoglalás korának végéig mutatja be és rendszerezi mindazt, amit az egyes korszakok tárgyi kultúrájáról, művészetéről tudunk. Történeti és művészeti megközelítésű korszakleírásokkal, elemzésekkel, érdekességekkel, térképekkel, valamint közel 2000 műtárgy színes fotójával mutatjuk be a Kárpát-medence ősi műkincseit.

Megrendelés: www.kossuth.hu

KÖZREMŰKÖDŐK:

Jacqueline Balen

Zágrábi Régészeti Múzeum

Czajlik Zoltán

Eötvös Loránd Tudományegyetem,
Régészettudományi Intézet

Czifra Szabolcs

Magyar Nemzeti Múzeum

Matija Črešnar

Ljubljana Egyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Régészeti Tanszék,
Szlovén Kulturális Örökségvédelmi Intézet

Ivan Drnić

Zágrábi Régészeti Múzeum

Ana Đukić

Zágrábi Régészeti Múzeum

Fábián Szilvia

Magyar Nemzeti Múzeum

Martin Fera

Bécsi Egyetem

Nataša Gorenc

Szlovén Kulturális Örökségvédelmi Intézet

Anja Hellmuth Kramberger

Alma mater Europaea; Ljubljana Egyetem

Jerem Erzsébet

Archaeolingua Alapítvány

Boštjan Laharnar

Szlovén Nemzeti Múzeum

Márkus Zsolt László

Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet,
Budapest

Marko Mele

Universalium Joanneum

Sanjin Mihelić

Zágrábi Régészeti Múzeum

Daniel Modl

Universalium Joanneum

Pálinkás Adrienn

Magyar Nemzeti Múzeum

Hrvoje Potrebica

Zágrábi Egyetem, Humán- és Társadalomtudományi Kar,
Régészettudományi Intézet; Östörténeti Kutatóközpont

Marko Pršina

Szlovén Kulturális Örökségvédelmi Intézet

Marta Rakvin

Zágrábi Régészeti Múzeum

Petra Stipančić

Dolenjska Múzeum Novo mesto

Szántó György

Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet,
Budapest

Szkaliczki Tibor

Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet,
Budapest

Porin Šćukanec Reznicek

Zágrábi Régészeti Múzeum

Veres Miklós

Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet,
Budapest

Anja Vintar

Szlovén Kulturális Örökségvédelmi Intézet,
Szlovén Nemzeti Múzeum

Petra Vojaković

Arhej d.o.o.

Weisz Zsolt

Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet,
Budapest

Wollák Katalin

Archaeolingua Alapítvány

BEKÖSZÖNTŐ

Ha izgalmas, ismeretlen világokat szeretnénk felfedezni, nem térben kell messzire utaznunk, hanem időben. Úgy vélem, ezen a merész, mégis egyszerű gondolon alapul az Európa Tanács nagyszabású programja, melynek keretében Kulturális Útvonalakat alakítanak ki az EU makrorégióiban. Ez a törekvés egybevág az európai turisztika legmodernebb trendjeivel: egyre népszerűbbé válik a minőségi turizmus; az emberek szívesen indulnak rövidebb utazásokra hazájukon belül és a környező területeken, hogy ismereteiket gyarapítsák. Mindinkább kíváncsiak vagyunk önmagunkra, szeretnénk még jobban megismerni Európa változatos szellemi örökségét, a sokszínű kulturális, történelmi és gasztronómiai hagyományokban gazdag tájakat, távoli elődeink életét.

Az Európai Unió *Routes4U* projektje különféle barangoló útvonalakat ajánl a turistáknak, többek között a Duna régióban is. Ennek részeként jött létre a Vaskori Duna Út, melynek alapjait „A Duna-medence monumentális kora vaskori tájai” című EU-s projekt fektette le. A 2017-ben indult, és közel három éven át zajló programban öt Duna menti ország intézményei vettek részt, és a munkában a Magyar Nemzeti Múzeum szakemberei is kulcsszerepet vállaltak. A kutatás középpontjában a Kr. e. 9–5. századra

tehető korai vaskor monumentális építészeti tájelemei, a föld, fa és kő felhasználásával emelt erődített magaslati földvárak, valamint a nagy halomsíros temetők álltak. A program lezárulta után, 2020 nyarán jött létre a Vaskori Duna Út Egyesület, melynek a Magyar Nemzeti Múzeum alapító tagja. Az egyesület által kidolgozott Vaskori Duna Út (*Iron Age Danube Route*) 2021. május 19-én megkapta az Európa Tanács kulturális útvonala címet, ami a legmagasabb elismerés az olyan európai kulturális útvonalak számára, amelyek elkötelezettek a kulturális örökség kutatása, védelme és turisztikai hasznosítása iránt.

A Vaskori Duna Út magyarországi helyszínei közül az egyik maga a Magyar Nemzeti Múzeum, és erre az intézmény vezetőjeként különösen büszke vagyok, hiszen ez is azt jelzi, hogy kiemelkedően fontos emlékeket, értékeket őrzünk és tárhatunk látogatóink elé. A Vaskori Duna Út célja, hogy a régészeti helyszínek turisztikai célponttá, a történelmi ismeretek pedig eleven élménnyé váljanak. Hiszem, hogy ez az Út nemcsak a vaskori kultúrához vihet közelebb bennünket, hanem európai identitásunk megerősödéséhez, és végső soron a környezetünkben élők, valamint önmagunk jobb megismeréséhez is.

L. Simon László

Magyar Nemzeti Múzeum
főigazgató

Kedves Olvasó!

Ez a tematikus régészeti magazin az időszámításunk előtti első évezredben, a vaskorban a Duna mentén élt népek régészeti örökségét mutatja be.

A magazin, melynek első száma 2021 nyarán angolul, majd ugyanez év őszén magyarul jelenik meg, a Duna menti múzeumokban, régészeti parkokban, Tourinform irodákban áll az Önök rendelkezésére, és reményeink szerint a vaskori helyszínekre vivő közlekedési eszközökön is elérhetővé válik majd. A magazin azoknak kíván információt, élményt és szórakozást kínálni, akik a természet és a kultúra közös értékei irányt fogékonyak. Hiszen a vaskori régészeti helyszínek gyakran tájalkotó elemnek is tekinthetők, mint például a sánc-árok rendszerrel övezett, erősített magaslati települések, vagy az ezekhez tartozó, a vaskori vezetőréteg temetkezésére szolgáló halomsírok, halomsírmezők.

A Duna régió vaskora, vagyis a Kr. e. 800-ban kezdődő és a római hódítással lezáruló korszak megkülönböztetett helyet foglal el az európai művelődéstörténetben. A vaskor számos eseménye a szélesebb nagyközönség előtt is ismert: ilyen Róma városának alapítása, a görög poliszok fénykora, Nagy Sándor hódítása vagy a pun háborúk. Ezzel szemben a Duna régió történetét szinte csak a régészek ismerik. A Duna ez idő tájt két nagy kultúrkört választott el egymástól: a folyótól nyugatra éltek a Hallstatt kultúra (Kr. e. 800–450) kora vaskori csoportjai, melyeket a térség kereskedelmi hálózata kapcsolt össze. E hálózatnak köszönhetően a használati tárgyak, lakhatási stílusok, gazdálkodási technikák az egész régióban hasonlóak voltak. A Dunától keletre a szkíta hódítás és megtelepedés emlékményeit az ún. Vekerzug kultúra lelőhelyeiről ismerjük. A kelta civilizáció lassú térhódítása a késő vaskor időszakára tehető (Kr. e. 450/400 – Kr. u. 49). Az ennek révén létrejött, Nyugat- és Közép-Európára kiterjedő La Tène kultúra nemcsak a megtelepedési és temetkezési formák változását eredményezte, de az anyagi kultúrában is számos új elem jelent meg (gazdagon díszített ékszerek és fegyverek, korongolt edények, a középkor végéig használt mezőgazdasági szerszámok).

A korszakkal foglalkozó szakemberek – együttműködésben a vaskori lelőhelyek kutatásáért, gondozásáért, védelméért, bemutatásáért felelős múzeumokkal, egyetemekkel, önkormányzatokkal, civil szervezetekkel, valamint a turizmus és a természetvédelem szervezeteivel – úgy ítélték meg, hogy érdemes lenne a Duna régió ezen különleges régészeti emlékeit, a vaskori helyszíneket, bemutatóhelyeket és a vaskor tárgyi emlékményeit felvonultató múzeumokat hálózatba szervezni. Az ennek mentén kimunkált Vaskori Duna Út program 2021 nyarán elnyerte az Európa Tanács Kulturális Útvonala címet. A tanúsítvány átadására 2021. szeptember 30-án, Grúziában került sor.

A vaskori ember tájalakítási tevékenységének lenyomatai, mint például az erősítések, a sírhalmok, a megtelepedés vagy gazdálkodás céljára kialakított teraszok gyakran ma is láthatók a történeti tájban. Ezek jobb megismerését is segíti a magazin, akár kerékpárral, akár túrázás keretében, akár családi kirándulás során látogatjuk meg ezeket a helyszíneket. A vaskori lelőhelyek sokszor természetvédelmi területeken, erdőben fekszenek, ezáltal kiváló célpontjai a közelmúltban népszerűvé vált lassú turizmusnak, amely kellő időt biztosít az adott célpontok megismerésére, a helyi kultúrában való elmélyülésre (beleértve a régió néprajzi, történeti, gasztronómiai kínálatát is), és az élmények átélésére.

A közelmúltban tartott „Lassú, avagy környezettudatos kulturális turizmus” című online konferencia az Európa Tanács Magyarországon is működő Kulturális Útvonalait mutatta be, köztük az ezt a minősítést idén elnyert Vaskori Duna Utat is. A hazánkban is bejárható kilenc kulturális útvonalról a programot gondozó szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum nyújt tájékoztatást weboldalán: www.kulturalisutvonalak.hu/hireink/. E szemlélet térnyerését az elmúlt másfél év is elősegítette, hiszen a világhírű bizonyos mértékben megváltoztatta a szokásainkat, a zárt terekben való kikapcsolódás helyett vagy mellett a szabadban töltött feltöltődés lehetőségei kerültek előtérbe.

A Vaskori Duna Út programját felkaroló két intézmény, a Magyar Nemzeti Múzeum és az Archaeolingua Alapítvány és Kiadó azért vállalta a magazin magyarra fordítását és hazai megjelentetését, hogy a környező országokban, így Ausztriában, Horvátországban és Szlovéniában bemutatott izgalmas helyszínek, ikonikus tárgyak, feltárási eredmények és kutatási programok mellett az Olvasó megismerkedhessen a vaskorral kapcsolatos kulturális élmények kínálatával, és ezáltal kedvet kapjon a magazinban szereplő és további hazai helyszínek alaposabb megismerésére, a soproni és sűttői vaskori régészeti tanösvények bejárására, a Magyar Nemzeti Múzeum és a térség egyéb múzeumi meglátogatására. Bár egyelőre kisszámú hazai helyszín, illetve intézmény tagja a programnak, célunk a hálózat bővítése további magyar helyszínek bevonásával.

A magazin létrejöttét és tartalmát a Vaskori Duna Út Egyesület elnöke (a Zágrábi Régészeti Múzeum igazgatója) mutatja be előszavában.

Az Egyesület működteti a program honlapját (www.hu.ironagedanuberoute.com), amely magyarul is elérhető, lehetőséget kínálva a további böngészésre.

Reméljük, hogy felkeltettük érdeklődését, jó olvasást kívánunk!

2021. október

Magyar Nemzeti Múzeum
Archaeolingua Alapítvány és Kiadó

A FŐSZERKESZTŐ ELŐSZAVA

Kedves Olvasó!

Kérem, engedje meg, hogy meleg szívvel üdvözlöm, akár a múlt szeretete, akár a puszta kíváncsiság vezette, hogy kézbe vegye ezt a magazint. Hadd kérjek egy kis figyelmet Öntől! Egy páratlan utazásra szeretnénk elkalauzolni Önt, amelyben eddig még biztosan nem volt része.

Persze – gondolhatja most Ön – mi lehet olyan különleges ebben az utazásban? Nem sok, azt leszámítva, hogy teljesen egyedi. Utunk ismeretlen helyekre és titokzatos korokba vezet. A felkeresendő tájak gondosan el vannak rejtve a kíváncsiskodók szeme elől, arról nem is beszélve, hogy két-három évezred választ el tőlük, ami igen komoly korlát, hiszen az emberiség még csak gyerekcipőben jár az időgép tervezése terén...

Azt hiszem, most már felhagyhatok a titkolózással (már a magazinunk címe is egyfajta spoiler volt, nem igaz?) és elárulhatom, hogy ennek a híres birodalomnak, amelyet ezeken az oldalakon népszerűsítünk, neve is van: a vaskor. Noha ez az egész európai kontinenst lefedő általános jelenség volt, itt most azokra a földrajzilag jól körülhatárolható területekre fogunk koncentrálni, melyeket Európa óriási szupersztrádája, a Duna kötött és köt ma is össze. A Vaskori Duna Út Egyesület azzal a céllal jött létre, hogy segítsen áthidalni azt a kronológiai szakadékot, amely elválaszt bennünket elődeink világától, és megkönnyítse e régen volt idők és helyek megértését és az emlékek megővését.

Az e mögött az útvonal mögött rejülő rendező elv és logika, valamint ennek fontossága nyilvánvalóvá vált az idei év első felében. 2021 májusában a Vaskori Duna Utat az Európa Tanács új Kulturális Útnak minősítette, és ezáltal negyvenötre emelkedett az ezzel a rangos tanúsítvánnyal rendelkező európai kulturális útvonalak száma. Ennek köszönhetően a Vaskori Duna Út bekerült a régóta ismert útvonalak sorába, mint amilyen a Szent Jakab Zarándokút, a Viking Út, vagy a Via Francigena, hogy csak néhány példát említsek. Most bízunk és reménykedünk abban, de egyben határozott szándékunk is, hogy bebizonyíthassuk, a Vaskori Duna Út méltó erre a tanúsítványra, és valóban teljes mértékben megilleti ez a rangos cím.

A magazin, amelyet most olvas, bemutatja Önnek a Vaskori Duna Utat, bepillantást enged a titkaiba és elmeséli a történetét. Röviden, arra invitálja Önt, hogy ismerkedjen meg a vaskorral a régészeti lelőhelyek felkeresésén, az őskori tájakon való túrázáson, a rég elfeledett tevékenységek megfigyelésén vagy az évezredekkel ezelőtt

fogyasztott ételek megkóstolásán keresztül. Az alapokkal kezdjük, bemutatjuk röviden, hogy voltaképpen mi is a vaskor, majd szólunk magáról az útvonalról is. Ezt követően elhívjuk Önt, hogy járja végig az utat, és ismerkedjen meg a vállalkozás mögött álló intézményekkel és személyekkel. Ezt követően a naptár segítségével tájékozódhat az egész éves tevékenységünkről – egy jótanács: célszerű a honlapunkat is felkeresni friss információkért –, majd elolvashatja a vaskorral kapcsolatos híreket és egy sor történetet a korszakról. Mire idáig eljut, reméljük, már kellőképpen megéhezett, ami nem is baj, mivel a következő fejezetben a vaskori konyha szépségeit fogjuk taglalni. Ezt ugye semmiképp nem lehet kihagyni? A magazin fennmaradó részét a vaskor és az ifjúság témájának szenteltük – hiszen, valljuk be, az élete során valamikor mindenki régész akart lenni –, illetve a vaskorral kapcsolatos eseményeknek és kiállításoknak. Bizonyára van valamilyen program az Ön lakóhelye közelében is. A magazin legvégén bemutatjuk az őskor utolsó időszakának legjellegzetesebb tárgyait. Ebben a számunkban a strettwegi kultikus kocsimodellről, egy igazi vaskori remekműről olvashat.

Ez a magazin, mint ahogyan maga az útvonal is, nem csupán a Duna vaskori múltját szeretné bemutatni, de a jövőjét is szeretné biztosítani: egy olyan jövőt, amelyben mindannyian osztozhatunk. Csatlakozzon hozzánk olvasóként vagy akár turistaként is, ha teheti – és ki tudja, talán egyszer még egyesületünk partnere is lesz. Bármilyen szerepet is válasszon magának, két dolog biztos: szívesen látjuk Önt, és nincs jobb módja az utazás megkezdésének, mint elolvasni magazinunkat. Bízunk benne, hogy elfogja nyerni tetszését!

Tisztelettel,

Sanjin Mihelić
Elnök,
Vaskori Duna Út Egyesület

A

VAS

— NAGY VÁLTOZÁSOK

Fejedelmi halomsír Jalžabetben.
© JARH Zagreb / S. Kovačević

KOR

RÖVID
TÖRTÉNETE

A Vaskori Duna Út Magazin első számában az útvonal mentén előkerült csodálatos régészeti örökséget szeretnénk bemutatni olvasóinknak. Ez nem könnyű feladat, mivel a vaskornak nevezett időszakból nemcsak rengeteg emlék maradt fenn Európa egyes régióiban, de a kutatók is különbözőképpen értelmezik ezeket. Közép-Európában a Kr. e. 1. évezred nagy részét (nagyjából a Kr. e. 9. századtól az 1. század végéig terjedő időszakot) a vaskorhoz soroljuk. Ennek a kulturális jelenségnek a kezdetét azonban máshonnan számítjuk Európa egyes régióiban. Bár Közép-Európából nagyon kevés írott forrás maradt fenn ebből az időszakból, a régészet sokat elárul a vaskori ember életmódjáról. A vaskorban fontos technológiai és társadalmi változások következtek be, amelyek addig soha nem látott módon alakították át a tájat. A legfontosabb újítás a vas használatnak bevezetése volt. Bár a vasolvasztás bonyolult eljárás, a vasérc széles körű elérhetősége új lehetőségeket kínált, különösen a szerszámok és fegyverek előállítására. A vaskorban a különböző erőforrásokkal rendelkező regionális csoportok új hálózatokat alkottak. Hamarosan létrejött egy, Közép-Európa nagy részét behálózó kulturális jelenség, az ún. Hallstatt kultúra, amely az ausztriai Hallstatt lelőhely után kapta a nevét. A kultúra központi területe egy nyugati és egy keleti csoportra oszlott.

Néhány évszázaddal később, a késő vaskorban (a Kr. e. 5. századtól az 1. század végéig) a La Tène kultúra terjedt el Közép-Európában, amit hagyományosan az úgynevezett „keltákhoz” kötöttek. Ezt a nevet először a görögök jegyezték fel, Κελτοι-nak nevezve ezeket a népcsoportokat. A római történetírók *Celtae* illetve *Galli* néven ismerték őket. A Kr. e. 4. századra eltűnt a sírhalmos temetkezés szokása, és egy új társadalmi rend alakult ki. Egy évszázaddal később az ókori szerzők már arról írtak, hogy a kelták betörték Görögországba és kifosztották Delphoist Kr. e. 279/278-ban. Az ilyen jellegű népmozgások, illetve az áruk és a tudás cseréje révén terjedt el a svájci La Tène lelőhelyről elnevezett kultúra a Balkánon, az Alpok délkeleti részén és a Kárpátalján. A Kr. e. 1. század végén a római expanziós törekvések miatt a „rég” vaskori erődített központok elnéptelenedtek, és új típusú, korai városias jellegű (ún. protourbánus) települések jöttek létre Európában.

Régészeti szempontból számos különbséget fedezhetünk fel a korai és a késő vaskor között. A kora vaskorra a hegytetőkön épült települések voltak jellemzőek. Ezek stratégiai fontosságú magaslatokon helyezkedtek el és gyakran földből, kőből és fából épített sáncokkal védték őket. Ezeknek a földváraknak a falain belül gyakran találunk kemencével és tűzhellyel rendelkező faépületeket, melyeket műhelyek, gabonátárolók, kutak és hulladékgyűjtők vettek körbe. A kora vaskor végére ezek a települések városias jellegű regionális központokká fejlődtek. Ezek mellett az alacsonyan fekvő területeken is kerültek elő településnyomok. A termékeny földeken kifejlődött gazdaságok rengeteg étellel látták el a központokat.

A korai vaskor végére, a Kr. e. 5. század folyamán az erődített magaslati települések nagy részét elhagyták addigi lakói. Európa egyes részein a gazdaságok elkülönült csoportjai és a kis falvak jelentették a fő életformát, a fontosabb utak mentén pedig nagy települések (latinul *oppida*) jöttek létre a Kr. e. 2. századra. Ezek a települések a kereskedelem és a kézművesség központjaiként

Bronzedények a kröllkogeli fejedelmi tumulusból, Kleinklein (Großklein) közeléből.
© UMJ/N. Lackner

szolgáltak, de adminisztratív feladatokat is elláttak és gyakran saját pénzt is vertek.

A leghíresebb vaskori felfedezések azonban kétségkívül a temetkezésekhez köthetők. A sírokból előkerült leleteket a Vaskori Duna Út mentén található múzeumokban tekinthetjük meg.

A Kr. e. 9. században, azaz a késő bronzkor és kora vaskor közötti átmeneti időszakban bekövetkezett társadalmi változást jól tükrözik a települések és a temetők. Feltűntek az elkülönülő társadalmi rétegekkel rendelkező regionális csoportok és az új hatások átalakították a temetkezési szokásokat is. Hamarosan megszületett az első, régiók feletti elitréteg, amint azt a „fejedelmi” sírhalmok megjelenése is bizonyítja, különösen a korai vaskor fénykorában, a Kr. e. 7. és 5. század között. Az erőforrások és távolsági utak feletti ellenőrzés – melyeken a luxuscikkek a Földközi-tenger vidékéről egészen távoli területekre is eljutottak – jelentős hatalmat kölcsönöztek az elitnek.

A kora vaskori halomsírok egy része még ma is jól látható a tájban, míg mások szinte teljesen eltűntek a több évszázados mezőgazdasági művelés következtében. A fából és kőből épített sírkamrát, amely fölé fából ácsolt földémet emeltek, gyakran egy nagyobb halomsír (tumulus) közepén alakították

ki. Ebben a kamrában helyezték örök nyugalomra az elhunytat gazdag sírmellékletek (kerámiaedények, vasfegyverek, bronz-, borostyán- vagy aranyékszerek) kíséretében. Különféle fából és bőrből készült tárgyakat és élelmet is elhelyezhettek a sírban, ám ez utóbbiak idővel megsemmisültek. A kamra fölé végül egy sírhalmot emeltek a körülötte kiásott árokából kitermelt földből.

A temetkezés (egykor és ma is) a társas érintkezés egyik gyakorlataként értelmezhető, ami különösen szembetűnő a kőből épült kamrával rendelkező monumentális halomsírok esetében. Ez a sok ember összehangolt, közös munkáját igénylő, megerősítő vállalkozás megszilárdíthatta a társadalmi hierarchiát is. A gyakran fontos közlekedési útvonalak mentén épült halmok nemcsak az elhunytak végső nyughelyeül szolgáltak, de egyben olyan tereptárgyak is voltak, amelyek a táj kulturális átalakulását is tükrözték. A Kr. e. 5. század végére Közép-Európa nagy részén felhagytak azzal a gyakorlattal, hogy sírhalmokat építsenek az elhunytaknak. Helyettük sík temetők jöttek létre, amit különböző vallási és/vagy társadalmi okokkal magyarázhatunk.

A temetkezések tanúbizonysága szerint a késő vaskori La Tène közösségeket újfajta társadalmi rend jellemezte. A települések közelében található sík temetőkből jellemzően vaskarddal, lándzsával és pajzzsal temették el a harcosokat. A Római Birodalommal való kapcsolat és a későbbi megszállás szintén átalakította a társadalom szerkezetét.

Leletek sokasága tanúskodik a gazdasági változásokról. A kora vaskori létfenntartó gazdálkodás nagyrészt a mezőgazdaságon alapult, amint azt a településeken, a sírokból és a hallstatti sóbányákban talált számos növényi maradvány is jól bizonyítja. A táplálkozás alapját elsősorban a borsó, a bab és a gabonafélék jelentették, amit bográcsban, nyílt tűzön, hússal vagy anélkül főztek meg. A vasérc bányászata és olvasztása, valamint a félkész és kész vastermékek kereskedelme fontos gazdasági erőforrás volt a vaskori ember számára Közép-Európában. Az elit már a kora vaskor előtt is kiterjedt kereskedelmi és cserehálózatot irányított, amit gyakran a stratégiai helyeken létesült magaslati helyekről ellenőrzött. A kereskedelem ezáltal a vaskori gazdaság fontos pillérévé nőtte ki magát, amelynek kapcsolatai messze túlmutatnak az egyes közösségeken. Jól tükrözi mindezt a Fekete-tenger északi partvidékéről, Görögországból, Etruriából vagy épp a Földközi-tenger tágabb környezetéből származó import tárgyak gazdagsága és sokfélesége. Ezek a tárgyak a sírokból és településekről kerültek napvilágra és jelenleg a múzeumok gyűjteményeiben tekinthetjük meg őket.

KORA VASKORI RUHAKIEGÉSZÍTŐK

a Strettwegben (Ausztria) talált eredeti leletek alapján

MEGRENDELHETŐ:

Andreas Proksch

Felsenweg 5

A-8160 Thannhausen

tel.: +43(0)6766412449

andreas.proksch@kormans.at

www.kormans.at

HÁROM MINIATŰR EDÉNYBŐL ÁLLÓ SZETT

a Großkleinben (Ausztria) talált
eredeti leletek alapján

MEGRENDELHETŐ:

Margarete Christian

Straßgangerestraße 75

A-8052 Graz

tel.: +43 316 / 30 98 20

mob.: +43 664 960 44 02

office@keramik.or.at

**MI
A**

VASKORI

DUNA

ÚT?

Írta: Marko Mele
Marta Rakvin

Hogyan kezdődött?

A Vaskori Duna Út alapötlete az Európai Unió Interreg Duna Transznacionális Programja (DTP) által támogatott „Monumentalizált kora vaskori tájak a Duna-medencében” (röviden: „Vaskor-Duna”) című projekt nyomán született. Ennek középpontjában a korai vaskor nagy területekre kiterjedő régészeti tájai álltak, vagyis olyan vidékek, ahol a vaskori emlékek széles skálája őrződött meg különböző formában. A Kr. e. 9. és 4. század közötti időszakban ezeknek a területeknek jellegzetes elemei voltak a magaslati erődített települések és a nagy kiterjedésű halomsíros temetők. A Vaskor-Duna projekt résztvevőinek célja a sokrétű kulturális tájak kutatását, fenntartását és védelmét segítő keretrendszer kidolgozása volt, és ezeknek a tájaknak a beemelése a fenntartható turizmusba.

Hogyan folytatódott?

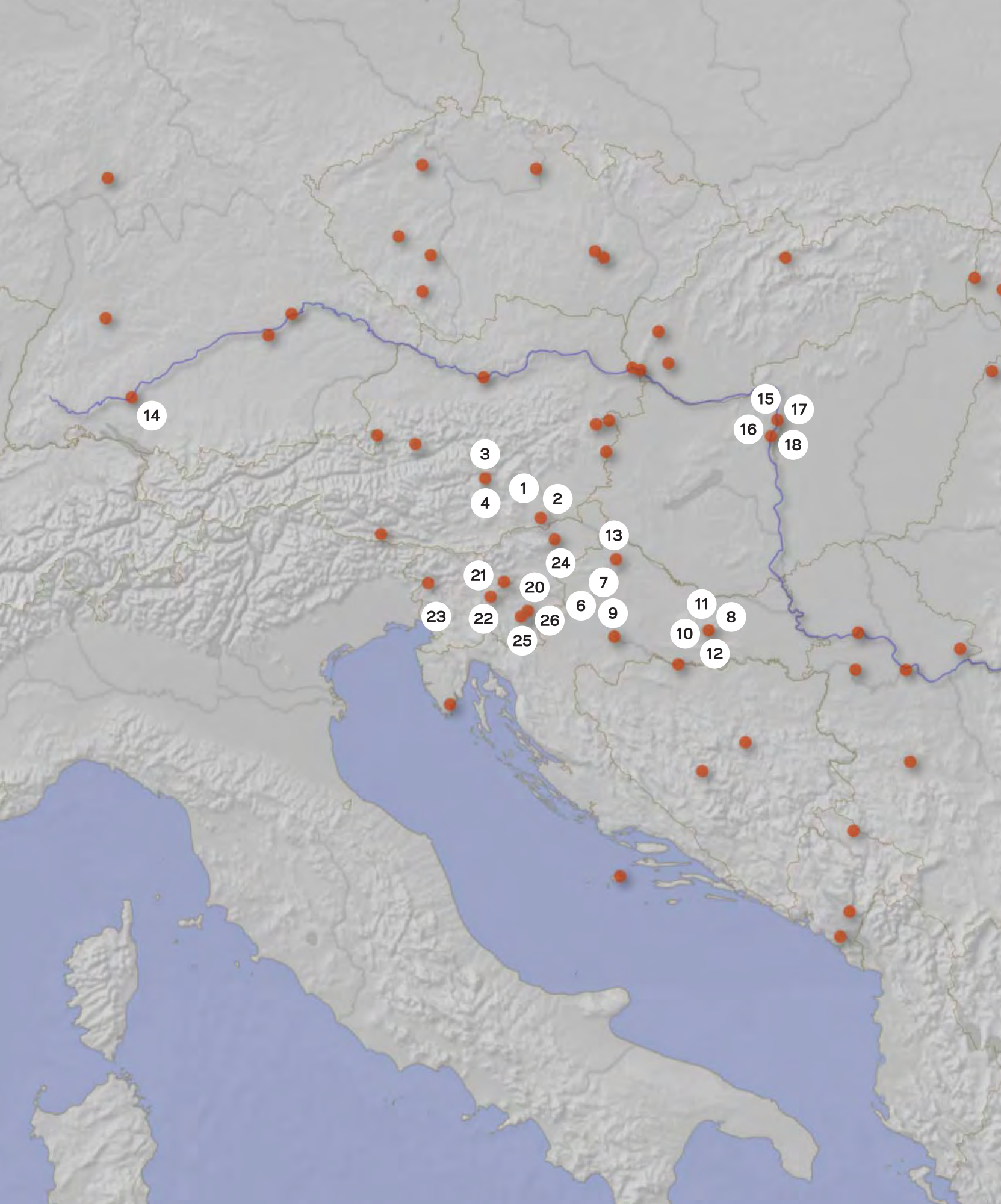
A Vaskor-Duna projekt befejezése után az egykori partnerintézmények egy új nemzetközi kulturális útvonalat szerettek volna létrehozni az Európa Tanács *Routes4U* programjának támogatásával. Ennek érdekében született meg a Vaskori Duna Út program, amely összekapcsolja és felkarolja a Duna régió vaskori örökségét képviselő helyszíneket és múzeumokat. A program magas szintű követelményeket támaszt az örökség védelmére, kutatására és bemutatására nézve. A zágrábi székhelyű Vaskori Duna Út Egyesület (*Iron Age Danube Route Association*, IADRA) kapott megbízást az útvonallal kapcsolatos feladatok elvégzésére.

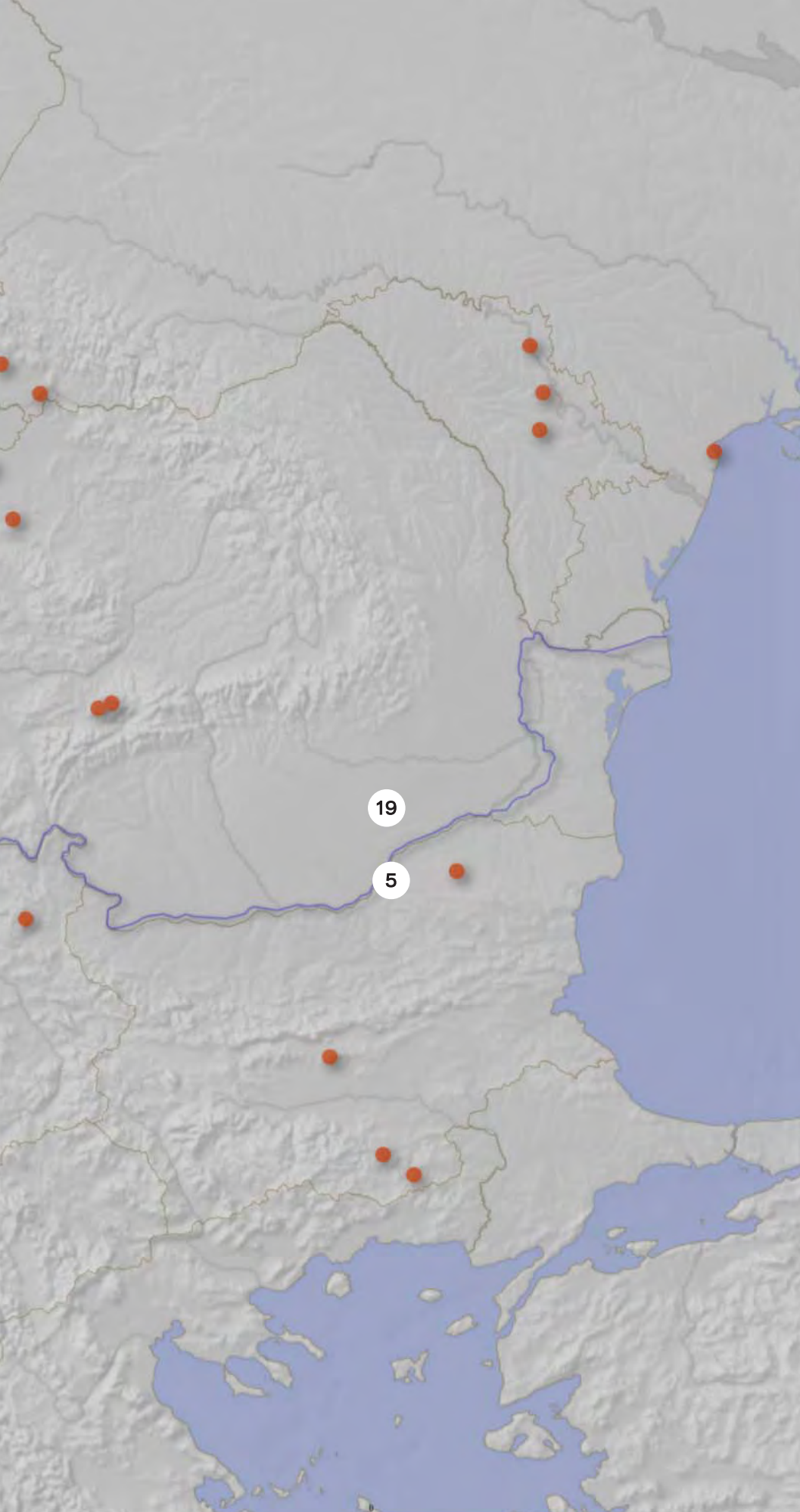
Merre tovább?

A Vaskori Duna Út Egyesület (IADRA) céljaival összhangban egy új, „A Duna régió virtuális régészeti tájai” (2020 július–2022 december, Interreg DTP) elnevezésű projekt is bekapcsolódott a vaskori Duna örökségét bemutató útvonal kidolgozásának feladataiba. Ennek célja, hogy a modern technológia módszereivel támogassa a Duna régió régészeti tájainak bemutatását a széles közönség számára, és ezáltal elősegítse ezen tájak integrációját a fenntartható kulturális turizmusba regionális, nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt.

Szeretne bekapcsolódni?

A vaskor bemutatása során a hangsúly általában a múzeumokban őrzött és kiállított tárgyi emlékeken van. Ezzel szemben a szellemi örökség és a magukban az európai tájakban testet öltő, ámulatba ejtő emlékek rejtve maradnak és csak némán tanúskodnak az egykori társadalomról, fejedelmekről, harcosokról, papnókról és kézművesekről. A vaskor öröksége, amely soha nem volt elválasztható a természeti környezettől és a benne élő emberektől, ma is a közösségek életének részét képezi Európában, és mindezidáig kiaknázatlan lehetőségeket kínál ezek fenntartható gazdasági növekedéséhez. A Vaskori Duna Út Egyesületbe (IADRA) belépve Ön is része lesz annak az együttműködésnek, amely a vaskori örökség népszerűsítését, védelmét, kutatását és fenntartható fejlődését tűzte ki céljául. Lehetősége lesz kapcsolatba lépni a régészeti örökség kezelésében, kutatásában és az ezzel kapcsolatos oktatásban, a fenntartható turizmusban, valamint az emlékek bemutatásában járatos szakértők széles körével, és hozzájárulhat ahhoz, hogy az Ön térségében is megtaláljuk a vaskori örökség népszerűsítésének és megőrzésének legjobb módját. A további részletekről a www.ironagedanuberoute.com honlapon tájékozódhat. Csatlakozzon hozzánk, és tegyük közösen láthatóvá, kézzelfoghatóvá és élővé a vaskori örökséget! A jelentkezési lapot a 81. oldalon találja.

A Vaskori Duna Út Egyesület Kövesd az utat c. fejezetben bemutatkozó partnerintézményei

- 1 Universalmuseum Joanneum, Régészeti Múzeum, Eggenberg-kastély
- 2 Großklein Önkormányzata, Hallstatt kori Múzeum (hamuG, *Hallstattzeitliches Museum Großklein*)
- 3 Murtal Múzeum
- 4 Történeti Munkacsoport, Neumarkter Hochtal
- 5 Rúszei Regionális Történeti Múzeum, Sexaginta Prista római erőd
- 6 Zágrábi Régészeti Múzeum
- 7 Őstörténeti Kutatóközpont
- 8 Kaptol Önkormányzata
- 9 Zágrábi Egyetem, Humán- és Társadalomtudományi Kar, Régészettudományi Intézet
- 10 Papuk Természetvédelmi Park, Papuk UNESCO Geopark
- 11 Pozsega-Szlavónia Megye Idegenforgalmi Tanácsa
- 12 Zlatni Papuk Idegenforgalmi Tanácsa
- 13 Varasd Megye Idegenforgalmi Tanácsa
- 14 Heuneburg – Pyrene kelta település
- 15 Archaeolingua Alapítvány
- 16 Magyar Nemzeti Múzeum
- 17 Banner János Régészeti Alapítvány
- 18 Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Építésztechnológiai és Műemléki Tanszék
- 19 Román Nemzeti Múzeum
- 20 Dolenjska Múzeum, Novo mesto
- 21 Szlovén Nemzeti Múzeum
- 22 Szlovén Kulturális Örökségvédelmi Intézet
- 23 Krasi Kar Intézet
- 24 Hoče-Slivenica Önkormányzata
- 25 Novo mesto Önkormányzata
- 26 Zavod Situla Kulturális Örökségvédelmi, Turisztikai és Kulturális Intézet

A Vaskori Duna Út
lehetséges úticéljai

KÖVESD

Bronzból készült, figurális díszítésű edények
Kandija lelőhelyéről (Novo mesto),
különféle sírokból.
© DM Novo mesto

UTAT AZ

Universalmuseum Joanneum, Régészeti Múzeum, Eggenberg-kastély

8020 Graz
Mariahilferstraße 2–4, Ausztria
[www.museum-joanneum.at/
archaeologiemuseum-schloss-eggenberg](http://www.museum-joanneum.at/archaeologiemuseum-schloss-eggenberg)

Az Universalmuseum Joanneum a legnagyobb közép-európai múzeum a maga nemében. A gazdag „egyetemes” kiállítás és a múzeum rendezvényei a gyűjteményben található mintegy 4,9 millió tárgyra épülnek. A Stájerországban 13 helyszínen megrendezett tárlatok és rendezvények egyedülálló bepillantást nyújtanak a tudományba, művészetbe és kultúrába.

Az Eggenberg-kastélyban található Régészeti Múzeumban 1221 tárgyat állítottak ki egy 600 m²-es modern térben. A múzeum nyitott terei és világos falai különösen alkalmassá teszik az épületet a gyermekeknek és tinédzsereknek szóló foglalkozások szervezésére. A múzeum munkatársai a régészeti feldolgozás közben is be tudják mutatni a folyamatban lévő munkákat az erre a célra összeválogatott tárgyakon keresztül. Az Eggenberg-kastélyban a kurátorok olyan múzeumot hoztak létre, amely lehetővé teszi a látogatók számára, hogy belefeledkezzenek a régmúltba, őseink mindennapjaiba, önkifejezésük eszközeibe, vallási gyakorlataikba és társadalmi életükbe. Bár a tárlatok több különböző korszakot és helyszínt is felölelnek, a kiállítások időrendi sorrendben közelítik meg az egyes témákat. A látogatónak így van ideje és lehetősége alaposan szemügyre venni és megvizsgálni az alapvető emberi szükségleteket egykor kiszolgáló tárgyakat.

KIEMELT LÁTNIVALÓK

A kiállítás kiemelt látniivalói közé tartoznak a Hallstatt korra keltezhető világhírű műtárgyak, különös tekintettel a strettwegi kultikus kocsimodellre, a kleinkleini maszkra, valamint a Großklein és Strettweg fejedelmi sírjaiban talált csodálatos edényekre. A múzeum új szerzeménye a Grúnauban előkerült domborműves ezüstserleg (*Silberbecher*), amely az eddigi legértékesebb római kori lelet Stájerországban.

LÁTOGASSON EL HOZZÁNK 2021-BEN

Július 31. Nyílt nap a gráci Eggenberg-kastélyban

**Großklein és a
Hallstatt kori Múzeum
(Hallstattzeitliches
Museum Großklein)**

8452 Großklein 112, Ausztria
www.hamug.at/museum
www.grossklein.gv.at

Großklein mintegy 2300 lakosú települése szőlőültetvények és zöld mezők között fekszik, Ausztria egyik szövetségi tartománya, Stájerország déli részén. Dél-Stájerország szinte minden sarkon valamilyen finomságot kínál; tárt karokkal és széles kulináris választékkal várják a látogatókat. Bármilyen legyen is az ízlése, biztos lehet benne, hogy itt találni fog valami kedvére való: a legfinomabb boroktól kezdve az ételkülönlegességeken át a díjnyertes vendéglőkig Dél-Stájerország kivételes gasztronómiai választékkal rendelkezik. A környező táj mesés helyszínt biztosít a sétákhoz és túrákhoz, a ráérős barangolástól egészen a komoly sportkihívásokig. Rengeteg történelmi és kulturális látnivaló várja azokat, akik ellátogatnak a régióba: megcsodálhatják az ásatási helyszíneket, ellátogathatnak a palotákba és kastélyokba, például a Schloss Seggauba, vagy a múzeumokba, amelyek számos történetet mesélnek, és megtekinthetik azokat az építészeti alkotásokat is, amelyek már a jövőbe mutatnak. Großklein Hallstatt kori Múzeuma (*hamUG*) az 1990. évi megnyitása óta igyekszik megőrizni és bemutatni Großklein és környéke gazdag régészeti örökségét. A múzeum hangsúlyt fektet a tudományos ismeretekre és a magas színvonalú, oktatási célú médiainstallációkra. A Burgstallkogelen rekonstruált Hallstatt kori falu mellett, ahonnan egy túraútvonalon keresztül lehet megközelíteni a fejedelmi halomsírokat, az új múzeum egyedülálló és átfogó élményt kínál a Großklein történelmi és kulturális tája iránt érdeklődő helyieknek és látogatóknak. A Heriterra márka termékeit népszerűsítő új múzeum a múlt és a jövő, a régészet és a turizmus egyedülálló találkozási pontjává vált.

KIEMELT LÁTNIVALÓK

A látogatók megismerkedhetnek a legújabb ásatások során talált régészeti leletekkel és lelőhelyekkel, melyek közel öt és fél évezredet ívelnek át az újkortól a középkorig, különös tekintettel a Hallstatt időszakra.

LÁTOGASSON EL HOZZÁNK 2021-BEN

Május 23. „Kelta séta” Burgstallkogelen (Großklein)

Murtal Múzeum

8750 Judenburg
Herrengasse 12, Ausztria
www.museum-murtal.at

A Murtal Múzeum látogatói a csaknem 3000 évvel ezelőtti Hallstatt korról ismerkedhetnek meg, és megtekinthetik a strettwegi kincseket, köztük a híres kultikus kocsimodellt (*Kultwagen*) is. 2012-ben négy halomsírban folyt régészeti ásatás, amelyek díszes kerámiaedényeket, vaskeszközöket, valamint bronzból, borostyánból és aranyból készült ékszereket hoztak napvilágra. A látogatók időutazásra indulhatnak ebbe a titokzatos korbá és megismerkednek a modern régészet lenyűgöző módszereivel.

KIEMELT LÁTNIVALÓK

- A kultikus kocsimodellt rejtő sír a kocszi újonnan megtalált darabjaival és gyönyörű borostyán-, bronz-, és aranyékszerekkel;
- A sisakot tartalmazó sír: fejedelmi sír, díszes kerámiával, valamint bronzból és vasból készült fegyverekkel;
- Interaktív utazás a Hallstatt korbá és egyéb, a Murau-Murtal régióból származó régészeti látnivalókhoz.

LÁTOGASSON EL HOZZÁNK 2021-BEN

Április 10-én, 17-én és 24-én, május 29-én és június 5-én (szombatonként):

ArchaeoBotschafter Murau-Murtal

Május 21. (péntek): „A strettwegi kultikus kocsimodell” című különleges kiállítás — egy régészeti ikon restaurálása és fogadtatása

Június 26. (szombat): Az Arbeitskreis Falkenberg 10 éve: egy régió a múlt nyomában

Július 4-én, augusztus 1-én és 29-én (vasárnaponként): „Keress, áss, találd!” A Murtal Múzeum gyerekeknek szóló programja

Történeti Munkacsoport, Neumarkter Hochtal

8820 Neumarkt in der Steiermark, Ausztria
office@histak.at
www.facebook.com/HistAKNeumarkt1

A Zirbitzkogel (2296 m) és a Grebenzen-hegy (1892 m) között elhelyezkedő Zirbitzkogel Grebenzen természetvédelmi park Stájerország természeti szépsége, amely kiváló üdülési célpont lehet a természet szerelmeseinek. A NaturLesen („Olvass a természetben”) egy egyedülálló program, amellyel a NaturLeseParkban, a Via Natura mentén, a NaturLese túraútvonalon, a NaturLese-kertekben és a NaturLese-szigeteken találkozhatunk. A program megtanítja Neumarkt látogatóit a természetben, művészetben és filozófiában „olvasni”. Neumarkt környéke gazdag történelmi és régészeti örökséggel rendelkezik (az újkőkortól a kora középkorig), amelyek mind a tudomány képviselői, mind a szélesebb közönség érdeklődésére számot tarthatnak. A Történeti Munkacsoport az érdeklődő nagyközönség és a tudomány közötti tudásmegosztásra kínál lehetőséget. A 2015-ben alapított egyesület azt a feladatot tűzte ki célul, hogy átfogóan áttekinthető a neumarkti Hochtal településtörténetét és az eredményeket a térség javára fordítja. Az egyesület munkája három alappillérré épül:

- a kutatási eredmények gyűjtése és archiválása;
- a leletek dokumentálása és az eredmények megőrzése;
- a tudományos feldolgozás lehetőségének biztosítása.

Munkájuk célja, hogy megőrizzék és közvetítsék a múltból alkotott ismeretanyagot Neumarkt lakossága és látogatói felé – most és a jövőben.

KIEMELT LÁTNIVALÓK

A lindfeldi Lind-kastély Neumarkt közelében kortárs művészeti és régészeti kiállításokat kínál. Ez a kiindulási helyszíne a lindfeldi vaskori halomsírok és a kolmerwaldi vaskori település megtekintésére szervezett kirándulásoknak is.

LÁTOGASSON EL HOZZÁNK 2021-BEN

Június 12. Régészeti leletek meghatározása a neumarkti termelői piacon

Ruszei Regionális Történelmi Múzeum, Sexaginta Prista római erőd

7000 Rousse
Al. Battenberg Square 3, Bulgária
www.museumruse.com

A Ruszei Regionális Történelmi Múzeum az Északkelet-Bulgária területéről származó régészeti, történelmi, néprajzi és természettudományi értékeket gyűjti. Az intézményhez kilenc múzeumi helyszín tartozik, köztük egy a világörökség része. A múzeum több mint 180 000 műtárggyal rendelkezik.

A történelmi múzeum állandó kiállítása az ország egyik legszebb neoklasszicista épületében kapott helyet. A kiállított műtárgyak a régió régészeti örökségét mutatják be az őskortól a késő középkorig. Az épület számos nyilvános rendezvénynek ad otthont egész évben, melyek a látogatók különböző csoportjait szólítják meg. A Sexaginta Prista római erőd szabadtéri régészeti múzeum Rusze város központjában található. Az erőd és a kapcsolódó katonai épületek régészeti maradványai mellett a helyszínen megtekinthető egy kis múzeumi kiállítóterem is, ahol a leleteken keresztül ismerhetjük meg a város múltját. A római erőd ad otthont az évente megrendezett történelmi játékoknak is, melyek a környék vaskori és a római kori múltját elevenítik meg.

KIEMELT LÁTNIVALÓK

A Ruszei Regionális Történelmi Múzeum legfigyelemreméltóbb tárgyai közé tartozik a borovoi trák kincs. A Kr. e. 4. századból származó kincs öt aranyozott ezüst edényből áll, melyek I. Cotys trák király tulajdonát képezhették. A rituális boroskészletet ókori görög mitológiai jelenetek és motívumok díszítik.

LÁTOGASSON EL HOZZÁNK 2021-BEN

Szeptember 18. „Római piac a Sexaginta Pristán”, történelmi fesztivál

Zágrábi Régészeti Múzeum

10000 Zágráb
Trg Nikole Šubića Zrinskog 19, Horvátország
www.amz.hr

A Zágrábi Régészeti Múzeum a horvát főváros legrégebbi múzeumi intézményének, a Nemzeti Múzeumnak közvetlen jogutódja. Ez az első horvát nemzeti múzeum 1846-ban kezdte meg nyilvános és szervezett – jóllehet, még nem intézményi formában végzett – munkáját. A Régészeti Múzeum a Nemzeti Múzeum 1940. évi hivatalos felszámolása óta önállóan működő intézmény. 1945-től a Zágrábi Régészeti Múzeumnak a Zrínyi téri Vranyczany-Hafner-palota ad otthont.

KIEMELT LÁTNIVALÓK

Jelenleg a múzeum több mint 450 000, különböző forrásokból származó műtárgyat őriz. Néhány lelet jelentősége messze túlmutat a helyi vagy regionális örökség keretein. Ezek közé tartozik például a vučedoli eneolitikus galamb, a lombardai pszefizma (amely a korčula-szigeti görög kolónia megalapításáról tanúskodik), egy fiatal lányt (feltehetően Plautilla hercegnőt) ábrázoló római portré Salonából (Solin), valamint az első keltezett szláv uralkodói felirat (az ún. Branimir-felirat, 888-ból). A Zágrábi Régészeti Múzeum emellett gazdag külföldi gyűjteménnyel is rendelkezik. Az egyiptomi és a numizmatikai gyűjteményen kívül számos jelentős görög és római eredetű tárgyat őriz az intézmény. Különösen figyelemreméltó a dél-itáliai és görög eredetű festett görög vázák gazdag kollekciója, az itáliai lelőhelyekről származó értékes köemlékek, valamint a híres zágrábi múmia és a zágrábi lenkönyv (*Liber linteus Zagrabensis*).

LÁTOGASSON EL HOZZÁNK 2021-BEN

Június 18–20. Európai Régészeti Napok

Őstörténeti Kutatóközpont

10000 Zágráb
A. Stipančića 19, Horvátország

Az Őstörténeti Kutatóközpont a régészeti örökség kutatásával, védelmével, bemutatásával és kezelésével kapcsolatos területeken dolgozó szakértők szövetsége, különös tekintettel az őskorra. Az Őstörténeti Kutatóközpont tagjai elsősorban tudományos szakértők, de sokan dolgoznak az önkormányzatoknál, a turisztikai testületeknél, az örökségvédelemben, valamint a régészeti örökséggel összefüggő informatika területén. Az Őstörténeti Kutatóközpont 2007-ben jött létre és máig több mint 30 fontos ásatási projektet bonyolított le, továbbá részt vett számos nemzetközi és horvát tudományos programban és kulturális örökséggel kapcsolatos projektben. Hivatalos együttműködő partnere öt múzeumnak, valamint több nemzetközi és horvát tudományos intézménynek. A kutatóközpont tagjai már több mint húsz nemzetközi tudományos kongresszuson szerepeltek, ahol kutatásaikról és egyéb tevékenységeikről számoltak be.

KIEMELT LÁTNIVALÓK

Az Őstörténeti Kutatóközpont húsz éve folytat régészeti feltárást a kaptoli vaskori lelőhelyen, amely két sírhalmot és egy erődített települést foglal magában. Ennek a munkának az eredményeképp került napvilágra a leggazdagabb vaskori fejedelmi sír Horvátországban, valamint egy Közép-Európában ritkának számító korai városi (protourbánus) jellegű erődített település. Egy másik kutatási helyszínen, az Adriai-tenger déli részén, Korčula szigetén végzett munka során találták meg a híres lombardai népgyűlési határozat (pszefizma) töredékét és egy monumentális hellenisztikus kori ciszternát. A Pelješac-félszigeten található Zakotorac és Nakovana lelőhelyeken pedig kivételes őskori tájakat fedeztek fel.

LÁTOGASSON EL HOZZÁNK 2021-BEN

Június eleje: Nyílt nap a kaptoli magaslati erődített településen, régészeti feltárással

Kaptol Önkormányzata

34334 Kaptol
Školska 3, Horvátország
www.opcina-kaptol.com

Kaptol település a Papuk-hegy déli lábánál fekszik, ahonnan varázslatos kilátás nyílik az egész Pozsegai-völgyre és azon túl is. Termékeny dombság terül el a papuki lejtőkön telepített szőlők és gyümölcsösök, valamint a völgy gazdag szántói között. Nem csoda, hogy ez a táj is része lett annak a borútnak, amely a Papuk-hegy mentén futó ősi útvonalat követi, és amely összeköti a Pozsegai-völgytel számos történelmi közigazgatási központját Čaglintól Kutjevon és Kaptolon át nyugat felé haladva egészen Velikáig. A kaptoli térség körülbelül 90 km² nagyságú területet foglal magában. Kaptol falu a térség közepén található, kilenc kisebb festői településsel körülvéve. A régészeti leletek tanúsága szerint virágzó települések létesültek ezen a területen a neolitikumtól kezdődően. A térség a vaskorban élte fénykorát, a régió ekkor európai szinten is fontos szerephez jutott, amit jól tükröznek a temetkezési halmok alatt található fejedelmi sírok és a nagy erődített települések. A jelenlegi településre vonatkozó írásos adatok egészen a középkorig nyúlnak vissza: idén ünnepeljük a község fennállásának 800. évfordulóját. Kaptolnak mint közigazgatási központnak a történelmi jelentőségét és folytonosságát tükrözik a település városias jellemzői, amelyek megkülönböztetik Szlavónia falvaitól.

KIEMELT LÁTNIVALÓK

Kaptol fő látnivalója a Stari Grad erőd. Az erőd egy hatszögletű késő gótikus ill. reneszánsz kastély, félkör alaprajzú tornyokkal és négyzetes kaputoronnyal, melyet egykor vízesárok vették körül. Az erőd maradványai a nagy alapterületű Szent Péter társaskáptalan részeként maradtak fenn. A társaskáptalant a Pécsi Egyházmegye alapította a 13. század elején és ide tartozott egészen az oszmán hódításig. A törökök kivonulása után a vár tizenöt alkalommal cserélt gazdát. Ez a hatalmas rom jelenleg a Pozsegai Egyházmegye tulajdonában van.

LÁTOGASSON EL HOZZÁNK 2021-BEN

Június 19–20. Hallstatt napok

Június 19–29. Kaptol fennállásának 800. évfordulója alkalmából rendezett ünnepség

Zágrábi Egyetem Humán- és Társadalomtudományi Kar, Régészettudományi Intézet

10000 Zagreb
I. Lučića 3, Horvátország
www.web2020.ffzg.unizg.hr

A Zágrábi Egyetemen 1878-ban létrejött Művészettörténeti Intézetben a klasszikus régészethez kapcsolódó témákat is oktattak. Már a megalakulását követő első előadás címe is „A művészet története és régészete” volt. 15 évvel később, 1893-ban egy teljesen független Régészettudományi Intézetet hoztak létre; ez volt Horvátország legelső régészeti intézete. Az intézetet megalapító rendelet előírta, hogy a Régészettudományi Intézet vezetője és a zágrábi Nemzeti Múzeum (ma Régészeti Múzeum) Régészeti Osztályának igazgatója ugyanaz a személy kell, hogy legyen. Ez a „perszonálunió” 1951-ig állt fenn. A Régészettudományi Intézet jelenleg öt tanszékkel rendelkezik (ezek az Őskori Régészeti Tanszék, a Klasszika Archeológiai Tanszék, a Római Provinciális és Őskeresztény Régészeti Tanszék, a Középkori és Nemzeti Régészeti Tanszék, valamint az Archeometria és Módszertan Tanszék). Az intézet megközelítőleg húsz tanárt, egy technikai csapatot és számos kutató asszisztent alkalmaz különböző tudományos projekteknél. Egy olyan korszerű intézményként kíván működni, amely nyitott a fejlődésre az örökségvédelem és örökséggondozás, továbbá az interdiszciplináris kutatás terén is. A tanszék tanárai és hallgatói számos régészeti feltárásban és tudományos projektben vesznek részt, de komoly aktivitást mutatnak a régészeti örökség bemutatásával és gondozásával kapcsolatos projekteknél is, különösen a Pozsega-völgyi vaskori lelőhelyeken, és az utóbbi időben Žumberak környékén.

LÁTOGASSON EL HOZZÁNK 2021-BEN

Június eleje: Workshop: „Kis Régészeti Iskola” (Városi Könyvtár, Ante Kovačića, Marija Gorica)

Papuk Természetvédelmi Park Papuk UNESCO Geopark

33522 Voćin
Trg Gospe Voćinske 11, Horvátország
www.pp-papuk.hr
—

A Papuk Természetvédelmi Parkot 1999-ben hozták létre a viszonylag kis (336 km² -es) területen megtalálható kivételes geológiai, biológiai és kulturális sokszínűség miatt. Ez a főleg természeti és kisebb mértékben művelés alatt álló terület kiemelt esztétikai, ökológiai, edukációs, kultúrtörténeti és turisztikai-rekreációs értékekkel bír. Ezen kívül a Papuk Természetvédelmi Park geológiai szempontból is a legváltozatosabb területe a Horvát Köztársaság ezen részének. Ennek a földtani gazdagságnak köszönhetően lett a Papuk Természetvédelmi Park 2007-ben a Globális Geopark Hálózat tagja és vált ezáltal az első, UNESCO védettség alá eső geoparkká Horvátországban.

KIEMELT LÁTNIVALÓK

Mindazok számára, akik szeretnék megismerni a természetvédelmi parkot, egy közel 200 km hosszú túrázási lehetőséget kínálunk tanösvényekkel és túraútvonalakkal, túravezetők kíséretében. Az érdeklődők innen felkereshetik a dubokai Adrenalin Parkot is, amelynek két nehézségi fokozata van, egy a gyerekeknek és egy a felnőtteknek. Ha a Papuk Természetvédelmi Parkban járnak, szintén érdemes felkeresniük a Pannon-tenger Látogatóközpontot és a Jankováci Erdei Parkot. Folyamatban van az atyinai (horvátul: Voćin) Geo Info Látogatóközpont építése, ahol a jövőben egy érdekes kiállítás, animációk, szobrok, multimédiás oktató képernyők és panelek segítik majd a vendégeket a tájékozódásban Papuk geológiai, biológiai és régészeti örökségével kapcsolatban. Ebben a látogatóközpontban az érdeklődők izgalmas információkhoz juthatnak majd Kaptolról és annak kora vaskori hétköznapijairól is.

LÁTOGASSON EL HOZZÁNK 2021-BEN

Szeptember: a Geo Info Látogatóközpont megnyitása

Ősz: Középkori Lovagi Játékok

December 11. Nemzetközi Hegy Nap

Pozsega-Szlavónia Megye Idegenforgalmi Tanácsa

34000 Požega
Županijska 7, Horvátország
www.tzzps.hr

Festői természet, aktív pihenés, kiváló ételek, remek szórakozás, jó társaság és a híres szlavóniai vendégszeretet – számtalan remek okot lehet említeni, amiért érdemes ellátogatni Pozsega-Szlavónia megyébe. Az ősz és a tél itt arany színekben pompázik, és ugyanilyen a házigazdák vendégszeretete is. Pozsega-Szlavónia megyét földrajzi sokszínűség jellemzi; érdemes felfedezni, milyen érdekességeket kínál a turisták számára.

A tíz legfontosabb látnivaló az alábbi linken tekinthető meg:
www.tzzps.hr/top-10-atrakcija/

Zlatni Papuk Idegenforgalmi Tanácsa

34330 Velika
N. Tesle 98, Horvátország
www.zlatni-papuk.hr

Zlatni Papuk, vagyis „Arany Papuk” Idegenforgalmi Tanácsa 2020-ban jött létre, Velika Idegenforgalmi Tanácsának jogutódjaként, Velika, Kaptol, Brestovac és Jakšić önkormányzatai közötti megállapodás révén. Működése ezen települések térségére terjed ki. Hozzá tartozik a Papuki Természetvédelmi Park védett területének délnyugati része. A tanács által kezelt terület híres kulturális és történelmi örökségéről, valamint a kutjevói szőlőhegyek kiváló borairól.

Varasd Megye Idegenforgalmi Tanácsa

42000 Varaždin
Trg Franjevački 7, Horvátország
www.turizam-vzz.hr

A lélegzetelállítóan gyönyörű táj, az értékes kulturális emlékek és a gazdag gasztronómiai örökség régiója csak egy karnyújtásnyira van Öntől. Horvátország északnyugati régiója, ahol az Alpok utolsó lejtői a nagy Pannon-medencével találkoznak, el fogja bűvölni változatosságával és emlékezetes élményeket kínál. Érintetlen tájat, egyedülálló természeti szépségeket és érdekes látnivalókat fog találni itt: fosszilis vulkánokat és barlangokat, amelyek őseink titkait őrzik, féldrágakövek lelőhelyét, folyópartokat, ahol aranyat mos ki a víz, természeti parkokat és vadászterületeket, amelyek a régi korok dicsőségéről regélnek. Megtapasztalhatja a régi kastélyok és udvarházak, valamint a barokk templomok és kolostorok egyedi hangulatát, meséket és történelmi legendákat hallhat sárkányokról, templomos lovagokról, nimfákról vagy arról, miként lényegült át a bor Krisztus vérévé. Kikapcsolódhat a jobbnál jobb kulturális programokon, nemzetközi fesztiválokon és a látványos történelmi játékokon. Megkóstolhat néhány finom házias ételt és desszertet, kipróbálhatja a helyi termelők által kínált egészséges ételeket, a prémium minőségű borokat és természetes gyümölcsleveket, valamint a kiváló tökmagolajat.

Heuneburg — Pyrene kelta település

88518 Herbertingen-Hundersingen

Heuneburg 1–2, Németország

www.heuneburg-pyrene.de

A háromhektáros hegynyúlványon elhelyezkedő, Dunára néző Heuneburg a legősibb város az Alpoktól északra. Heuneburg valószínűleg azonos a Hérodotosz által Pyrene néven említett településsel, és az egyik legjobban kutatott vaskori régészeti lelőhely Európában. Elhelyezkedésének köszönhetően már a Kr. e. 6. században jelentős és befolyásos kereskedelmi központtá vált. A fennsíkot lakóházak és kézműves negyedek sűrű hálózata borította, és vályogtéglából rakott erődfal vette körül. Ettől nem messze erős kőkapuval ellátott külső udvart létesítettek, ahol egy százhektáros külváros épült. A város lakói kiterjedt kereskedelmi kapcsolatokkal rendelkeztek egészen Dél-Itáliáig és a mai Marseille-ig.

KIEMELT LÁTNIVALÓK

A rekonstruált városfal, ami mediterrán párhuzamok alapján épült újjá, még ma is fantasztikus látványt nyújt. A fehérre meszelt, vakolt vályogtégla falat valószínűleg már messziről jól lehetett látni. A külső udvar bejáratát képező kaputorony, fal és árok együttese páratlan az egész északalpesi régióban. Heuneburg környéke a kelta természeti és kulturális táj része, amit gyalog vagy kerékpáron érdemes felfedezni. A folyamatban lévő régészeti feltárások újabb és újabb izgalmas adatokkal szolgálnak.

A lelőhely fenntartója a németországi Staatliche Schlösser und Gärten Baden-Württemberg (Schlossraum 22a, 76646 Bruchsal) és a Gemenide Herbertingen (Holzgasse 6, 88518 Herbertingen).

LÁTOGASSON EL HOZZÁNK 2021-BEN

- Szept. 2. 13:30. Vezetett túra családoknak és gyerekeknek
- Szept. 4–5. Heuneburgi Kelta Fesztivál
- Szept. 9. 13:30. Vezetett túra családoknak és gyerekeknek
- Szept. 11. 13:00. Túra: A kelták nyomában
- Szept. 12. 9:00. Vezetett e-kerékpár túra
- Szept. 17. 18:30. Vezetett fáklyás túra családoknak és gyerekeknek
- Okt. 3. A német „Sendung mit der Maus” gyermekműsor programja
- Okt. 17. 11:00. Főzőiskola: Kelta ételek

Banner János Régészeti Alapítvány

1142 Budapest
Sárköz u. 3/c, Magyarország
[www.matricamuzeum.hu/en/
banner-janos-regeszeti-alapitvany](http://www.matricamuzeum.hu/en/banner-janos-regeszeti-alapitvany)

A Banner János Régészeti Alapítvány egy olyan társadalmi szervezet, amely Százhalombatta kiemelkedő régészeti lelőhelyeinek megismertetéséhez nyújt szakmai támogatást. Részt vállal mind az ásatásokban, mind a kutatásban, és támogatást nyújt a tudományok közötti együttműködéshez. Az Alapítvány rendelkezik azzal a tudással, melyen keresztül a régmúlt emberének mindennapi élete érthetőbbé és láthatóbbá válik, és ezáltal a terület kulturális és természeti értékei mind szélesebb körben válnak ismertté. Az Alapítvány célja, hogy ezen értékek turisztikai hasznosítását elősegítse.

Archaeolingua Alapítvány

1067 Budapest
Teréz krt. 13, Magyarország
www.archaeolingua.hu

Az Archaeolingua Alapítvány és Kiadó egy budapesti székhelyű közhasznú szervezet, amelynek célja magas szakmai elvárásoknak megfelelő szakkönyvek kiadása a régészet, történelem, történelmi nyelvészet, kulturális örökség és további kapcsolódó diszciplínák területén. Bár Alapítványunk fő profilja a tudományos könyvkiadás, tudományos fórumok szervezőjeként és akadémiai együttműködések kezdeményezőjeként is számít ránk a nemzetközi szakközösség. Az Archaeolingua tevékenységének középpontjában olyan témák állnak, mint a tájrégészet és tájrekonstrukció, a légifotók használata a régészeti kutatásban, és a régészeti örökség beágyazása a modern turizmusba.

Története során az Alapítvány számos egyetemmel és kutatóintézettel működött együtt, köztük olyan szervezetekkel, mint az Európai Régészeti Tanács, a European Network of Excellence on ICT Applications to Cultural Heritage és a Computer Applications and Quantitative Methods in Archaeology, az Innsbrucki Egyetem Nyelvészeti Tanszéke, az ICOMOS, a British Archaeological Reports, az Archaeopress, a Magyar Nemzeti Múzeum és az ELKH BTK Régészeti Intézete.

Az Archaeolingua a kezdettől a kutatási program végéig partner volt a Vaskor-Duna projektben, mint kutatóhely és mint a projekttel kapcsolatos többnyelvű publikációk kiadója. Ez utóbbiak között találunk múzeumpedagógiai felhasználásra szánt füzeteket, broszúrákat, és a projekt tudományos eredményeit bemutató régészeti tanulmányok gyűjteményes köteteit is. Az Archaeolingua a Vaskor-Duna projekt keretén belül részt vett a Sopron-várhelyi régészeti örökségi tanösvény kialakításában.

Az Archaeolingua elkötelezett a Vaskori Duna Út Egyesület mellett, és vállalásának része a projekt kiadványainak gondozása, sajtó alá rendezése és terjesztése. A teljes folyamatot szervezzük és menedzseljük, az első kéziratok beérkezésétől a végleges kiadvány nyomtatásáig, és aktívan részt veszünk a kiadványok formába öntésében.

Kétnyelvű, open access folyóiratunk, a negyedévente megjelenő *Magyar Régészet/Hungarian Archaeology* egyike az Archaeolingua sikertörténeteinek. A folyóirat fontos szerepet játszott már a Vaskor-Duna projekt eredményeinek nagyközönség felé történő kommunikálásában is, mivel a projektnek egy külön rovatot szenteltünk. A kezdeményezést folytatjuk a Vaskori Duna Út változatos tartalmú programjainak megjelentetésével.

Magyar Nemzeti Múzeum

1088 Budapest
Múzeum krt. 14–16, Magyarország
www.mnm.hu

Az 1802-ben alapított Magyar Nemzeti Múzeum gazdag tapasztalattal rendelkezik kulturális örökségünk kiállítása, népszerűsítése és gondozása terén. A Múzeum feladata a Kárpát-medence történelmi emlékeinek gyűjtése, megőrzése és tudományos módszerekkel történő bemutatása. Központi nemzeti történelmi múzeumként az őskőkorszaktól napjainkig gyűjti a régészeti leleteket és a magyar történelemmel kapcsolatos emlékeket. A 3,3 millió tárgy nagy részét raktárakban tárolják, kb. 12 000 tárgy látható kiállítva. Az intézmény jelentős régészeti gyűjteménnyel rendelkezik, de hangszerek, fényképek, plakátok, érmék, fegyverek, ötvösmunkák, modern tárgyak, valamint kéziratok és teljes levéltárak is megtalálhatóak a törzsanyagban. A múzeum közéleti szerepe mellett részt vesz a Magyar Képzőművészeti Egyetem műtárgykonzerválási képzésében és független restaurátori és digitalizációs posztgraduális programokat is tart. Ezen kívül az MNM a kulturális örökségvédelmi és a régészeti szolgáltatások teljes körét kínálja, és fontos társadalmi párbeszédet alakított ki a nyilvánossággal.

KIEMELT LÁTNIVALÓK

Állandó régészeti kiállításunk a Kárpát-medence népeinek történetét mutatja be a kezdetektől a magyar honfoglalás koráig. A régió szívében, a helyi lakosság és különböző keleti és nyugati csoportok összeolvadásának eredményeként rétegzett közösségek jöttek létre az időszámításunk előtti 8. századtól a római hódításig tartó időszakban. A Dunától keletre eső területek a szkíta világ részévé váltak, aminek ékes bizonyítékai a vaskori kiállítás páratlan díszének számító szkíta aranyzarvasok. Ugyanebben az időben a Dunántúl a közép-európai Hallstatt kultúrához tartozó közösségek otthona volt. Kézműves munkájuk legfinomabb példái a sírhalmokból napvilágot látott festett díszítésű urnák. Az időszámításunk előtti 4. században a mai Magyarország teljes területét a kelták hódították meg, akik virágzó városi központokat hoztak létre.

LÁTOGASSON EL HOZZÁNK 2021-BEN IS!

Intézményünk elkötelezett a látogatóival való kapcsolatépítés terén, legyenek azok diákok, tanárok, családok vagy kultúradelvéző társaságok. A vaskorra épülő múzeumandragógiai és pedagógiai foglalkozásaink között minden korosztály megtalálhatja a számára megfelelő programot. További információért látogasson el honlapunkra, ahol megtalálhatóak a legújabb online és helyszíni eseményeik, programjaink és kiállításaink.

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Építészmérnöki Kar, Építészettörténelmi és Műemléki Tanszék

1111 Budapest
Műegyetem rakpart 3. K. II. 82, Magyarország
www.eptort.bme.hu

A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Építészmérnöki Kar Építészettörténelmi és Műemléki Tanszéke 1870-ig vezeti vissza történetét, így közel egyidős az egyetemi szintű, szervezett építészoktatással Magyarországon, és 2020-ban ünnepelte fennállásának 150. évfordulóját.

A Tanszék legfontosabb feladata az építészettörténet oktatása elméleti előadások és gyakorlati szemináriumok során, építészetelméleti és műemlékvédelmi ismeretek átadása, illetve a történelmi értékek megőrzésére irányuló szemlélet érvényesítése. A Tanszék műemlékvédelmi szakmérnöki posztgraduális képzést is kínál, és támogatja a PhD hallgatók kutatásait.

A Tanszék jelentős archív állományt magába foglaló, közel 20 000 kötetes kézikönyvtárral, professzionális könyvtári információs szolgálattal, valamint egyedülálló Rajz- és Tervtárral rendelkezik. A Tanszék munkatársai jelentős részt vállalnak az *Architectura Hungariae*, az *Építés- és Építészettudomány*, a *Műemlékvédelem*, valamint a *Periodica Polytechnica Architecture* című tudományos folyóiratok szerkesztésében. A műhely fontos célja a jövő generációk bevonása a kutatómunkába, ezért diákjaink rendszeresen vesznek részt Tudományos Diákköri Konferenciákon. Emellett a Tanszék workshopokat, helyszíni hallgatói felmérőtáborokat is szervez Magyarországon és külföldön egyaránt.

KÜLÖNLEGESSÉGEINK

2020 júliusa óta a Tanszék a *Living Danube Limes* című Interreg DTP projekt egyik partnere a Duna régió 10 országának 19 egyeteme, állami és magánvállalkozása, valamint 27 társult stratégiai partnere mellett. Így olyan intézmények közt szerepel, akik lehetőségeikkel és kompetenciáikkal a régészet, az ókori történelem, a technológia, az építészett, a virtuális valóság, a múzeumklaszterek, az idegenforgalom, a kulturális örökség védelme és az élő történelem területein támogatják a konzorciumot. A BME a lehető legnagyobb mértékben igyekszik bevonni egyetemi hallgatóit az együttműködésbe és a közös gondolkodási folyamatba, ezért a Tanszék által vezetett tervezési kurzus tematikája a projekt elvein alapszik. Hallgatóink részt vesznek a projekt által szervezett Nyári Szakmai Kurzuson is.

A Tanszék fő célja, hogy lehetőséget biztosítson a gyakorlati, interdiszciplináris és nemzetközi tapasztalatszerzéshez a jövő generációja, vagyis az építészhallgatók számára. Emiatt kiemelkedő lehetőségnek tekinti, hogy tagja lehet a Vaskori Duna Út Egyesületnek.

Román Nemzeti Múzeum

030026 București
Calea Victoriei 12 Sector 3, Románia
www.mnir.ro

A mintegy öt évtizeddel ezelőtt létesült Román Nemzeti Múzeum az ország legfontosabb régészeti és történelmi témájú múzeuma, amely kiterjedt és jelentős régészeti gyűjteménnyel rendelkezik a korai őskortól a késő antikvitáson át egészen a középkorig. A múzeum közvetlenül a Kulturális Minisztérium alá tartozik. Elsődleges feladata a műtárgyak vásárlása, ajándékozása, és a régészeti feltárások révén folyamatosan bővülő gyűjteményben található kulturális emlékek megőrzése, kezelése és értékelése, valamint történelmi és régészeti tudományos kutatások folytatása. Mindezek értelmében a Román Nemzeti Múzeum gyűjti, őrzi, vizsgálja és állítja ki a mai Románia területének történetéhez köthető leleteket. Míg megnyitása idején, 1972-ben az intézmény gyűjteménye alig több mint 30 000 tárgyból állt, jelenleg több mint 650 000 tárggyal rendelkezik. Ezek különböző gyűjteményekbe rendeződnek, mint a lapidarium, tegularium, kerámiák, kincsek, fémek, fegyverek és hadi felszerelések, textíliák, bútorok gyűjteménye, numizmatikai tár, kitüntetések és pecsétek, kéziratok, metszetek, grafikák, dekoratív művészet, és történelmi fényképek archívuma. A Románia tíz leglátogatottabb múzeuma közé sorolható Román Nemzeti Múzeum egy közkedvelt úticél, nyitott és befogadó intézmény, mely az új ismeretek átadása mellett modern technológiák felhasználásával is igyekszik vonzó kulturális élménnyel szolgálni a látogatóknak.

KIEMELT LÁTNIVALÓK

A Történelmi Kincsek Csarnokában több mint 3000 értékes tárgy található, amelyek a mai Románia területén egykor élt régi kultúrákhoz vagy történelmi személyekhez kapcsolódnak. Az állandó kiállítás bemutatja a római Traianus-oszlop másolatát is, amely a terület római hódításának jeleneit ábrázolja. Az oszlop a kőtárban található, ahol a görög-római korból, a késő római korból és a román középkorból származó 165 kőből faragott műemléket lehet megtekinteni.

SZLOVÉNIA

A Kapitelska njiva temető
Novo mestóban.
© DMNM

Dolenjska Múzeum, Novo mesto

8000 Novo mesto
Muzejska ulica 7, Szlovénia
www.dolenjskimuzej.si

Az általános gyűjtőkörrel rendelkező regionális Dolenjska Múzeum 1950. június 1-jén nyílt meg Novo mestóban. A kezdetben egyetlen épületből álló intézmény mára négy épületet magába foglaló múzeumkomplexummá nőtte ki magát. Ide tartozik még két távolabbi létesítmény, a Jakac-ház és a Kočevski emlékhely is. Ma a múzeum hét állandó kiállítást, öt kurátori osztályt, egy oktatási osztályt és egy, a régészeti leletek restaurálására szolgáló műhelyt foglal magában. A múzeum galériája és központi kiállítótere nagy időszakos kiállításoknak ad otthont. Gazdag és változatos kiállítási programjával, kutatási és kiadói munkájával, valamint sokszínű és szisztematikus oktatási tevékenységével a múzeum Novo mesto értékes kulturális és művészeti központja. Az állandó kiállításon bemutatott gazdag régészeti leletanyag a tágabb Dolenjska régió hétköznapijaiba nyújt bepillantást az őskortól a kora középkorig. A kora vaskorból fennmaradt régészeti leletek a kulturális örökség legfontosabb példányai közé sorolhatók európai szinten is.

KIEMELT LÁTNIVALÓK

A „Dolenjska régészeti képe” című kiállításon számos látványos régészeti lelet megtekinthető. Ilyenek például a bronzból készült, figurális díszítésű, vödör alakú edények (szitulák), melyek a Kandija és Kapitelska njiva lelőhelyeken kerültek napvilágra Novo mestóban. A borostyán és bronz ékszerek mellett számos színes üveggyöngyöt is találtak.

LÁTOGASSON EL HOZZÁNK 2021-BEN

Június 26. Szitula Fesztivál

Szlovén Nemzeti Múzeum

1000 Ljubljana
Prešernova cesta 20, Szlovénia
www.nms.si

A Szlovén Nemzeti Múzeum Szlovénia legrégebbi múzeumi intézménye, amit 1821. október 15-én alapított az – akkori nevén – karniolai parlament. Hat osztálya gyűjti, dokumentálja, őrzi és vizsgálja Szlovénia kulturális örökségének tárgyi emlékeit és bemutatja azokat a nagyközönségnek. A munkatársak kivételesen magas képzettségének köszönhetően a múzeum kutatóintézményi minősítéssel is rendelkezik, és részt vesz számos tudományos kutatási programban, melyek célja a szlovén kulturális örökség alaposabb megismerése. A múzeumban folyó tevékenységek színvonalára a saját kutatási területükön és speciális szakterületeken kiváló tudással rendelkező munkatársak és tanácsadók jelentik a garanciát. Ők teszik lehetővé, hogy modern, vonzó és népszerű módon ismertessük meg az érdeklődőkkel Szlovénia kulturális örökségét. A múzeum igyekszik részletesen bemutatni a mai Szlovénia történelmének egyes korszakait kiállítások, tudományos és népszerű publikációk formájában, amelyeket a lehető legszélesebb közönség számára teszünk elérhetővé. Az anyagok digitalizálásával és a múzeumban őrzött kulturális örökségi elemek adatait tartalmazó elektronikus adatbázis létrehozásával a Szlovén Nemzeti Múzeum belépett azon európai intézmények sorába, amelyek a modern informatikai eszközök segítségével igyekeznek lehetővé tenni a kulturális örökség elemeihez való lehető legszélesebb körű hozzáférést.

KIEMELT LÁTNIVALÓK

A világ legrégebbi hangszere, a 60 ezer éves neandervölgyi furulya világszinten is jelentős kincs. A Cercko melletti Divje Babe barlangban talált hangszert a szakértők szerint a neandervölgyi ember készítette.

A szitula vödör alakú, díszített edény. Szlovéniában a leghíresebb ilyen edény a Litija melletti Vače településről származik. Minőségi kialakítása és figurális ábrázolásainak kivitelezése alapján ez a lelet a vaskori szitula-művészet egyik legszebb darabja, amit egy jól képzett helyi kézműves készített a Kr. e. 5. század első felében.

LÁTOGASSON EL HOZZÁNK 2021-BEN

Június 21. Az „Arany ösvény” (Zlata sled) című jubileumi kiállítás megnyitója — a Karniolai Regionális Múzeum megalapításának és a szlovén muzeológia kezdeteinek 200. évfordulója

Szept. 16. Gabrovec-nap. A Hallstatt kultúra csoportjai Szlovéniában. A Gorenjska-csoport. Tudományos konferencia Prof. Stane Gabrovec emlékére

Szlovén Kulturális Örökségvédelmi Intézet

1000 Ljubljana
Poljanska cesta 40, Szlovénia
www.zvkds.si

A Szlovén Köztársaság Kulturális Örökségvédelmi Intézete egy államilag finanszírozott interdiszciplináris kutatóintézet, amely több mint 130 éves tapasztalattal rendelkezik a kulturális örökség ingatlan elemeinek szervezett védelme és megőrzése terén. Az intézet egyik legfontosabb törekvése kezdetektől fogva a többi állami intézménnyel és hatósággal, valamint az összes állami és privát féllel való sikeres együttműködés volt. Az intézet jelenleg a kulturális örökség védelmével, megőrzésével, gondozásával és népszerűsítésével foglalkozik számos területen, beleértve az építészetet, a tájat, a történelmet, a művészettörténetet, a néprajzot és a régészetet. Az intézet fő célja a kulturális örökség közvetlen megőrzésével kapcsolatos projektek és eljárások kidolgozása, összehangolása és lebonyolítása, valamint az esetleges károk megelőzése. Az intézet törekszik továbbá a kulturális örökség népszerűsítésére és bemutatására, valamint végső soron annak a modern életmóddal való összhangba hozására. Különböző tevékenységeivel (például kiállítások, kiadványok, valamint a különböző célközönségek részére szervezett konferenciák és workshopok révén) az intézet igyekszik tájékoztatni a lakosságot a megelőző régészeti feltárásokkal és általában véve a kulturális örökséggel kapcsolatban.

KIEMELT LÁTNIVALÓK

A Szlovén Kulturális Örökségvédelmi Intézet részt vett több nemzetközi projektben, melyek témája a korai vaskor öröksége volt. Ezek között voltak olyan tisztán tudományos jellegű nemzetközi projektek, mint például a HERA által finanszírozott ENTRANS, amelynek célja az őskori tájak, temetkezési szertartások és művészet mélyebb elemzése volt. Az intézet által szervezett transznacionális és regionális programok többnyire ötvözik a tudományos kutatást az örökségvédelemmel és annak népszerűsítésével. A BorderArch-Steiermark, a PalaeoDiversiStyria és a Vaskor-Duna projektek például nemcsak elmélyítették tudományos ismereteinket és tudásunkat a korai vaskor kutatási témáiban, de új innovatív módszerek kidolgozását is lehetővé tették a régészeti örökség védelme és népszerűsítése céljával.

LÁTOGASSON EL HOZZÁNK 2021-BEN

Június 18–20. Európai Régészeti Napok
Szept. 25.–okt. 9. A Kulturális Örökség Napjai

Krasen Kras Intézet

6223 Komen
Gorjansko 32, Szlovénia
www.krasenkras.com

Hatalmas, félköríves, szárazon rakott erődfalával a karsztbeli Volčji Grad falu közelében található Debela Griža régészeti lelőhely az egyik leglátványosabb és legjobb állapotban fennmaradt vaskori földvár a Pannon-medence és az Adriai-tenger közötti térségben. A nonprofit Krasen Kras („Gyönyörű Karszt”) Intézet azzal az elgondolással létesült 2014-ben, hogy felhívja a lakosság figyelmét a Karszt őskori földvárainak fontosságára és védelmére. Az intézet számos tematikus kiállítást szervezett a földvárakkal kapcsolatban. 2018-ban megjelent a *Hillforts in Western and Central Slovenia (Nyugat- és Közép-Szlovénia földvárjai)* című kötet, 2020-ban pedig Carlo Marchesetti mind a mai napig nélkülözhetetlen, az őskori településekről szóló művének szlovén fordítása látott napvilágot *Prazgodovinska gradišča Trsta in Julijske krajine (Trieszt és a Giulia régió őskori földvárjai)* címmel. Emellett két rövid promóciós dokumentumfilm is készült a Debela Griža lelőhelyről (www.krasenkras.com).

KIEMELT LÁTNIVALÓK

Az intézet a természetvédelmi szervekkel együttműködve számos komplex, roncsolásmentes vizsgálatot végzett annak érdekében, hogy keltezni tudja a földvárat, és hogy új adatokat gyűjtsön a vár egykori lakosainak életmódjáról. Az összegyűjtött információk alapján rekonstruálni lehet a földvár történetét, ami idevonzhatja a látogatókat. A kutatás előtt szisztematikusan el kellett távolítani a földvárban károkat okozó növényzetet. A megtisztított területen az alábbi tevékenységekre került sor:

- különböző kulturális rendezvények szervezése a földvár belsejében más intézményekkel vagy társaságokkal együttműködve;
- vezetett túrák szervezése a Debela Griža lelőhelyre, a látogatók igényei szerint.

Kérésre a túrákat gasztronómiai program egészíti ki.

LÁTOGASSON EL HOZZÁNK 2021-BEN

- Június 21. Múzeumok Éjszakája – Könyvbemutató:
Carlo Marchesetti *Trieszt és a Giulia régió őskori földvárjai* című művének szlovén fordítása, Koper Regionális Múzeum
- Október 9. A Kulturális Örökség Napjai; vezetett túra a földvárban, Debela Griža
- Október 21. Könyvbemutató: Carlo Marchesetti *Trieszt és a Giulia régió őskori földvárjai* című művének szlovén fordítása, Tolmin Múzeum
- Október vége Könyvbemutató: Carlo Marchesetti *Trieszt és a Giulia régió őskori földvárjai* című művének szlovén fordítása, Szlovén Nemzeti Múzeum

Hoče-Slivnica Önkormányzata

2311 Hoče
Pohorska cesta 15, Szlovénia
www.hoce-slivnica.si

Hoče-Slivnica Északkelet-Szlovéniában, a Pohorje-hegység és Dráva-síkság között fekszik, Maribor, Szlovénia második legnagyobb városa közelében. A térség elhelyezkedése stratégiai és közlekedési szempontból is ideális, hiszen már az 5. és 10. század között nagy európai közlekedési útvonalak vezettek át rajta. Itt található a Maribori Nemzetközi Repülőtér és két vasútállomás, amelyek jó megközelítési lehetőséget biztosítanak a turisztikai és kereskedelmi helyszínekhez, és a kulturális és természeti látnivalókhoz. A turisztikai infrastruktúrát egyéni szállásadók, ismert és nagy hagyománnyal rendelkező szállodák, Mariborsko Pohorje falusi turizmusa, valamint kisebb szolgáltatók és kézművesek biztosítják a térségben. Sok fogadó továbbra is ápolja a vendéglátás hagyományát és remek kulináris választékkal szolgál. A faluközösség gyakorlati tapasztalattal rendelkezik a történelmi és kulturális örökség népszerűsítése vonatkozásában a régi római kriptához, a Slivnica uradalmi központhoz, a Hompoškastélyhoz, valamint a Maribori Egyetem pivolai Botanikus Kertjében található egzotikus növénykerthez és az Ipavec családról elnevezett fasorhoz kapcsolódó projekteknek köszönhetően. A Maribori Egyetem Botanikus Kertjében található régészeti kiállításon kívül számos régészeti ösvény található a térségben, mint például a Poštela, Pivola és Čreta lelőhelyeken létesült vaskori régészeti ösvények, emellett a térség nagy része kapcsolódik a Maribor és környéke közelében található Régészeti Ösvényhez is.

KIEMELT LÁTNIVALÓK

2018 és 2019 folyamán a PalaeoDiversiStyria nemzetközi projekt keretében megvalósult a Pivola Régészeti Ösvény és a „Hogyan éltek” című kiállítás a település leglátogatottabb régészeti lelőhelyén, a Maribori Egyetem Botanikus Kertjében található kora vaskori temetőben. A történelmi emlékekkel kapcsolatos további információkért látogasson el a Maribori Regionális Múzeum honlapjára: museum-mb.si.

Novo mesto Önkormányzata

8000 Novo mesto
Seidlova cesta 1, Szlovénia
www.novomesto.si

Novo mesto Önkormányzata, a Dolenjska régió központja Szlovénia délkeleti részén, a horvát határ közelében fekszik, a két főváros, Ljubljana és Zágráb között. Körülbelül 37 300 ember él a térségben, Novo mesto városának pedig több mint 22 300 lakosa van. Novo mesto a Dolenjska régió közigazgatási, kulturális, gazdasági, oktatási, egyházi, egészségügyi és sportközpontja. A város iparának húzóágazatai a gyógyszergyártás, autógyártás, építőipar és a textilipar; innen kapta Novo mesto a „Szlovénia exportfővárosa” nevet.

Novo mestonak IV. Rudolf osztrák főherceg adományozott városi kiváltságot 1365. április 7-én, ezen a napon tartják a település ünnepét. A Krka folyó kanyarulatában található térség földrajzi stratégiai előnyeivel és kedvező természeti adottságaival már az illírek és a kelták is tisztában voltak. A gazdag régészeti lelőhelyek miatt Novo mestot a „szitulák városaként” is emlegetik; ez a lenyűgöző régészeti örökség fontos része a város identitásának. Novo mesto felkerült a kiemelkedő vaskori régészeti lelőhelyek világtérképére, különösen a Kr. e. 7. és 5. század közötti időszak vonatkozásában. Az értékes régészeti lelőhelyek mellett a város figyelemre méltó gyöngyszemei közé sorolhatjuk a Szent Miklós-székesegyházat, benne Tintoretto Szent Miklós-festményével, a Fő teret a Városházával és a Kette szökőkúttal, a kolostort a 15. századra visszanyúló gazdag könyvtárával, valamint a festői Breg folyó partját a lebontott középkori városfalra épült lakóházak sorával. Novo mestoban a számtalan látnivaló mellett barátságos és szívélyes polgárok várják a látogatókat. Jöjjön el és győződjön meg erről a saját szemével!

**Zavod Situla
Kulturális Örökségvédelmi,
Turisztikai és Kulturális Intézet**

8000 Novo mesto
Dilančeva ulica 1, Szlovénia
www.situla.si

A 2006-ban alapított Zavod Situla Intézet idén ünnepli 15. évfordulóját. Azóta az Intézet Novo mesto város egyik legfontosabb szereplője a kulturális örökségvédelem, az ifjúsági turizmus és a rendezvényszervezés terén. A kezelésében álló szálló 18 helyisége több mint 70 vendéget tud befogadni. A „Találkozz a távoli múlttal” szlogen iránymutatásként szolgál a programokhoz és egyben olyan alapelv, amely mentén a helyi ifjúsági turizmust népszerűsítik és fejlesztik. A szálló belső kialakítása szorosan kötődik a Hallstatt kor motívumaihoz, amit jól láthatnak a vendégek az itt tartózkodásuk alatt. Az intézet a jövőben továbbra is igyekszik népszerűsíteni az ifjúsági turizmust a kulturális és örökségi elemek kiemelésével.

KIEMELT LÁTNIVALÓK

A Novo mesto önkormányzatával és a Dolenjska Múzeummal együttműködésben megvalósuló főbb projektek célja a városközpont újjáélesztésének előmozdítása. Ennek keretében Zavod Situla megszervezte a „Mozi a téren” elnevezésű négynapos filmfesztivált és újjáélesztette a helyi piacot a főtéren, ahol az eladók, köztük a helyi őstermelők, iparosok és kézművesek hetente egyszer eladásra kínálják a termékeiket.

LÁTOGASSON EL HOZZÁNK 2021-BEN

Március–november: helyi piac szombatonként a főtéren
Június 4. Novo mesto Városi Fesztivál
Augusztus 12–15. Mozi a téren — Szabadtéri Filmfesztivál

A VASKORI DUNA ÚT EGYESÜLET PROGRAMJAI

Matrica Múzeum és Régészeti Park
Szezonnyitó
TÁRLATVEZETÉSEK
2021. április 1.
Százhalombatta, Poroszlai Ildikó u. 2.
matricamuzeum.hu

Iron Age Danube Route Association
A Vaskori Duna Út Egyesület gyűlése
KÖZGYŰLÉS
2021. április 26.
Online
www.ironagedanuberoute.com

University Bordeaux-Montaigne
Az Association Française pour l'Âge du Fer
(AFEAF) éves gyűlése
KONFERENCIA
2021. május 13–15.
Gijon, Spanyolország
afeaf.hypotheses.org/2822

Histak Neumarkt
Régészeti lelethatározás Neumarkt in der
Steiermark piacán
RENDEZVÉNY
2021. június 12.
Neumarkt in der Steiermark
www.historischer-arbeitskreis-neumarkt.at

University Bordeaux-Montaigne
Ásatások a késő bronzkori-kora vaskori
Malviu erődben (Saint-Pons-de-Thomières,
Hérault, Franciaország)
TEREPMUNKA
2021. június 14. – július 11.
Saint-Pons-de-Thomières, Hérault,
Franciaország
alexis.gorgues@u-bordeaux-montaigne.fr

Magyar Nemzeti Múzeum
A Régészet Napja
RENDEZVÉNY
2021. június 18–20.
Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest
www.regeszetnapja.hu

Histak Neumarkt
Történelmi barangolás a Neumarkt-völgyben
RENDEZVÉNY
2021. július 19., augusztus 2., 16., 30.
Neumarkt in der Steiermark, Ausztria
www.facebook.com/HistAKNeumarkt1

Universalmuseum Joanneum
Nyílt nap az Eggenberg-kastélyban
RENDEZVÉNY
2021. július 31.
Graz, Ausztria
www.museum-joanneum.at/en/palace-and-
gardens-schloss-eggenberg

Staatliche Schlösser und Gärten
Baden-Württemberg
Heuneburg Kelta Fesztivál
RENDEZVÉNY
2021. szeptember 4–5.
Heuneburg, Baden-Württemberg, Németország
www.heuneburg-pyrene.de

Szlovén Régészeti Társaság
Gabrovec-nap. Hallstatt csoportok Szlovéniában
TUDOMÁNYOS KONFERENCIA
PROF. STANE GABROVEC EMLÉKÉRE
2021. szeptember 16.
Szlovén Nemzeti Múzeum
Metelkova 1, Ljubljana, Szlovénia / Online
www.nms.si

Magyar Nemzeti Múzeum –
A Kulturális Örökség Napjai
Ligeti Dániel: Luxus istenek -
mitológia a Seuso-kincseken
TÁRLATVEZETÉS
2021. szeptember 18., 10:30
Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest
www.mnm.hu/hu/esemenyek/kiallitas/luxus-
istenek-mitolgia-seuso-kincseken-kulturalis-
orokseg-napjai

Magyar Nemzeti Múzeum – Kutatók éjszakája
Látos Tamás: Virtuális régészet. Drón-alapú 3D
modellezés a régészet szolgálatában
SZAKMAI BEMUTATÓ
2021. szeptember 24., 16:00
Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest
www.mnm.hu/hu/esemenyek/virtualis-
regeszet-dron-alapu-3d-modellezes-regeszet-
szolgalataban-kutatoek-ejszakaja

**Lassú, avagy környezettudatos kulturális
turizmus**
Az Európa Tanács Kulturális Útvonalak
programja
KONFERENCIA
2021. október 13–14.
Szabadtéri Néprajzi Múzeum, online
www.kulturalisutvonlak.hu/lassu-avagy-
kornyeztudatos-kulturalis-turizmus/

Maribor Regionális Múzeum és ICOM
Museoeurope 2021
KONFERENCIA
2021. október 14–16.
Maribor, Szlovénia
museum-mb.si/museo-europe/
www.museum-mb.si/museo-europe/

Digital paths along the Iron Age Danube route
Iron Age Danube Route Talks
KEREKASZTAL BESZÉLGETÉS
2021. november 10.
Szlovén Nemzeti Múzeum
Ljubljana, Szlovénia

Szlovén Nemzeti Múzeum
Arany (Zlato), Évfordulós kiállítás —
a Karniolai Regionális Múzeum
megnyitásának és a szlovéniai múzeumi
munka kezdetének 200. évfordulója
KIÁLLÍTÁSMEGNYITÓ
2021. május 17.
Szlovén Nemzeti Múzeum
www.nms.si

Murtal Múzeum Judenburg
A strettwegi kultikus kocsi — egy ikonikus
régészeti tárgy restaurálása és fogadtatása
KIÁLLÍTÁS
2021. május 21.
Judenburg, Ausztria
www.museum-murtal.at

Großklein Önkormányzata
„Kelta séta” Großkleinben
TÚRA
2021. május 23.
Großklein, Ausztria
www.hamug.at

Zágrábi Régészeti Múzeum, Őstörténeti
Kutatóközpont, Kaptol önkormányzata,
Zlatni Papuk Idegenforgalmi Tanácsa
Hallstatt napok 2021
RENDEZVÉNY
2021. június 19–20.
Pozsega és Kaptol, Horvátország
www.visit-pozega.com/en

Dolenjska Múzeum és Novo mesto
önkormányzata
Situla Fesztivál — A vaskori élet és
gasztronómia fesztiválja
RENDEZVÉNY
2021. június 26.
Novo mesto főtere, Dolenjska Múzeum,
Hill Marof, Szlovénia
www.dolenjskimuzej.si
www.novomesto.si

Staatliche Schlösser und Gärten,
Baden-Württemberg
Kézműves napok
RENDEZVÉNY
2021. július 4.
Heuneburg, Baden-Württemberg,
Németország
www.heuneburg-pyrene.de

Európai Régész Szövetség
Éves ülés
KONFERENCIA
2021. szeptember 6–11.
Kiel, Németország
www.e-a-a.org/EAA2021

Ruszei Regionális Történeti Múzeum
Sexaginta Prista római piactér
RENDEZVÉNY
2021. szeptember 18.
Rusze, Bulgária
www.museumruse.com/en/

VII. Kő kövön fesztivál
Czajlik Zoltán: Süttő kora vaskori emlékei
ELŐADÁS
2021. szeptember 11.
Süttő, Hengermalom Közösségi Ház
www.facebook.com/KKF.SAKKE/

ELTE-BTK – Kutatók éjszakája
Soós Bence: A magányos hegy fejedelmei? –
A Somló-hegy Hallstatt kora
ELŐADÁS
2021. szeptember 24., 17:00
ELTE BTK B épület, Könyvtár, Bóna István-terem
www.btk.elte.hu/kutatokejszakaja2021

Szlovén Örökségvédelmi Intézet
A Kulturális Örökség Napjai,
Kulturális Örökség Hete
RENDEZVÉNYSOROZAT
2021. szeptember 25. – október 9.
Ljubljana
www.zvkds.si/sl/dekd/dekd-tkd

Múzeumok Őszi Fesztiválja
Vaskori programok
RENDEZVÉNY
2021. szeptember 27. – november 11.
Több helyszínen
http://www.oszifesztival.hu/search_
hu.html?id=search_hu&search=vaskor

A Magyar Tudomány Ünnepe
A Magyar Tudományos Akadémia programja
RENDEZVÉNYSOROZAT
2021. november
MTA, Budapest
www.mta.hu/tudomanyunnepe/

Magyar Nemzeti Múzeum
Museum@Digit 2021
KONFERENCIA
2021. november 23–25.
Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest
www.museumdigit.hu

Tolmin Múzeum, Szlovén Nemzeti Múzeum
Gradca a Krn-hegy alatt (Gradca pod Krnom)
KIÁLLÍTÁSMEGNYITÓ
2021. december
Tolmin Múzeum, Tolmin, Szlovénia
www.tol-muzej.si

Az Európa Tanács Kulturális Útvonalai Magyarországon

Az Európa Tanács 1987-ben indította el Kulturális Útvonalak (www.coe.int/en/web/cultural-routes) programját. A kezdeményezés célja egyrészt a kultúrák közti párbeszéd, az európai kulturális identitás erősítése volt, másrészt a természeti és kulturális örökség megóvása és fenntartható bemutatása.

Jelenleg 45 útvonal rendelkezik az Európa Tanács Kulturális Útvonala címmel. Magyarország 2013 óta vesz részt a programban, a magyar partnerek 2021-ig kilenc európai útvonalhoz csatlakoztak. A Kulturális Útvonalak programját 2019-től a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum Szellemi Kulturális Örökség Igazgatósága koordinálja.

Amennyiben szeretne megismerkedni az Európa Tanács címét elnyert útvonalak hazai gyöngyszemeivel, tekintse meg a program honlapját (www.kulturalisutvonlak.hu), és járja be egy-egy út helyszíneit!

28th EAA Annual Meeting / Az Európai Régész Szövetség 28., éves találkozója: [Re]integration

Budapest, 2022. augusztus 31. – szeptember 3.
www.e-a-a.org/EAA2022

AZ EAA 2022 KONFERENCIA TÉMÁI:

1. Archaeologists and Archaeology Here and Now
2. [Re]integration
3. The Carpathian Basin: Integration, Mobility and Diversity
4. Polis, Empire, League and Beyond – Living in Interconnected Societies
5. Climate Change and Socioenvironmental Perspectives
6. A Decade after the 'Third Science Revolution in Archaeology'

Szekció témákkal való jelentkezés határideje:
2021. november 11., éjfélig.

A Sopron-Várhely Régészeti Örökség Tanösvény

Vaskori régészeti tájak a Soproni-hegységben

Sopron és közvetlen környékének őskori történetét a Kr. e. utolsó évezredben a kedvező földrajzi fekvés és domborzati viszonyok határozták meg. A Fertő tó közelsége és az egymást itt keresztező észak-déli és kelet-nyugati utak előnyös feltételeket teremtettek az emberi megtelepedés számára. Ennek a történeti folyamatnak különösen fontos időszaka a korai vaskor, hiszen az akkor épített magaslati telepek, erődítések és halomsíros temetők tájformáló hatását napjainkban is érzékelhetjük. Ebben a Kr. e. 9-5. század közötti időszakban, régészeti nevén a Hallstatt korban a Duna régió egy összefüggő kultúrához tartozott, melynek

a sopronihoz hasonló emlékei ma Ausztriában, Szlovéniában, Horvátországban és Szlovákiában található meg. A Sopron-Várhely régészeti örökségi ösvény, amelyet az Archaeolingua Alapítvány az Európai Unió és Magyarország által társfinanszírozott Vaskor-Duna Interreg projekt keretében, a soproni Tanulmányi Erdőgazdasággal közösen valósított meg, e monumentális és látványos, de rendkívül sérülékeny őskori tájra hívja fel a figyelmet. Az ösvény állomásain elhelyezett tábláinkon a régészeti kutatás hagyományos ásatási módszerével és a legkorszerűbb műszeres vizsgálati eszközökkel feltárt eredményeket mutatjuk be.

J. E.

„Harcosok nyomában: vaskor az Arany-völgyben” Régészeti Ösvény

A Zágrábi Régészeti Múzeum 2019-ben hozta létre a „Harcosok nyomában: vaskor az Arany-völgyben” elnevezésű, régészeti látnivalókat érintő túraútvonalat Kelet-Horvátországban, a Pozsegai-völgyben, Kaptol kora vaskori lelőhelyen. Az ösvény az Interreg Vaskor-Duna projekt támogatásával készült el. Kaptol az egyik legjelentősebb kora vaskori régészeti lelőhely Horvátország szárazföldi részén. A túraútvonal mentén tizenegy, különböző témákat bemutató táblát helyeztünk el, amelyek a kora vaskorral kapcsolatos kérdésekről szolgálnak információval. Ismertetik például a helyszín kutatástörténetét, Kaptol vaskori út-, kereskedelmi és kulturális hálózatait és a település ezekben elfoglalt helyét, a vaskori harcos elit és a korabeli nők helyzetét, illetve a korszakra jellemző természeti környezetet.

A Kaptol régészeti ösvényt folyamatosan fejlesztjük. Az útvonalon információs táblák segítik a tájékozódást, köszönhetően a Vaskori Duna Út Egyesületben részt vevő Papuk Természeti Park (www.pp-papuk.hr), Kaptol önkormányzata (www.opcina-kaptol.com), az Őstörténeti Kutatóközpont, valamint a Horvát Erdőgazdaság (www.hrsume.hr) együttműködésének. Az elmúlt hónapok során továbbfejlesztettük és kibővítettük a túraútvonal infrastruktúráját.

M. R.

Formálódó együttműködés a Magyar Turisztikai Ügynökséggel

A Magyar Turisztikai Ügynökség online találkozóra hívta a Vaskor-Duna projekt résztvevőit. A Magyar Nemzeti Múzeum és az Archaeolingua Alapítvány szakértő munkatársai bemutatták a projekt legfontosabb eredményeit és produktumait, és felvázolták a nemzetközi Vaskori Duna kulturális útvonal (IADR) kezdeményezést. Az érintett magyarországi vaskori lelőhelyek bemutatása után ezek promóciójának és népszerűsítésének lehetőségeit vitattuk meg, vagyis hogy hogyan lehetne ezeket a látványos, remek tájképi adottságokkal rendelkező helyszíneket – így például a már létező soproni és a kialakítás alatt álló süttöi régészeti tanösvény elemeit – jobban bekapcsolni a regionális turisztikai kínálatba. Kiemelt érdeklődés övezte a működő mobilalkalmazást (Guide@Hand Iron-Age-Danube) és a promóciós filmeket, amelyek a tervezett VR és AR tartalmak révén mind a helyszíni, mind a múzeumi bemutatás és vizualizáció újszerű, élményalapú módját kínálják, emellett az örökségi útvonalakon a lassú turizmus népszerűsítését szolgálják. A megbeszélés eredményeként a Magyar Turisztikai Ügynökség a vaskori helyszínek és tanösvények kapcsolódását javasolta a már kialakított túraútvonalakhoz. Emellett közreműködött abban, hogy a Külgazdasági és Külügyminisztérium Duna Régió Stratégia nemzeti koordinációja támogatást nyújtson a Vaskori Duna Út Egyesület magyar tagjainak online és nyomtatott kiadványok, térképek előállításához. Felvetették annak lehetőségét is, hogy a Vaskori Duna Út kulturális útvonal kerüljön be a Duna Régió Stratégia (EUSDR) által támogatandó projektek körébe. Ennek lehetőségét növelheti, hogy az IADR projekt már szerepel az EUSDR 2020-ban megújított Cselekvési Tervében a kultúra és idegenforgalom prioritási területen.

w. k.

Vaskori Duna Út az Európai Régészek Szövetségének (EAA) konferenciáján, Budapesten

Az Európai Régészek Szövetségének (EAA) 28., éves konferenciája 2022-ben Budapesten kerül megrendezésre augusztus 31. és szeptember 3. között. A Vaskori Duna Út Egyesület alapító tagjai, a gráci Universalmuseum Joanneum, a Magyar Nemzeti Múzeum és a Zágrábi Régészeti Múzeum képviselői az előző találkozókon már sikerrel megtartott „Routed Archaeology” szekció folytatásaként új témával bővítik 2022-es szekció javaslatukat. A kulturális tematikus utak kis ékköveket felsorakoztató láncolatként hálózják be Európa különböző régióit. Az Európa Tanács tanúsványát 2021. májusában elnyert Vaskori Duna Út különleges csemegét kínál az örökségturizmus kedvelőinek. Fontos kérdés azonban, hogyan lehet a kulturális barangolókat arra ösztönözni, hogy az útvonal egyik helyszínéről a másikra látogassanak el és élvezzék az egyes helyszínek változatos kínálatát. Régészeti örökségünk bemutatása, láthatóvá és vonzóvá tétele a múzeumok alapvető feladata, olyan rejtett kincs, amelyből mindenki profitálhat. Kérdés, hogy a promóció és más kapcsolódó tevékenységek, illetve a régió örökségét felelevenítő egyedi marketingtermékek hogyan segíthetik ezt a folyamatot és hogyan lehet mindezt korlátozott erőforrásokkal, egyensúlyban megvalósítani. További információért a konferenciáról látogasson el a www.e-a-a.org/EAA2022 weboldalra!

F. SZ., M. M., S. M.

Magyar és szlovén régészek közös kutatása a vaskori tájhasználatról az Alpok és a Duna között

A projekt az Alpok és a Duna közötti, régészeti leletekben gazdag régió legfontosabb lelőhelyeire koncentrál a korai vaskorban, vagyis az ún. Hallstatt korban (Kr. e. 8–5. század). Részben a Vaskori Duna (DTP Interreg) projekt eredményeire építünk; ebben a Ljubljana-i Egyetem és az ELTE kutatói egy sor régészeti lelőhelyet vizsgáltak. Ezek közül kettőt választottunk ki, Poštelát (Szlovénia) és Süttőt (Magyarország) további elemzés céljából. Ez a két lelőhely sok tekintetben hasonló, és kulcsfontosságú adatokat szolgáltat a korai vaskor kulturális tájainak megértéséhez. A lelőhelyek erődített magaslati telepek köré koncentrálnak, kiterjedt temetőkkel, amikben halomsírok és síkvidéki urnatemetkezések is előfordulnak. A korábbi, több korszakra koncentráló kutatás – amely során geofizikai módszereket és légi lézerszkennelést is használtunk – számos halomsír, ősi kommunikációs útvonal és nyílt, síkvidéki település nyomait tárta fel a lelőhelyek tágabb körzetében. Ezekre alapozva tervezzük folytatni a táj vizsgálatát nem roncsoló és kevésbé roncsoló módszerekkel, hogy a lelőhelyek térbeli struktúrájáról és kronológiájáról pontosabb képet kapjunk. A kutatásnak szintén részét képezi a kiterjedt terepbejárás, a geomorfológiai fúrások, a kis léptékű ásások és a radiokarbon keltezési módszerek alkalmazása. Ezen kívül terveink között szerepel az ősi természeti környezet feltételezett változásainak rekonstruálása a Balatonból vett fúrásminták és a vizsgált régióból származó paleoökológiai és régészeti adatok összevetésén keresztül. Reményeink szerint a közeljövőben fontos új eredményeket tudunk majd bemutatni. A kutatás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (pályázati azonosító: SNN 134635) és a Szlovéniai Kutatási Hivatal (pályázati azonosító: N6-0168) támogatásával valósul meg.

c. z., m. č.

A Süttö-fennsík Google Earth képe, a halomsírok rávetített magnetométeres felmérési képével (készítette: Pusztai S., Czajlik Z.)

IRON AGE QUIZ

A Magyar Nemzeti Múzeum munkatársai olyan digitális tartalmakon dolgoznak, amelyek akkor is használhatók, amikor a múzeumoknak valamilyen okból zárva kell tartaniuk kapuikat. Ez a játék a vaskorhoz kapcsolódóan négy különböző feladaton vezet végig. Az első és az utolsó feladatban a játékosnak a már meglévő ismereteire kell támaszkodnia, míg a játék második és harmadik részében segítséget kap izgalmas műtárgyak és leletek formájában, melyek kiállításunkon is megtekinthetők. A játékot egy ráadás videó zárja, lélegzetelállító képekkel a Duna régió vaskori tájairól. A játékos tudásátadás (angolul: *gamification*) nagyon fontos része múzeumunk andragógiai és pedagógiai programjainak. A játék angol és magyar nyelven érhető el, Ligeti Dániel összeállításában, és minden korosztály számára ajánlott. Folyamatban van a Hallstatt kori, a szkíta és a kelta verzió fejlesztése. Reméljük, hamarosan találkozhatunk a múzeumunkban is, ahol bámulatos vaskori kincsek várják a látogatókat.

P. A.

A Vaskori Duna Út és a Duna menti Virtuális Régészeti Tájak európai uniós projekt

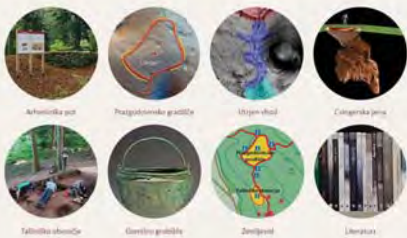
2020. július 1-én elindult a Duna menti Virtuális Régészeti Tájak (*Danube's Archaeological eLandscapes*) című európai uniós projekt, több mint 20 partner és társintézményeik részvételével a Duna régióból. A 30 hónapos projekt során a résztvevő intézmények célja, hogy a legkorszerűbb technológiák alkalmazásával láthatóbbá és egyúttal a közönség számára vonzóbbá tegyék a régészeti örökséget, különösen a Duna régió régészeti tájait, regionális, nemzeti és nemzetközi szinten. A virtuális valóság (VR) és a kiterjesztett valóság (AR) technológiák alkalmazása révén arra ösztönzik majd a múzeumlátogatókat, hogy a gazdag régészeti anyagot ne csak a múzeumok gyűjteményein és kiállításain keresztül, hanem tágabb tájtörténeti összefüggéseiben is megismerjék. Az Európai Unió Interreg Duna Transznacionális Programjának társfinanszírozásával megvalósuló projekt új lendületet ad a régészeti örökség digitalizációjának is. A projekt nem korlátozódik a virtuális térre, hiszen a Vaskori Duna Út bevonása és új régészeti kulturális és túraútvonalak kialakítása révén a Duna-medence régióiban is tevékeny lesz. Látogasson el a projekt honlapjára, amelyet a www.interreg-danube.eu/approved-projects/danube-s-archaeological-elandscapes internetcímen talál, és kövessen minket a közösségi médiában!

M. M.

Cvinger kora vaskori komplexuma saját honlapot kapott

CVINGER

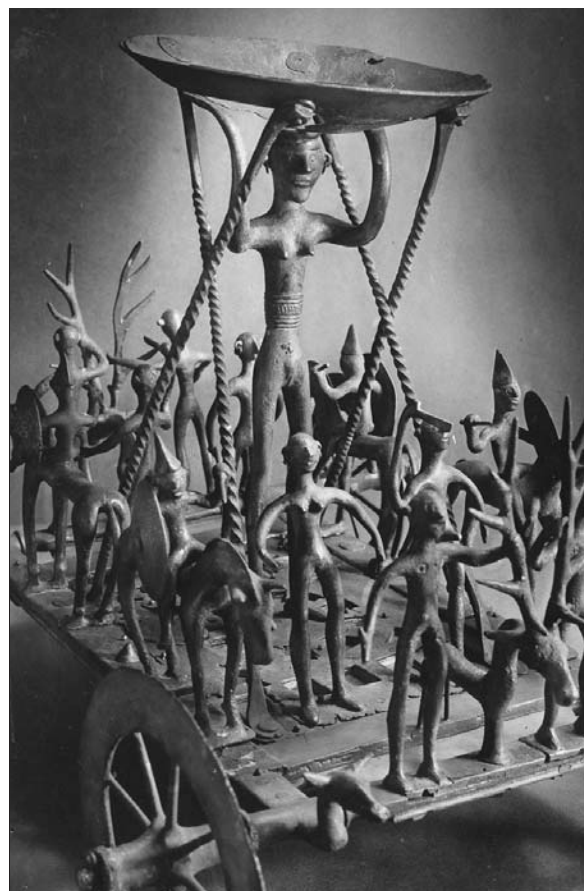
A Szlovéniában, Dolenjske Toplice közelében található Cvinger kora vaskori komplexuma az egyik legfontosabb ilyen típusú lelőhely a délkelet-alpesi régióban. A lelőhely közepén található magaslati erődített település három halomsíros temető veszi körül. A komplexum legfontosabb része a több mint 0,6 hektár kiterjedésű vasolvasztó, amely a régió legnagyobb és legjobban kutatót ilyen jellegű területe. A lelőhely régészeti kutatása hosszú időre tekint vissza. Az első feltárások a 19. század végén kezdődtek, ugyanakkor számos újabb kutatási projekt is foglalkozott Cvingerrel. Fontos kiemelni, hogy Cvinger volt az első vaskori lelőhely Szlovéniában, amelyen régészeti ösvény létesült. Az ösvény útvonala már ekkor a lelőhely legfontosabb részein futott keresztül, és számos, a lelőhelyet részletesen bemutató információs tábla segítette a látogatók tájékozódását. A Vaskor-Duna projekt (Interreg DTP) részeként a régészeti ösvény 2019-ben megújult és kibővült. Emellett mobiltelefonon is elérhetővé vált a túraútvonallal kapcsolatos alkalmazás (keresőszavak: guide@hand, Cvinger). A helyi kezdeményezésnek köszönhetően most még könnyebben informálódhatunk Cvingerrel kapcsolatban: a komplexum egyike Szlovénia első kora vaskori lelőhelyeinek, amelyek 2020 óta saját honlappal rendelkeznek. A honlap (cvinger.net) széles körű tájékoztatást nyújt Cvinger lelőhelykomplexumáról, számos ábra és illusztráció kíséretében. Az oldalon megtalálható a lelőhely teljes bibliográfiája is, amely letölthető. A honlapnak egyelőre csak a szlovén nyelvű verziója aktív, de a közeljövőben angol nyelven is elérhető lesz.

M. Č., M. P.

Új kiadvány jelent meg a strettwegi kultikus kocsimodellről

170 évvel ezelőtt egy Ferdinand Pfeffer nevű földműves nagy kőhalmot talált egy Strettwegtől északra fekvő mezőn, Judenburg közelében (Ausztria, Stájerország), ahol rengeteg töredékes állapotú bronz- és vastárgyat gyűjtött. Beletelt néhány hónapba, mire az akkori szakértők felismerték a leletegyüttes valódi fontosságát. Szinte hihetetlen, hogy Ausztria egyik leghíresebb ókori leletének, a strettwegi kultikus kocsimodellnek a lelőhelye több mint 150 éve feledésbe merült, miközben maga a tárgy nemzetközi fogadtatása minden várakozást felülmúlt. Robert Fűrhaacker és Daniel Modl új, *A strettwegi kultikus kocsimodell – egy tárgy életrajza* (*The Cult Wagon of Strettweg – an object biography*) című kiadványa összegyűjti és elemzi az összes fellelhető dokumentumot és képi ábrázolást, ami ennek az európai régészetben kiemelkedő leletnek a megtalálásával, restaurálásával és bemutatásával kapcsolatos. A történelmi dokumentumok áttekintésén túl a kiadvány kivételes adatokkal szolgál a tárgy modern kori hatásáról és fogadtatásáról. A könyv, amely megvásárolható a gráci és judenburgi múzeumi boltokban, valamint a Phoibos Verlag kiadón keresztül, megtekinthető az ausztriai Murtal Múzeumban, „A strettwegi kultikus kocsimodell – egy ikonikus régészeti lelet restaurálása és fogadtatása” címmel megrendezett új kiállításon is.

M. M., D. M.

MAGYAR RÉGÉSZET
ONLINE MAGAZIN

HUNGARIAN ARCHAEOLOGY
E-JOURNAL

Peer-reviewed, open access online quarterly journal
in English and Hungarian

Szakmailag lektorált, nyílt hozzáférésű negyedéves
internetes folyóirat magyar és angol nyelven

www.magyarregeszet.hu / www.hungarianarchaeology.hu

TÖRTÉNET

A

VAS

Kora vaskori épületmaradványok
Pungri-hegy lelőhelyen. A házak
az őket védő sáncsal és az azt
követő folyosóval párhuzamos
tárolással épültek.
© Arhej d.o.o. / N. Ciglar.

An aerial view of an archaeological excavation site. The ground is dark brown soil, with several rectangular and irregular stone foundations visible. The stones are light-colored and appear to be part of ancient structures. There are some small wooden stakes or markers scattered across the site. The overall scene is one of a well-documented archaeological dig.

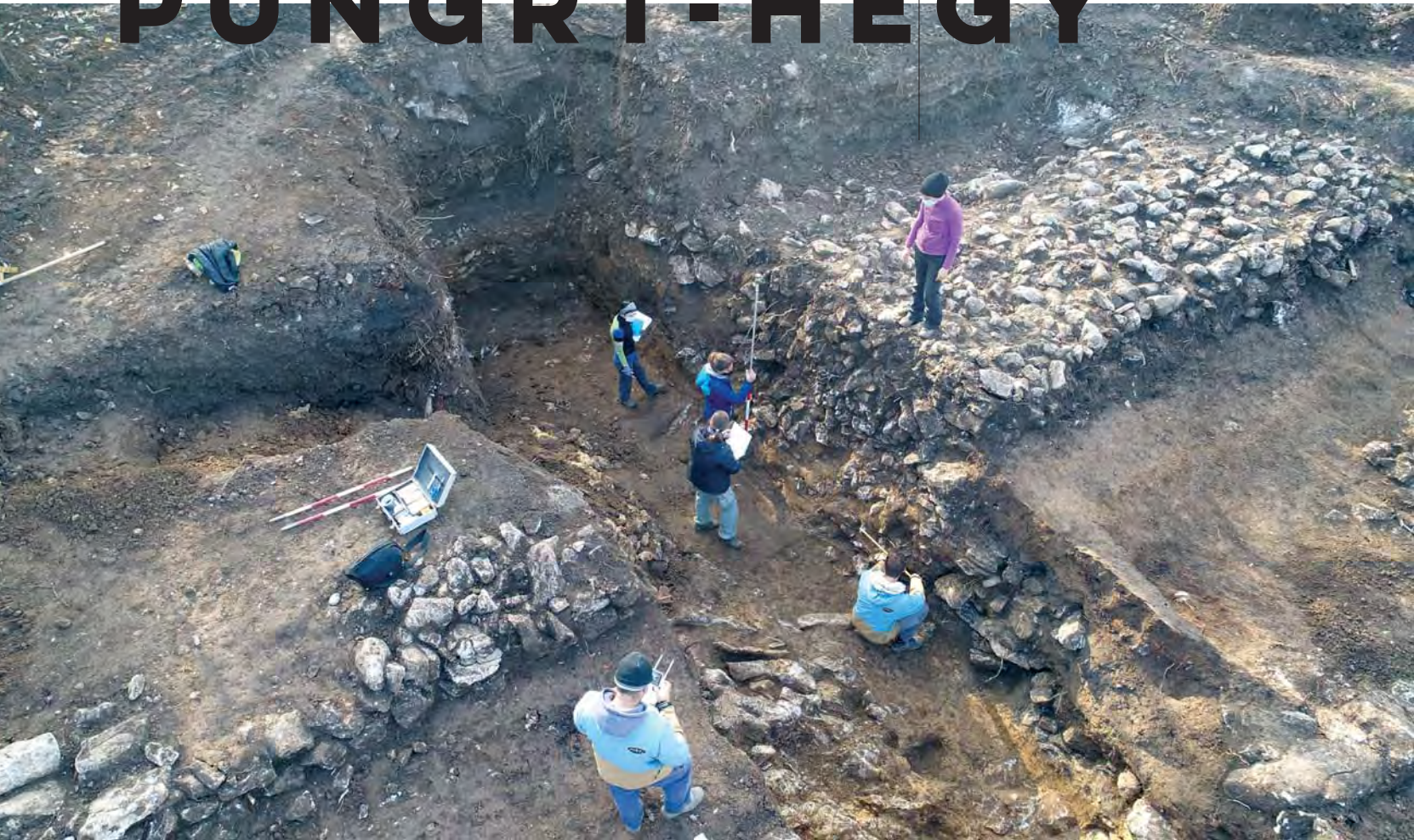
EK

KORRÓL

Írta: Petra Vojaković
Matija Črešnar

AZ IG VÁROSA (SZLOVÉNIA)
MELLETTI PUNGRT-HEGYEN
VÉGZETT LEGÚJABB ÁSATÁSOK
SZENZÁCIÓS EREDMÉNYEKET
HOZTAK: EGY KORA VASKORI
PROTOURBÁNUS MAGASLATI
TELEPÜLÉS KERÜLT
NAPVILÁGRA LJUBLJANA
KÖZELÉBEN

PUNGRT-HEGY

EGY LENYŰGÖZŐ FELFEDEZÉS

A kora vaskori sánc feltárás közben
és annak dokumentációja.
© Arhej d. o. o. / N. Ciglar

A Pungrt-hegy (366 m) az Ig nevű kisváros fölé emelkedik, alig 10 km-re délnyugatra a szlovén fővárostól, Ljubljanától. A Krmsko-Mokrsko hegyvonulat északkeleti részét képező hegy a kiterjedt Ljubljanai-láp déli részére néz. 2020-ban az elmúlt évek egyik legfontosabb felfedezésére került sor a hegyen: egy beruházáshoz kapcsolódó régészeti feltárás során (ami 2021-ben is folytatódik) egy protourbánus magaslati erődített telep került napvilágra.

Ig és környéke bővelkedik régészeti lelőhelyekben, melyek kutatása hosszú múltra tekint vissza. Ezek közül is a legjelentősebbek az UNESCO Világörökség részét képező, cölöpökre épült lakóhelyek. Egészen a közelmúltban végzett feltárási a Pungrt-hegyen lévő kora vaskori, magaslati erődített telep létét kizárólag annak topográfiai jellemzői alapján lehetett sejtteni. A római kori írott források szerint a hegy északkeleti lábánál elnyúló mocsaras területen kikötőt létesítettek a késő vaskorban az itt szállított áruk ki- és berakodására. A római kori településről egyelőre keveset tudunk, azonban feltételezhető, hogy nagy jelentősége lehetett. Szemben az emonai (ma Ljubljana) római kolónia sírköveivel, az Ig területéről származó több mint száz római kori síremlék arról tanúskodik, hogy a helyi lakosok nem voltak a Római Birodalom állampolgárai.

Eddig csak a római sírkövek és néhány római írott forrás alapján lehettek korlátozott elképzeléseink az itt élő lakosság életmódjáról és kulturális hovatartozásáról. Strabo római történész például megemlíti, hogy a közeli Nauportus – amely a mai Ljubljanai-láp nyugati szélén létesült, kevesebb mint 20 km távolságra Igtól – a kelta Tauriscus törzs faluja volt, akik viszonylag későn, csak a Kr. e. 3. században (a késő vaskorban) érkeztek a területre. Nauportus-szal ellentétben, az Igből származó sírköveken olvasható személynevek tanúsága szerint a kelta jövevények itt nem gyakoroltak jelentős hatást a helyi lakosságra, mivel azok még a római korban is megtartották a kelták

érkezése előtt megszokott neveiket. Ezeknek a neveknek az eredete nagy valószínűséggel legalább a kora vaskorra visszavezethető, amikor a Pungrt-hegy fontos szerepet töltött be a tágabb kulturális régió életében. Ekkoriban a protourbánus település a három különböző Hallstatt kori kulturális csoport (a Dolenjska, Gorenjska és Notranjska csoportok) érintkezési pontján helyezkedett el, amelyek mindegyikének megvoltak a saját jellemzői és temetkezési szokásai.

A nemrégiben végzett ásatások során a földvár nagy kiterjedésű (5500 m²-es) belső területét sikerült feltárni. A Szlovéniában található magaslati erődített telepek között ez az eddigi legnagyobb összefüggő feltárt lelőhely. A feltárás léptéke és a kiváló állapotban megőrződött régészeti maradványok fényében nem meglepő, hogy Pungrt már a kutatás kezdetén felkeltette mind a szakemberek, mind a szélesebb nyilvánosság figyelmét. Az előzetes eredmények alapján a település több időszakon át fennállt. Az első lakosok a kora vaskor kezdetén (a Kr. e. 9. század végén, a 8. század elején) telepedtek le a hegyen, amely egészen a római korig (a Kr. u. 2. századig) lakott volt.

A legszembetűnőbbek kétségtelenül a korai vaskori település maradványai. Akkoriban egy hatalmas sánc vette körül a telepet, ami a hegy domborzatán ma is megfigyelhető. A jelenlegi ásatási eredmények alapján ez egy több fázisban épült kőfal volt, amelyet kívülről töltéssel erősítettek meg. Belső oldala mentén egy széles ösvény, úgynevezett „folyosó” futott. A korai Hallstatt korban (a Kr. e. 9–7. században) a környező területet különféle gazdasági tevékenységek céljára hasznosították. A lakóépületek a lejtő magasabb részein helyezkedhettek el.

A késő Hallstatt kor elején (a Kr. e. 6. században) a település több változáson ment keresztül. Új, erősebb sáncot

Lófejes fibula a Kr. e. 5. századból.
© Arhej d. o. o. / P. Vojaković

építettek a régi fölé, és egy sor szabályosan elrendezett, kőalapozású (kb. 6×10 m alapterületű) faépületet emeltek. A keskeny utcák merőlegesek voltak a „folyosóra” és hegynek felfelé futtak az épületek között. A hegyoldalban kisebb teraszokat alakítottak ki, amelyeken különböző épületek állhattak. A lejtő magasabb részén, a hegytető közelében egy kőből és földből emelt töltés futott körbe, amivel párhuzamosan egy kikövezett ösvény haladt. Az alsó és felső teraszok kiépítése tovább folytatódott a késő vaskorban és a római korban (Kr. e. 1. század – Kr. u. 2. század).

Az épületek, utcák és utak egymásra merőleges elrendezése alapján Pungrt tekinthető az első ismert, protourbánus településszerkezettel rendelkező, erődített kora vaskori magaslati telepnek Szlovénia területén. A lelőhely az elmúlt évek egyik legjelentősebb régészeti felfedezésének számít Szlovéniában. Terveink szerint a kutatásainkat egy tudományos projekt keretében fogjuk folytatni, amelyen keresztül bővíthetjük ismereteinket és újabb részleteket ismerhetünk erről a rendkívüli lelőhelyről.

A Pungrt területén végzett bronzöntésről tanúskodik ez a kőből készült öntőforma.
© Arhej d. o. o. / P. Vojaković

A VASKORI FEJEDELMEK VÖLGYE

A Horvátországban, a szlavóniai Kaptol falu közelében található nagy vaskori komplexum a keleti Hallstatt kör egyik legkiemelkedőbb központja, melyet a Kr. e. 8. és 4. század közé keltezhetünk. A lelőhely egy nagy erődített települést és két halomsíros temetőt foglal magában.

A kaptoli fejedelmek elsősorban harcosok voltak, akiknek hatalma és dicsősége a fegyverzetükben is megmutatkozott. A harcosok teljes felszerelése két-három vaslándzsából, csatabárdokból, egy késből és lószerszámból állt, ami a klasszikus Hallstatt korra (Kr. e. 8–5. század) volt jellemző. A kaptoli fejedelmek sírjaiban rangos fegyverek és más egzotikus tárgyak is előfordultak, amelyek távoli helyekről származtak. Ilyenek például a Balkánról eredeztethető, díszes bronz nyéllal ellátott fenőkövek/jogarok, vagy a Fekete-tenger és a Kaukázus térségében elterjedt előképek alapján készült lószerszámok. A legfontosabb leletek azonban a görög védő fegyverzet darabjai voltak: egy görög-illír sisak, egy korinthoszi sisak és egy pár lábszárvédő. Már önmagában az a tény is, hogy ezeknek a tárgyaknak ez a legészakibb előfordulása Európában, rávilágít a kaptoli lelőhelynek a kora vaskori közlekedési hálózatban betöltött kiemelkedő szerepére.

A legtöbb sírból sokféle kerámia került napvilágra; ezek egy részét urnaként azonosították.

A Kaptolon fellelt kerámiaedények egyedi formakincse és kivételesen szép díszítése alapján ez a korszak egyik legegységibb leletcsoportja Közép-Európában. A bika alakú

füllel és kiöntővel ellátott félgömb alakú edény (aszkosz) és a háromlábú edénypár a mediterrán kerámiaedények távoli formavilágát tükrözik, erősen ősi (autochton) formában, ami kivételes alkotásokká teszi őket. A bikafejes díszítéssel ellátott urnák kétségkívül a leghíresebb és legszebb kerámiatípusok Kaptolból. A finom kerámia nagy részét grafitos bevonattal látták el, ami különleges, fémes csillogást kölcsönzött az edényeknek. A kaptoli fejedelmek gazdagságának és hatalmának egyik fontos forrása minden bizonnyal a grafitbányászat volt.

A 6. számú sír a Gradca néven ismert északi temető (nekropolisz) legnagyobb halomsírja volt. Ez rejtette a Horvátországban valaha felfedezett leggazdagabb vaskori temetkezést. A halom közepén talált sírból számos lelet került napvilágra. Ezek közül a legfontosabbak két pár vaskard, öt vas lándzsahegy, két lóra való szerszám vas zablákkal és bronzból készült szíjelosztóval, egy bronz- és egy vaskard, egy vas és bronz szerelések öv, egy fenőkö és egy bronzból készült, vödör alakú edény (szitula). A szitulából rengeteg fémtörredék és bronz szíjelosztók (falerák) kerültek elő, amelyek nagy valószínűséggel két, félgömb alakú sisak részei voltak. A sírkamrában a fémtárgyak mellett még közel harminc különböző kerámiaedényt találtak a régészek; közülük a legérdekesebbek az ón és bronz fóliával díszített edények. Elképzelhető, hogy ez egy kettős fejedelmi sír volt, ami egyedi eset lenne a Hallstatt kultúra területén.

A 12. számú halomsír volt a második legnagyobb sír a temetőben. Ebből a rendkívül gazdag női sírből többek között egy elefántcsontból készült miniatűr ló- és lovasfigura, valamint 16 darab szövőszéknehezék került elő. Az előbbi valószínűleg egy Itáliából származó ruhakapcsoló tű (fibula) díszje volt. Ez a magas társadalmi státuszú nő fontos szerepet tölthetett be Kaptol közösségében; feltehetően valamilyen valláshoz, kultuszhoz

ÉSZAK- HORVÁT- ORSZÁGBAN

kapcsolódó tevékenységet folytatott.

A Gradca sírmezőtől északra fekvő kaptoli erődített telepen végzett kutatások előzetes eredményei szerint a hegy fokozatosan települt be a Hallstatt kor végén és a korai La Tène időszakban.

A geofizikai felmérések alapján az épületek és utcák meglehetősen szabályos hálózatot alkottak, amely nagyban hasonlít a városok településszerkezetére és rendkívüli ritkaságnak számít a Kr. e. 500 körüli Közép-Európában.

Számos lelet bizonyítja, hogy a kaptoli Hallstatt kori központ fontos szerepet töltött be a Görögország és Itália fejlett kulturális és termelési központjait, valamint a közép-európai Hallstatt kori gazdag fejedelmi székhelyeket összekötő közlekedési hálózatban. A hatalmas, gazdag település hosszú fennállása és az elitréteg sírjaiban talált különleges sírmellékletek (többek között a távoli területekről származó ritka, előkelő áruk) miatt kiemelkedő kulturális és tudományos jelentőségű lelőhelynek

fennt:

Kaptol-Cemernica temetője 9. számú halomsírjának bejárati folyosóval (dromoszsal) ellátott nagy, kőből épített központi sírkamrája. © M. Vuković

balra:

Egy kerosz, talán rituális célokra használt edény, Kaptol-Gradca temetőjének 2. számú halomsírjából. © GMP / I. Krajcar

számít. Könnyen lehet, hogy ez lesz a korai vaskor kulturális és történelmi fejlődésének egyik legfontosabb lelőhelye Európa ezen régiójában.

Čemernica temetőjének leleteit a Zágrábi Régészeti Múzeumban mutatják be és őrzik, míg a gradcai leletanyag a Pozsegai Városi Múzeum állandó kiállításának része.

A HAMUG MÚZEUM SZÜLETÉSE

Ausztriában, a dél-stájerországi Großklein községben található Európa egyik legjelentősebb vaskori tájegysége. A Burgstallkogel-hegy tetején létesült, magaslati erődített települést körülvevő erdőben mintegy hatszáz Hallstatt kori, máig látható halomsír található; ez a régió Ausztria egyedülálló történelmi kincse. A 150 évnyi tudományos kutatás a településről és a több száz halomsírról rengeteg információt gyűjtött, amely nyomán számos fontos publikáció született, így ez a lelőhely igen vonzó a régészek számára. A Kleinklein faluban felfedezett négy fejedelmi halomsírban évezredek óta megőrződtek a kiemelkedő leletek, például egy bronz maszk és bronz kezek, bronz páncél, különféle fegyverek és díszített bronz edények. Ezek a tárgyak jelenleg a gráci Eggenberg-kastélyban található Universalmuseum Joanneum régészeti gyűjteményének különleges darabjai.

A fenti leletegyüttes legérdekesebb darabjai a bronz maszk és a kezek, amelyeket az ún.

Kröllkogel tumulusban találtak. Kröllkogel hatalmas halomsíriját a Kr. e. 6. században emelték, és egy kb. 10 m hosszú dromosszal, vagyis kikövezett bejárattal ellátott, 8x8 m alapterületű, kőből épült sírkamrát rejtett. A maszkot egyetlen bronzlemezből készítették ún. repoussé technikával, hátulról kikalapálva. A füleket szegecsekkel rögzítették hozzá. A szemet, orrot és száját sematikusán ábrázolták. A homlokrészen egy korona vagy fejpánt látható. A peremén lévő szögek azt sejtetik, hogy a maszkot valószínűleg egy fából készült állványhoz rögzítették, például egy kisméretű szoborhoz. A szintén bronzlemezéből készült kezeken gazdag, poncolt és vésett díszítés látható. A körmök ábrázolása arra utal, hogy mindkettő bal kéz.

Großklein településnek csupán kb. 2300 lakosa van, ennek ellenére figyelemre méltó összegeket fordítanak ennek az egyedülálló örökségnek a védelmére és bemutatására. A lenyűgöző táj mellett a Großkleinbe érkezők meglátogathatják a kis helyi múzeumot, amelyet 1990-ben nyitottak meg és kezdetben két teremből állt. 1999 és 2003 között az eredetileg istállóként használt épületet kibővítették, így a múzeumnak már három kiállítótere van, kiegészülve egy, az időszakos kiállítások céljára használt, átalakított tetőtérrel. 2003-ban átformálták az állandó kiállítást, és a Bécsi Régészettudományi Intézetrel együttműködve megépítették a burgstallkogeli Hallstatt kori falut.

Az előudvar új tetőfedése messziről hirdeti a großkleini múzeum legújabb fejlesztéseit. Nemcsak maga az épület, de a kiállítás is meglepetésekkel szolgál. Az Universalmuseum Joanneum intézményével együttműködésben és a PalaeoDiversiStyria („Stájerország régészeti tájai és biológiai sokfélesége az őskoról az Új Világ felfedezéséig”) című európai uniós projekt keretében 2019-ben ismét teljesen átalakították az állandó kiállítást, és megépült a Heriterra nevű, régészeti replikákat és hasonló termékeket forgalmazó turisztikai márká információs központja is. Ezáltal egy egyedülálló helyszín jött létre, ahol a múlt és a jövő, a régészet és a turizmus találkozik.

A múzeum előcsarnokában megismerkedhetünk a határokon átnyúló Heriterra márkával. A név az angol „örökség” (*heritage*) és a latin „föld” (*terra*) szavak összevonásából született. A márká szlogenje: „A természettől az emberig és vissza”. Régészeti és archeobotanikai (régészeti növénytani) kutatások alapján kifejlesztett ételeket és italokat, illetve hagyományos

A hamuG múzeum bejárata.
© UMJ / M. Mele

kézműves tárgyakat árulnak a helyi régészeti örökség jegyében. Az első kísérleti termékek megalkotása nem volt egyszerű, mivel a helyi termelőknek részben új gyártási folyamatokat kellett kidolgozniuk a régész szakértők iránymutatása szerint, és nem volt könnyű túllépni olyan megrögzött szokásokon, mint hogy „a komló nélküli sör egyszerűen nem sör”. Az információs terem megnyitása révén a múzeum támogatni tudja azokat a stájer cégeket, akik szeretnének kapcsolódni az új márkánévhez tartozó termékek fejlesztésébe.

Großklein történetét a múzeum földszintjén található három, újonnan kialakított teremben mutatják be. A régészeti leletek, amelyeket az Universalmuseum Joanneumtól kölcsönöznek, nem csak a világhírű Hallstatt kori burgstallkogeli településről és a környező halomsírok történetéről mesélnek, de az újkőkorral, a római korról és a korai középkorral is megismertetik a látogatókat a legújabb felfedezések tükrében. Egy szomszédos multimédiás teremben a táj évezredek változásai kerülnek fókuszba; az egyedülálló leletek remekül kiegészítik a múzeum multimédiás bemutatóját.

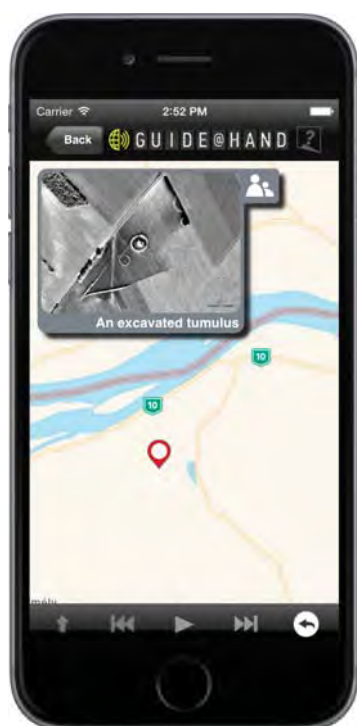
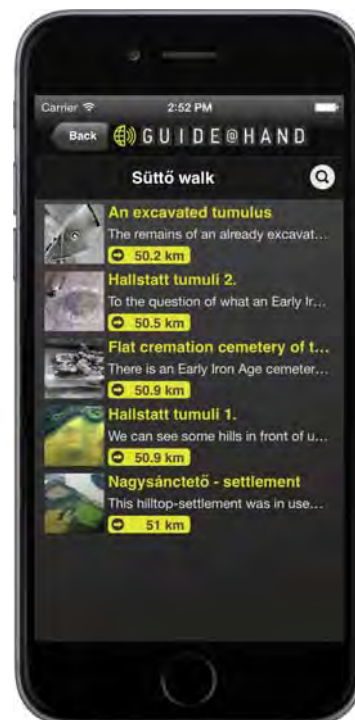
A múzeum nem csak új látóvalókkal mutatkozik be, hanem új néven is. Großklein önkormányzata a múzeum újrainvitása előtt nyilvános felhívást hirdetett az új név megalkotására. A nyertes név a hamuG (*Hallstattzeitliches Museum Großklein*) lett, amely rövid, egyedi és modern. A múzeum weboldalát a hamuG.at internetcímen érhetik el.

A Kleinkleinben (Großklein térségében) talált, világhírű bronz maszk és kezek nemzeti régészeti kincsnek számítanak, és a régió egyedülálló örökségének részét képezik. A hamuG múzeum logóján is feltűnnek.
© UMJ / N. Lackner

KEZÜNKBEN

Czifra Szabolcs
Pálincás Adrienn
Márkus Zsolt László
Weisz Zsolt
Veres Miklós
Szkaliczki Tibor
Szántó György

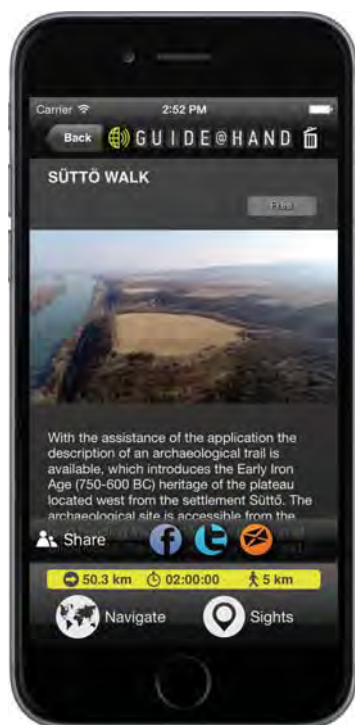

VASKOR

AZ IRON-AGE-DANUBE GUIDE@HAND OKOSTELEFONOS ALKALMAZÁS

A

Az ősi kultúrák titkainak megismerése az emberek régi vágya, de a kutatóknak, régészeknek nem könnyű a múltat a szélesebb nyilvánosság számára értelmezni és láthatóvá tenni. A digitális eszközök megjelenése nemcsak a régészeti kutatásokat segítette, de azok a kulturális örökség ábrázolásának is gyorsan népszerűvé váló, elsődleges eszközei lettek. A most bemutatott okostelefonos alkalmazás nagyszerű megoldást kínál a látogatók számára, hogy megismerkedjenek az adott terület lakosságával és kulturális ajánlataival, mivel maga a bemutató eszköz már a digitális generáció minden tagja számára

rendelkezésre áll. Ezen túlmenően ez a megoldás egyúttal az egyik legegyszerűbben és leggyorsabban frissíthető információforrás is. A hagyományos kiállításokkal, kiadványokkal vagy információs táblákkal ellentétben ezek az alkalmazások bármikor aktualizálhatók, ha új információk, adatok, dokumentumok válnak elérhetővé vagy bármilyen egyéb más vizuális tartalom készül a témában. Végül, de nem utolsósorban a megújuló tartalom feltöltéséhez nincs szükség informatikai szakértőkre, mivel a helyi tartalmak kezelői is hozzáférést kapnak az alkalmazás adatainak kezeléséhez.

A GUIDE@HAND egy többplatformos (okoseszközön és weben is elérhető) alkalmazáscsalád, amely a Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet (SZTAKI) által a 2000-es évek eleje óta végzett kutatásfejlesztési munkán alapul. A család új tagjaként bemutatkozó Iron-Age-Danube GUIDE@HAND okostelefonos alkalmazásban sokféle interaktív multimédiás elem található, elsősorban azért, hogy az ősi időköt közelebb hozza az érdeklődőkhöz. Jelenleg négy országból biztosít a múltra vonatkozó vonzó, kalandos és szórakoztató módon befogadható ismereteket. Az alkalmazás nagy előnye, hogy az adott helyszínen is tud információt adni az aktuális régészeti tájról. Fontos kiemelni, hogy a felhasználók saját eszközeiket (okostelefonok vagy táblagépek) használva férhetnek hozzá az információhoz, ezért nincs szükség további eszközök beszerzésére vagy egy új eszköz használatának elsajátítására. Mivel a tartalom előre letölthető, ezért az érdeklődőknek nincs szükségük helyszíni internet-hozzáférésre. A cél egy olyan, többnyelvű alkalmazás létrehozása volt, amely okoseszközök használatával mutatja be a vaskori örökséget a helyiek, és a hazai és külföldi látogatók számára. Ennek megfelelően az alkalmazás minden tartalmat elsősorban angolul biztosít, de mindezek magyar, horvát, német és szlovén nyelven is olvashatók.

Az alkalmazás iOS és Android rendszerű eszközökön is elérhető, és támogatja az interaktív térkép használatot, offline és online módon egyaránt. Az alkalmazás alapvető célja, hogy a felhasználók szórakoztató módon fedezzék fel a meglátogatott régészeti helyszínek múltját és jelenét, beleértve nemcsak az új, hanem akár a már ismert helyeket, tárgyakat és motívumokat is.

Az alkalmazás főmenüje a következő elemeket tartalmazza:

- „Térkép” funkció: interaktív térképek a kiválasztott régióról, a felhasználó pozíciójával és a régió látnivalóival.
- „Séták”: séta típusú tartalomcsomagok a régióban lévő látnivalók bemutatására.
- „Régiók”: az alkalmazásban bemutatott régiók listája, ezekből egyet kiválasztva megtekinthető az adott régió leírása és kiemelt látnivalói.
- „Az IADR legjava”: bemutató videók a projekt kiemelt témáiból.
- „Játéktér”: a projekt tartalmához kapcsolódó játékok listája.
- „Projekt”: általános információk a Vaskor-Duna projektről.

Az alkalmazásban speciális típusú multimédiás tartalmak is elérhetőek, beleértve a 3D-s képeket, videókat és panorámaképeket. A panorámaképek használata látványos és izgalmas módon nyújt lehetőséget arra, hogy a kulturális örökségi helyszíneket a szélesebb nyilvánosság is megismerhesse. A látogatók gyakorlatilag körülnézhetnek a bemutatott helyszínen, és anélkül fedezhetnek fel csodálatos részleteket, hogy ténylegesen meglátogatóknak az adott régiót. A SZTAKI eLearning Osztálya által új szolgáltatásként létrehozott virtuális séta abban nyújt segítséget, hogy a látogatók interaktívan fedezhessék fel a történelmi helyszíneket és különleges környezeteket. Ehhez a helyszínen nagyfelbontású 360°-os panoráma képek készülnek, és az egymáshoz fűzött panoráma képek alkotta tér járható be a virtuális séta során. A virtuális bejárás közben a tájékozódást az itt is használható interaktív térkép könnyíti meg. A számítógépes verzióban az egyes helyszínek közötti haladást és a célterületen belüli mozgást az alkalmazott eszköz vezérlő elemeivel (egér, irány billentyűk) lehet irányítani. Az alkalmazásban és a honlapon a százhalmattai Régészeti Parkban készült, igényesen kidolgozott panorámaképek is megtalálhatók, amelyek tartalmát a többplatformos tartalomfejlesztési rendszer segítségével hozták létre és tették közzé a SZTAKI fejlesztői.

Ez az okoseszközre épülő megoldás könnyen elérhető és széles körben hozzáférhető módját kínálja a vaskori örökség megismerésének, és megfelel a mai élményközpontú turisztikai megközelítésnek. További információért, segítségért és az alkalmazás letöltéséhez keresse fel az alkalmazáscsalád honlapját, a www.guideathand.com oldalt!

HERITERRA

A TERMÉSZETTŐL AZ EMBERIG

A régészeti örökség a tudás és az inspiráció kimeríthetetlen forrása lehet, amint azt a nemzetközi PalaeoDiversiStyria projekt (Interreg SI-AT) is bizonyítja. Ez a program a földművelés és a kulturális tájak régészeti nyomait vizsgálta Északkelet-Szlovéniában és Ausztria egyik tartományában, Stájerországban, az újkőkortól a középkorig terjedő időszakból. A projekt keretében sikerült egyesíteni a legkorszerűbb régészeti kutatások eredményeit a botanikusok és az élelmiszeripari szakértők tudásával, figyelembe véve a helyi termelők és a regionális turisztikai szolgáltatók igényeit és lehetőségeit is. A cél új termékek kifejlesztése volt a Heriterra turisztikai márka égisze alatt.

A régészeti kutatás mint szilárd alap

A régészet sokakat lenyűgöz, említésére az embereknek felcsillan a szemük. Nagy érdeklődés övezi a titokzatos egyiptomi piramisok múmiáit, a filmekből ismert hős kutatókat vagy az ősi Amerika aranykincseit. Sokan kísérik figyelemmel a rendszeres régészeti ásatásokat és a különböző múzeumok régészeti kiállításait. Az ásatásoknak és a kulturális örökség gondozásának komoly hagyományai vannak: kutatók és kurátorok generációi végezték őket szisztematikusan azóta, hogy a régészet tudománya több mint 150 évvel ezelőtt megszületett. Ezen idő alatt a régészet a technológiai fejlődés és az új kutatási módszerek kidolgozásának köszönhetően az egyik legizgalmasabb modern tudományággá nőtte ki magát. A modern régészettudomány csakugyan új fejezetet nyitott a természettudományok módszereinek és technikáinak alkalmazásával, amelyek segítenek megismerni a távoli múlt számos lebilincselő részletét.

A régészeti kutatás fejlődésének egyik fontos ágát képezi az úgynevezett távérzékelési módszerek alkalmazása, mint például a légi lézerekkel és a régészeti geofizika. Ezen módszerek bevonásával a régészeti kutatás már nem kizárólag az egyes régészeti lelőhelyekre, például településekre vagy temetőkre összpontosít, hanem átfogóan tudja vizsgálni az egész

kulturális tájat, ahol a múlt embere élelmet gyűjtött, gazdálkodott, különféle természeti erőforrásokat hasznosított, utazott, és így tovább. A másik gyors ütemben fejlődő irányzatot a feltárt leleteken végzett különféle vizsgálati módszerek hívták életre; ezek az „archeometria” gyűjtőfogalom alatt váltak ismertté. A tűzhelyekből származó elszenesedett maradványok vagy konzerválódott épületrészek vizsgálatával ma már meg tudjuk állapítani, milyen nyersanyagokat használtak fel az építményekhez és a szerszámokhoz. Hasonlóképpen rekonstruálni lehet az egykor fogyasztott ételeket is. A kerámiák vizsgálatával például meghatározható, hogy az edények milyen típusú agyagból készültek, és mit tároltak, főztek és kínáltak bennük. Az emberi csontmaradványokból kiderül, milyen táplálkozási szokásai voltak a régmúlt emberének, milyen kórokban szenvedtek, és volt-e valamilyen hiánybetegségük. Tekintve,

HAGYOMÁNYOK ÉS ISMERETEK A TÁVOLI MÚLTBÓL, ÉS EZEK ALKALMAZÁSA MA ÉS A JÖVŐBEN

hogy sem receptek, sem az edények, fém-, kő- vagy faeszközök és ételek készítésének folyamatát leíró feljegyzések nem maradtak fenn, a kísérleti régészetre hárul e rég elfeledett tudás felkutatása.

A múltból a jövőbe:

a Heriterra márka

A régészeti adatok és ismeretek önmagukban néha kevésnek bizonyulnak egy vonzó és piacképes turisztikai termék előállításához, még akkor is, ha ezek az adatok több tudományág együttműködésének eredményei. Ha azonban a hagyományos kézművesség segítségével új életre keltik, ez a tudás a fenntartható idegenforgalmi stratégia fontos részévé válhat: amikor a régészeti örökség szó szerint kibontakoztatja igazi ízét, fűszerezést kap és fadeszkán vagy hagyományos készítésű, „történelmi” kerámiatálon szolgálják fel, új értelmet nyer. Úgy is mondhatjuk, nem csak a szívhez, de a kulturális örökséghez is az ember gyomrán keresztül vezet az út.

A kulturális örökség akkor nyűgözi le igazán a látogatót, ha több érzékszerven keresztül

is megtapasztalhatja. Például ha részt vehet olyan alakor kenyér elkészítésében és kóstolásában, aminek alapanyagát az ember már a neolitikum idején is természetete. A PalaeoDiversityStyria projekt keretein belül számos ilyen, több érzékszervre épülő foglalkozást álmodtunk meg a régió válogatott ősi és római kori leletei és ételei alapján. Ilyenek például az őskor későbbi időszakából származó gyöngyörű fém kések, a vad és háziállatok húsának sütéséhez használt nyársak, a gondosan megmunkált római kori ékszerek, valamint a fenyőmag, datolya és gránátalma, amelyek több mint kétezer évvel ezelőtt jutottak el erre a vidékre.

A Heriterra márka, amely ötvözi a fenntartható mezőgazdaságot a hagyományos mesterségbeli tudással és régészeti ismeretekkel a különböző kulturális örökségi formák megőrzése és újjáélesztése érdekében, még csak most indult útjára. Egyre több új szolgáltató csatlakozik hozzánk, akiknek termékei a különféle ételektől és italoktól a hagyományos kézműves tárgyakig terjednek. Ily módon a márka ötvözi a régészeti és a szélesebb értelemben vett kulturális örökséget a kiváló minőségű fenntartható termékekkel. Ez utóbbi az etikus turizmus egyik fontos követelménye, és jelentősége a jövőben csak nőni fog. Bár a Heriterra regionális szinten jött létre, terveink szerint egy olyan páneurópai márka lesz, amely összekapcsolja a múltat, a jelent és a jövőt, és segíti a régészeti örökség beemelését az európai kulturális turizmusba.

ÉS VISSZA

SZERETNE CSATLAKOZNI A HERITERRA MÁRKÁHOZ?

Hagyományos kézművességgel, esetleg helyi termelésű, organikus állati és növényi termékekkel foglalkozik? Szeretne belekóstolni családjával a múltba? Látogasson el weboldalunkra: <http://www.heriterra.eu>

Olvassa el a tudnivalókat a Heriterra Útmutatóban: http://www.heriterra.eu/download6brandbook_HERITERRA.pdf és írjon nekünk: heriterra@museum-joanneum.at

FŐZÉS

A

Írta: Ana Đukić

UNJA A FOLYAMATOSAN
VÁLTOZÓ ÉTKEZÉSI TRENDEKET,
SZABÁLYOKAT ÉS PRAKTIKÁKAT?
ITT AZ IDEJE KIPRÓBÁLNI
VALAMI EGÉSZEN MÁST!
UTAZZON VISSZA AZ IDŐBEN ÉS
PRÓBÁLJA KI A VASKORI KONYHÁT!
EGYSZERŰ, TERMÉSZETES ÉS
MINDENFÉLE ÉTREND BEILLESZTHETŐ

Anyár közeledtével számtalan új táplálkozási trenddel, egészségügyi örülettel és fogyókúrás ötlettel bombáznak bennünket, amelyek mindegyike új és jobb alakot ígér (ami már nem szorul Photoshopra). Ül és próbálja túlélni a harmadik zellerlé napot, vagy az utcán már rá sem mer nézni a fagyizóra, nehogy a „bűnös” kalóriák valamilyen csoda folytán bejussanak a szervezetébe... inkább hagyja az aggodást, és tekintsen vissza a múltba: hogy csinálták őseink? Most azt fogjuk körbejárni, mit ettek a vaskori Európában és miként tehet Ön is az asztalra az új helyett valami régit a változatosság kedvéért.

A kora vaskorban (Kr. e. 800–400) a horvátországi Pozsegai-völgy a magaslati erődített települések és a hozzájuk tartozó temető komplex rendszerével Délkelet-Európa egyik legfejlettebb régiója volt. A jelenleg is zajló szisztematikus régészeti kutatások mellett Kaptol lelőhely bekerült az Európai Unió által finanszírozott Interreg Vaskor-Duna projektbe is, amelyben Ausztria, Magyarország, Szlovénia, Szlovákia és Horvátország különböző intézményei vettek részt. A projekt a tudományos kutatásokon kívül nagy hangsúlyt fektetett a régészet népszerűsítésére is, amit nyilvános régészeti táborokkal, workshopokkal, előadásokkal és egyéb, mindenki számára elérhető programmal igyekeztünk megvalósítani.

VASKORBAN

BÚZALEPÉNY

Hozzávalók:

- 25 dkg fehér liszt
- 25 dkg teljes kiőrlésű liszt
- 1 tojás
- 2 dl víz
- egy teáskanál só

Elkészítési idő: kb. 30 perc

6–8 fő részére

Keverjük össze az összes hozzávalót és gyúrjuk tésztává addig, amíg már nem ragad, de puha és formázható. Fedjük le a tésztát nedves ruhával és pihentessük körülbelül fél órát. A tésztából formázzunk egyforma méretű golyókat és mindegyiket nyújtunk ki kerek lepénykévé. A lepényeket süssük egy felforrósított kőlapon (a szokványos pizzakő kiválóan helyettesíti) mindkét oldalon körülbelül 15 percre, amíg a tészta ropogós nem lesz. A műhelyfoglalkozáson a lepénykéket sült sertésmájjal és almával kínáltuk előételként, illetve desszertként mézzel és tört mogyoróval kombináltuk. Engedje szabadon a fantáziáját és tálalja ezeket a lepénykéket bármivel, amit a családjá és barátai szeretnek – guacamoléval és zöldségekkel a vegán, tükörtojással a vegetáriánus, füstölt hallal a pescateriánus, vagy bármilyen hússal a húst is fogyasztó barátainak. Egy gyors és egészséges snackhez egyszerűen locsolja meg juharsziruppal és szórja meg diófélékkel. További ízletes vaskori receptekért látogasson el a honlapunkra: www.interreg-danube.eu/approvedprojects/iron-age-danube/outputs?page=1

Az egyik ilyen műhelyfoglalkozásra a *Stari fenjeri* („Régi lámpás”) nevű étteremben került sor, nem messze a fent említett régészeti lelőhelyektől, ahol régészek és lelkes helybéliek egy csoportja megpróbálta rekonstruálni a kora vaskori étrendet. Ehhez Horvátország egyik legjelentősebb kora vaskori lelőhelyén, a Pozsega melletti Kaptolon feltárt sírokból származó régészeti állat- és növénytani adatokat használták fel. A workshop során a résztvevők élvezetesen, kísérleti úton igyekeztek egy kora vaskori ételsort összeállítani.

Az előkészületek részeként sor került a 17 sírból összegyűjtött növényi és állati maradványok vizsgálatára, amely során számos fajt sikerült azonosítani. A növényfajok elszenesedett magvak formájában őrződtek meg, míg az állati maradványokat a csontok képviselték. A növényi maradványok nagy részét gabonafélék tették ki, mint például a búza, az árpa, a rozs, a köles és a róka farkú köles, amelyeket a vadon termő növények termésével – mogyoróval, vadalmával, fekete bodzával, húsos sommal, szederrel és hasonlókkal – egészítették ki. Az elhunytak húst is kaptak útravalóul, például marhát, sertést, birkát, kecskét és szarvast.

A heteken át tartó előkészületek után összeállt az élelmiszerek bevásárlólistája: búzaliszt, teljes kiőrlésű liszt, lenmag, élesztő, metélőhagyma, bazsalikom, csalán, vadalma, mogyoró, tojás, méz, lóbab, árpa, köles, zab, zabkorpa, mezei csiperke, fekete sertés szalonnája, sertésmáj, sertésnyak, sertésdagadó és pisztráng.

A hozzávalók mellett a résztvevők a kora vaskorban használt különféle főzési technikákat is tanulmányozták annak érdekében, hogy az ételsort a lehető leghitelesebben tudják rekonstruálni. Tyúktojást használtak, mert fűj vagy más vadon élő madárfaj tojását nem lehetett éppen beszerezni. Természetes édesítésre a műhelyfoglalkozás közelében kapható molyhos tölgyfa méz szolgált. Az ételeket fémüstökben főzték, felforrósított kőlapon, sütőfedő alatt, illetve nyílt tűzön sütötték és füstölték. Az ételsor elkészítésében mindenki részt vett, és tanácsokat, ötleteket adtak a „szakácsoknak”, hogy próbáljanak ki néhány igazán érdekes ételt és főzési technikát, például ezeket:

- árpakása vadcsalánnal (fémüstben főzve),
- lóbabból, kölesből és vadcsalánból főtt kása szalonnával (fémüstben főzve),
- búzakenyér lenmaggal és fűszerekkel (fedő alatt sütve),
- mezei csiperke szalonnával és tojással (fedő alatt sütve),
- füstölt pisztráng,
- sertésmáj vadalmával és gyógynövényekkel, lepénykenyérrel tálalva (kőlapon sütve),
- mézes sertésdagadó (kőlapon sütve),
- sertésnyak (nyílt tűzön sütve).

Ha ezek közül bármelyik felkeltette az érdeklődését, vagy egyenesen összefutott a nyál a szájában, ne habozzon kipróbálni a főzés ezen új és szórakoztató formáját, akár közösen a családjával és a barátaival. Kísérletezzen bátran a konyhában és készítse el a bal oldalon olvasható egyszerű receptet, ami mindenkinek ízleni fog és ami tetszés szerint szinte bármivel kombinálható.

Régi Lámpás Vendéglő

Krčma Stari fenjeri

Turnić 2a, HR-34000 Pozsega, Horvátország

www.stari-fenjeri.com

info@stari-fenjeri.com

Tel.: +385 99 274 2222

A helyi gasztronómia különlegességei mellett vendégeink autentikus **kora vaskori menüt** is előrendelhetnek.

A felszolgált ételeket szabad ég alatt készítjük, **olyan összetevőkből, amiket a korai vaskorban Kaptol lelőhelyen használtak a régészeti ásatások tanúbizonysága szerint.**

Vegye fel velünk a kapcsolatot és ne hagyja ki a **Régi Lámpás / Stari fenjeri Vendéglő** által kínált egyedülálló élményt!

TURISZTIKAI KÖZPONT ÉS ÖKOFARM

PRI BARONU

és az Uranjek család

Mint a Herritera termékcsalád tagja, az ökofarm többek között **népszerű régészeti és kulináris** programokat szervez, amelyek akár egy teljes napra, akár egy estére igénybe vehetőek.

Egy csoport számára szervezett napi/esti program része egy hosszú életet ígérő köszöntő elixír és egy rövid látogatás a farmon. Ezután bemutatjuk a Herritera termékcsaládot, amit zenei program színesít (a ZALE népzenei együttes jóvoltából). A program részét képezi egy **kenyársütő workshop**, amely során autentikus **kőkorszaki vagy vaskori kenyeret** sütünk forró kővön, és mellé különféle feltéteket készítünk vad növények felhasználásával. Végül a résztvevőket egy történelmi kóstolóra invitáljuk, ahol megízlelhetik a Valentan organikus farm narancsborát is.

Ha szeretne ellátogatni hozzánk, kérjük, jelezze előre, mert minden ételt házilag és frissen készítünk.

PRI BARONU

DRUŽINA URANJEK

Planica 6

SI-2313 Fram, Szlovénia

tel.: +386 (0) 2 601 44 51

mob.: +386 (0) 51 317 104

info@pribaronu.si

www.pribaronu.si

NYITVATARTÁS

H-P: (csak csoportoknak)

Szo-Vas: 12:00-22:00

A VASKOR

ÉS
A

FIATALOK

Írta: Ana Đukić

RÉGÉSZETI TALÁLKOZÁSOK

— EGY SZÓRAKOZTATÓ
ALTERNATÍVA

A modern technológia napi szinten határozza meg a legtöbbünk életét, legyen szó akár a számítógépekről, telefonokról, vagy csupán arról, hogy leülünk a tévé elé egy nehéz munkanap után. A kutatások alapján a szülők nagy részét aggodalommal tölti el, milyen sok időt töltenek a gyermekeik a képernyő előtt; különösen, hogy a járvány miatt mostanában sok előadás és iskolai óra szintén online formában történik. A Zágrábi Régészeti Múzeum 2014 óta dolgozik egy lehetséges megoldáson a „Régészeti találkozások” elnevezésű program keretében, amit kifejezetten iskolás korú gyermekek számára fejlesztettünk ki, lakóhelytől függetlenül.

Az alapötlet az volt, hogy az iskolákban szervezett rendezvénysorozattal eltereljük a gyermekek figyelmét az influenzerekről és a hóbortokról, és felkeltsük az érdeklődésüket a kulturális örökség iránt. Mindent megtudhatnak a régészetről, játékból ásatásvezetők, kurátorok, kiállítások szervezői lehetnek, és ami talán még ennél is fontosabb, megismerkedhetnek a helyi örökséggel és megtanulhatják, miért fontos ez, és miként segíthetnek megőrizni a jövő számára. Kollégáink néhány egyszerű lépésben segítenek elkalauzolni a gyermekeket a modern korból a régi időkbe. Minden foglalkozás, vagyis „találkozás” egy bevezető előadással kezdődik a régészetről mint tudományról: mi ez, mi a különbség régészet és történelem között, mik a régészeti lelőhelyek, hogyan lehet őket megtalálni és mi történik a felfedezés után. A gyerekek megismerkednek a világ különböző tájain tett páratlan tudományos felfedezésekkel, amelyek iránt mindig nagy érdeklődést mutatnak. Segítségünkkel elképzelhetik magukat Indiana Jonesként vagy Lara Croftként, és elgondolhatják mindazt a csodát, amit saját régiójukban felfedezhetnének. A találkozások ezután szintet lépnek és gyakorlati megközelítésben is megmozgatják a srácok fantáziáját. A gyerekek játék közben tanulnak, és elkészítenek egy tárgyat, amit hazavihetnek és megmutathatnak a barátaiknak és a családjuknak. Egy saját textil bevásárlótáska tervezése és megfestése, vagy egy vaskori harcos hadifelszerelésének összeállítása mindenképpen szórakoztató (és nem csak a gyerekeknek). Azoknak a gyerekeknek, akiket inkább a tudományosabb megközelítés vonz, kézi szkennert adunk, amivel 3D-s modellt készíthetnek egy régészeti leletről (vagy akár az osztálytársaikról). Ez az a pont, ahol a foglalkozás kezd egy hagyományos iskolai órához hasonlítani: házi feladatot is kapnak.

Hogy mit!? Igen! A feladat egy poszter vagy szobor elkészítése, ami a régiójuk örökségét vagy egy számukra kedves helyi hagyományt ábrázol. Ezután digitalizálják és kinyomtatják az alkotásaikat, és azok egy igazi múzeumi kiállítás részei lesznek.

A „találkozásokat” a régészetről szóló kis időszaki kiállítás (11 ismeretterjesztő poszter) kíséri, amit az iskolájukban (az osztályteremben vagy egy közösségi helyiségben) rendezünk. Miközben a srácok elvégzik a programot, rengeteget tanulnak a régészek által használt módszertanról és technológiáról, valamint a kulturális örökség és a régészeti leletek értékéről. A legjobb az egészben az, hogy kiállítás-kurátorként mutathatják be tudásukat diáktársaiknak, barátaiknak és családjaiknak; és lássuk be, melyik gyerek ne tanítana szívesen valamit a szüleinek?

Mivel a program egyik célja, hogy a gyerekek mozogjanak, hordozható régészeti „árkunk” segítségével egy napra régészek lehetnek. Itt lehetőséget kapnak, hogy a gyakorlatban is kipróbálják tudásukat a feltáráson és az általuk talált „leletek” dokumentálásán keresztül (itt sincs ok az aggodalomra, ezek a leletek valójában gipszből készült másolatok). Az árok feltárása után a gyerekek dokumentálják a teljes folyamatot, az „archeológiai” összefüggéseket és a leleteket. Lefényképezik és lerajzolják a földből kiemelt műtárgyakat, akár csak egy múzeumban. Mindig felvillanyozza őket, amikor megtudják, hogy a leletek valójában egy „kerámia” edény töredékei, amiket összeilleszthetnek és előkészíthetnek a tárgyat a kiállításra. Ha erre lehetőség van – attól függően, hogy a múzeum ásatási csapata éppen hol dolgozik –, a gyerekek meglátogatnak egy igazi régészeti lelőhelyet is és részt vesznek egy valódi ásatáson. Számos emlékezetes kis régészecsapatunk volt már országszerte – a kelet-horvátországi Đakovótól Beli Manastiren, Kaptolon és Pozsegán át egészen a közép-horvátországi Sziszekig. Ha nincs folyamatban lévő ásatás a környéken, a gyerekekkel a legközelebbi kulturális örökségi helyszínre kirándulunk. Számos középkori várat, kolostort, helyi múzeumot és galériát látogattunk meg velük. Ezen a ponton fölmerülhet a kérdés: az rendben van, hogy pár napig szórakoztató élményben van részük a gyerekeknek, de hogyan tartjuk őket távol a monitortól? A „Régészeti találkozások” fő célkitűzése alapvetően az, hogy a program a nemzeti tanterv részévé váljon, és ne korlátozódjon

egy-egy előadásra pár iskolában. Ennek a folyamatnak az első lépését mutattuk be a fentiekben. A második lépés a régészeti tagozatok létrehozása lesz; ezek olyan gyerekcsoportok, akik a tanáraik és a múzeum munkatársai segítségével folytatják a programot mind az iskolában, mind a környékbeli örökségi helyszíneken, esetleg azokon túl is. Ezek a tanórán kívüli csoportos foglalkozások előkészítik, hogy az örökséggel kapcsolatos ismeretek átadása az ország oktatási rendszerének részévé válhasson.

A program rendkívül rugalmas: csak a bevezető előadás és a poszterkiállítás egyezik meg mindenhol. Az összes többi összetevő viszont a régió szokásaihoz, a helyi hagyományokhoz és az örökségvédelmi intézményekhez igazítható, és ezáltal a kulturális örökség iránt érdeklődő, motivált és inspiráló fiatalok csoportjainak új hálózata jöhet létre. A program megvalósításának egyik legsikeresebb példája az Interreg Vaskor-Duna projekthez kapcsolódott: 2017 szeptemberében és októberében régészeti tábor szerveztünk Kaptol környékén. A helyi általános iskola tanulói meghallgatták az előadásainkat, műhelyfoglalkozásokon vettek részt, elkészítették saját „szuvenirjeiket”, ellátogattak a közeli Rudine középkori lelőhelyre, régészeti módszertant gyakoroltak az iskola udvarán, sőt részt vehettek a Kaptolon végzett feltáráson is.

AMI TÁVOL TARTJA GYERMEKEIT A KÜTYÜKTŐL

Ha fontosnak tartja a kulturális örökséggel kapcsolatos ismeretterjesztést, a tudományba és a technológiába vetett hit megerősítését és az aktív, felfedezésen alapuló tanulási formák ösztönzését, vagy egyszerűen szeretné, ha a gyerekek elsajátíthatnának egyfajta kritikai látásmódot a „régészeti találkozások” révén, látogasson el honlapunkra: www.amz.hr/hr/educacija/arheoloski-susreti-za-skole/.

HA NAGY LESZEK, RÉGÉSZ AKAROK LENNI

A legtöbb gyerek szeret játszani a homokozóban vagy a kertben a kislapátjával és locsolókannájával. Én is így voltam ezzel, és így van ezzel a fiam is. De mi történik, ha a gyerekek idősebbek lesznek? Sokan elfelejtik, hogy milyen érzés, ha piszkos a kezük és tele van homokkal a cipőjük; milyen az, ha egy nagy földkupac van ott, ahol nem kéne lennie, vagy milyen érzés a furcsa kövektől a hosszú gilisztáig mindenféle apróságot felfedezni. Néhányan azonban soha nem felejtik el ezt – közülük kerülhetnek ki a régészek!

A valódi régészeti munka nagyon más, mint ahogyan azt a kislapáttal játszó gyerek elképzei. Ezért jött létre a Vaskori Duna eLearning alkalmazás. Úgy döntöttünk, hogy a „Monumentalizált kora vaskori tájak a Duna medencében (Vaskor-Duna)” című transznacionális projekt keretében lehetőséget kínálunk a gyerekeknek (és a felnőtteknek is), hogy játékos formában megismerkedjenek a régészek munkájával és kapcsolatba kerüljenek a régészeti örökséggel. Az alkalmazás végigkalauzolja a felhasználót a régészeti munka különböző fázisain, a levéltári kutatástól kezdve a terepi megfigyelésen, feltáráson és restaurálási munkákon keresztül egészen a múzeumban megrendezett kiállításig. A tananyag és a játék beállításai öt nyelven érhetőek el (horvátul, angolul, németül, magyarul és szlovénül). Ezt a digitális élményt érdemes kipróbálni!

Az alkalmazást megtalálja a Google Playen és az Apple Store-ban (Iron Age Danube néven).

Már a program elején felmerült annak a gondolata, hogy a Vaskor-Duna projekt valamilyen kabalafigurát használjon a közösségi médiában. Egy kabala segíthet eljuttatni a projekt üzenetét a látogatókhoz, különösen a fiatalabbakhoz, és közelebb hozhatja hozzájuk a Duna régió korai vaskorát, az úgynevezett keleti Hallstatt kört (Kr. e. 8–5. század). Ez kezdetben egyszerű ötletnek tűnt, de annál bonyolultabb volt megvalósítani. Egyrészt olyan tárgyat kellett találnunk, ami a projektben részt vevő összes régióban jelen volt a korai vaskorban, másrészt a kabalának vizuálisan vonzónak kellett lennie a fiatalabb közönség számára is, arról nem is beszélve, hogy a nemek szempontjából lehetőleg semleges kabalát kerestünk, mint egy szobrocska vagy egy élőlény. A lehetőségeink korlátozottak voltak, mivel a vaskori Duna régió anyagi kultúrájából csupán néhány képi és plasztikus ábrázolást ismerünk. A jellemző ábrázolások egy része, például azok, amiket az úgynevezett szitulákon (bronzlemezből kikalapált és domborítással vagy poncolással díszített edényeken) láthatunk, csak egy-egy területen fordultak elő. Ezzel szemben az ún. bikafejes vagy bikafej-protómával ellátott edények a keleti Hallstatt régió legnagyobb részén ismertek voltak. Ezek a látványos edények sírmellékletként kerültek elő a kora vaskori sírhalmok alatti kamrákból. Jellemzően vörös színűek, geometriai mintákat (rombuszokat, koncentrikus, sraffozott háromszögeket, ál- és valódi meanderdíszet) ábrázoló grafitos festéssel. Egy, kettő vagy három, sőt néha ennél is több bikafej alakú díszet illesztettek hozzájuk, amelyek kiöntőként szolgálhattak. Ma már lehetetlen megállapítani, hogy vajon egyfajta keverő edényként használták-e őket bizonyos ünnepek alkalmával, vagy pedig rituális edényként szolgáltak a korban megszokott italáldozatok során. Szokatlan alakjuk és a tény, hogy sírokból kerültek napvilágra, arra utal, hogy nem a hétköznapi élet tárgyai voltak. Általában különösen gazdag sírokból kerültek elő, ami tovább erősíti azt az elképzelést, hogy különleges, csak egyetlen konkrét funkciót szolgáló edények voltak, amelyet nem birtokolhatott akárki. Írásos források hiányában csak találgatni tudunk azzal kapcsolatban, hogy a bikához milyen szimbolikus jelentést társítottak a keleti Hallstatt régió korabeli lakói. Annyi azonban bizonyos, hogy a Hallstatt kori bikafejes edények a Közel-Keletről, Görögországból és Itáliából származó mintákat követték. Griff, nagymacska és bika alakú dísszel

ellátott bronz edényeket és üstöket ismerünk ezekről a területekről, különösen a Kr. e. 9. és 7. század közötti időszakból. Azt is tudjuk, hogy a bika a Közel-Keleten az időjárás istenének szimbóluma volt, míg a görög mitológiában Zeusz, az istenek atyja jelent meg bika képében Európának, egy halandó nőnek.

Miután eldőlt, hogy a Vaskori Duna Út kabaláját a bikafejes edényekről fogjuk mintázni, a következő feladat a megfelelő grafikai ábrázolás megtalálása volt. Több különböző vázlat készült, amit a csoporttagok megvitattak és végül szavazással döntöttek. A kabala a Tomi nevet kapta – a protóma, az állatfejes díszekre használt szakkifejezés rövidítéséből. Tomit először a Vaskor-Duna projekt *A vaskorról gyerekeknek* című, fiataloknak szóló kiadványában mutattuk be mint visszatérő, magyarázó figurát. Később egyéb reklámanyagokban is felhasználtuk, például plakátokon, színezőkön, tájékoztató táblákon és pólókon. A ZBrush grafikai programnak köszönhetően Tomi 3D-s modellje is elkészült, és nyomtatási technikával két különböző méretben is megalkottuk. A kinyomtatott 3D-s modelleket szintén felhasználtuk a projekt különböző promóciós rendezvényein. Tomi is része lett a Vaskor-Duna projekt által készített *Régészet – a történelem felfedezése!* (*Archaeology – History uncovered!*) nevű e-learning alkalmazásnak, amely letölthető a Google Apps Store-ból.

Írta: Anja Hellmuth Kramberger

TOMI

A VASKORI DUNA ÚT KABALÁJA

Szitula Fesztivál — a vaskori élet és konyhaművészet fesztiválja

A korai vaskorban (Kr. e. 8–4. század), amikor az európai civilizáció és kultúra a Mediterráneumban megszületett, a mai Novo mesto helyén a korabeli Közép-Európa egyik legnagyobb városa állt. Ebből a korszakból a legfontosabb leletek a szitulák, bronz edények, amelyeket ital készítésére és szervírozására használtak, és amiket néha gazdag figurális díszítéssel láttak el. Nem kevesebb, mint 16 szitula ismert Novo mesto területéről, és a város ezek után a különleges művészi gonddal kialakított tárgyak után kapta „a szitulák városa” nevet. A Szitula Fesztivál, amely a vaskori élet és konyhaművészet témáját járja körül, először 2016-ban került megrendezésre Novo mesto önkormányzata és a Dolenjska Múzeum közös szervezésében. A fesztivál ezeknek a különös tárgyaknak állít emléket, amelyek a Hallstatt kor emberének életéről mesélnek. Változatos programjával a fesztivál lehetőséget kínál a látogatóknak, hogy egy napon át megtapasztalják és megismerjék a Dolenjska régió gazdag régészeti örökségét. A Szitula Fesztiválon megismerheti a régió mindennapi életét és a vaskori szokásokat, és megfigyelheti, hogyan dolgoztak műhelyekben a korabeli kézművesek. Részt vehet gasztronómiai foglalkozásokon, vagy kikapcsolódhat a korabeli harcmódot és táncokat bemutató animációkkal, megcsodálhatja a rekonstruált vaskori ruhákat, sőt, a program központi eseményén találkozhat egy vaskori hercegi családdal és kíséretével is. Minden, amit a fesztiválon láthat és megkóstolhat, a kísérleti régészet módszerein és számtalan nemzetközi régészeti kutatás eredményein alapul. Az ünnepséget kiegészíti a Múzeum által kínált kulturális örökség túra és egy esti koncert.

Látogasson el hozzánk Novo mestoba 2021. június 26-án!

P.S.

Hallstatt napok

A Hallstatt napok elnevezésű fesztivál célja a kaptoli régészeti lelőhely és általában a régészet népszerűsítése. A rendezvényt a Zágrábi Régészeti Múzeum, A Zágrábi Egyetem Régészeti Tanszéke, az Őstörténeti Kutatóközpont, Kaptol önkormányzata, a Zlatni Papuk Idegenforgalmi Tanácsa és a Vaskori Duna Út Egyesület szervezi, és az Európai Régészeti Szövetség (European Association of Archaeologists) által koordinált Európai Régészeti Napok keretein belül kerül rá sor. Az esemény szintén szerepel a 800 éves fennállását ünneplő Kaptol hivatalos ünnepegsorozatában.

PROGRAM:

1. nap (Kaptol, városháza)

2021. június 19.

20:00 kiállításnyitó: „Kaptol régészete”

20:30 Hrvoje Potrebica (Zágrábi Egyetem, Régészeti Tanszék) és Borut Križ (Dolenjska Múzeum, Novo mesto) előadása: A vaskori Kaptol európai jelentősége

2. nap (Kaptol, Vilim Korajac tér)

2021. június 20.

18:00 a Hrvatski Sokol Vukovje lovasklub felvonulása

18:00–20:00 vezetett túra a „Vaskori harcosok nyomában: vaskor az Arany Völgyben” nevű régészeti tanösvényen

18:00–18:30 „Vaskori gyerekek” műhelyfoglalkozás (1–4. osztályos gyerekeknek)

18:30–19:45 Régészeti foglalkozás (5–8. osztályos gyerekeknek)

18:30–19:30 Vaskori szövés-fonás workshop (mindenki számára nyitott)

19:00–20:00 Hallstatti főzés workshop (mindenki számára nyitott)

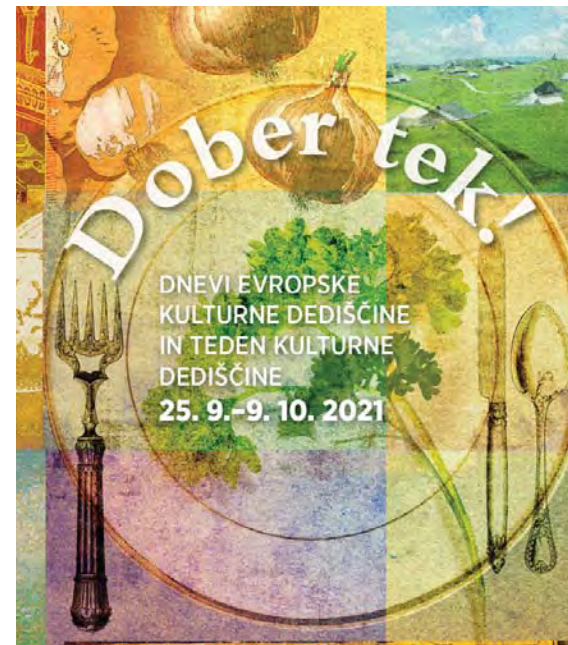
J. B.

Gyermekprogramok a Magyar Nemzeti Múzeumban

A Magyar Nemzeti Múzeum múzeum-pedagógusai folyamatosan új – a gyűjteményen alapuló – online és helyszíni játékokat készítenek. Ezek megkönnyítik azt az időt, amit a diákok az iskolában és otthon tanulva töltenek, és segítik a pedagógusok munkáját. Vegyél részt te is a diákok számára készült vaskori csoportos programokon! A legfiatalabb tanulók (1–4. osztály) figyelmébe a „Legendák nyomában” elnevezésű programot ajánljuk, amelyen két és félezer év eseményein keresztül a kis kutatók egy veszélyes és csodálatos világot ismerhetnek meg. Milyenek voltak a vaskori hétköznapiak? Milyen hódítók jártak itt előttünk? Hogyan készítették fegyvereiket? Mit rejt számunkra a vaskor? A felső tagozatos diákoknak (5–8. osztály) a „Sóurak, szkíták és kelták bőrében” című programot ajánljuk, amelyen ókori népek képviselőinek bőrébe bújhatnak és megtapasztalhatják a vaskort! Szorgalmas „sóurak”, veszélyes szkíták és bölcs kelták: a látogatók felfedezőivé vagy történészé válhatnak, a vaskori kiállítás tárgyai alapján sok mindent megtudhatnak ezekről a népekről, és legendákon keresztül másoknak is bemutathatják őket. Középiskolásoknak (9–12. osztály) ajánljuk „A Vas fiai – vaskori társasjáték!” nevű programot, ami interaktív stratégiai játék keretében mutatja be a vaskori népeket. Játékosaink hadvezérként, vallási vezetőként vagy törzsfőnöként is bekapcsolódhatnak és egyedi karaktereikkel megszállhatják a Kárpát-medencét! További információért látogass el honlapunkra, ahol tájékozódhatsz a legnépszerűbb online és helyszíni vaskori múzeumpedagógiai programjainkról is. A foglalkozásokat a Vaskori Duna Út támogatja.

P. A., C. SZ.

A Kulturális Örökség Napjai

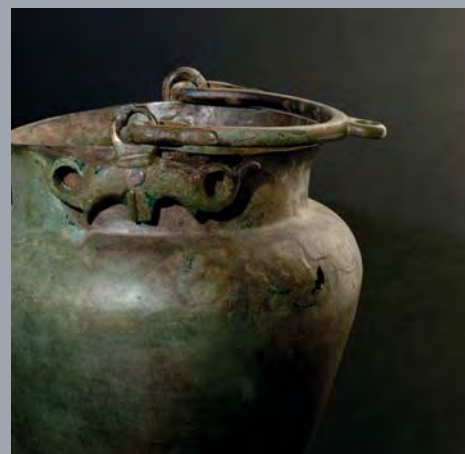

Szlovénia – más európai országokkal egyetemben – már 1991-től szervezője volt a Kulturális Örökség Napjainak. Erre az egy hetes rendezvénysorozatra minden évben szeptemberben kerül sor, az Európa Tanács és az Európai Bizottság felügyelete alatt. Az esemény színes és tartalmas honlapja (www.europeanheritagedays.com) tükrözi az európai kulturális örökség sokféleségét és gazdagságát. 2021-ben Szlovénia mottója a „Bon Appetit!”, mivel az ország az Európa Gasztronómiai Régiója címet nyerte el. A kulináris örökség sokszínűségét híven tükrözik az évtizedes, vagy akár évszázados receptek, mezőgazdasági hagyományok, az ételek elkészítéséhez, adásvételéhez és fogyasztásához kapcsolódó szokások, a kézzelfogható és a szellemi örökség különböző formái.

A gasztronómiai ismeretek, szokások és hagyományok is ide tartoznak: a piacok kulturális „tájaitól” a gabonátárolókon, lacikonyhákon és fogadókon keresztül a régészek által talált legkorábbi, kőből készített késekig, a néprajz által ismert mezőgazdasági eszközökig, a régészetileg igazolható ételösszetevőig és a római, középkori, vagy 19. századi szakácskönyvekig és tányéralátétekig. Szeretettel várjuk 2021. szeptember 25-től október 9-ig, hogy fedezze fel Szlovénia kulináris örökségét!

A. V., M. Č., N. G.

Segestica és Siscia — egy település a történelem kezdeteiről

A „Segestica és Siscia – egy település a történelem kezdeteiről” című kiállítás közel egy évtizedes múzeumi, terepi és tudományos munka eredményeképpen valósult meg. A 2020 márciusára összeállított tárlatot a Zágrábi Régészeti Múzeum legfontosabb kiállításának szánták a tavalyi évben, a megnyitót azonban el kellett halasztani a Covid-19 járvány terjedése miatt. Sajnos ezt hamarosan egy újabb, még súlyosabb csapás követte. Március 22. reggelén Zágráb városát pusztító földrengés sújtotta, ami jelentős károkat okozott a városközpontban, többek között a Zágrábi Régészeti Múzeum épületében is. A múzeum állandó kiállításait el kellett szállítani, a szóban forgó tárlatot is beleértve. Ez utóbbit – annak ellenére, hogy teljesen összeállították – végül nem tudták bemutatni a zágrábi nagyközönségnek. A kiállítás, amelyet a Sziszeki Városi Múzeumban rendeztek be újra 2020. október elején, szinte hihetetlen módon újabb károkat szenvedett egy még pusztítóbb földrengésben, amely Banija és Pokuplje régióit sújtotta december 29-én.

A „Segestica és Siscia – egy település a történelem kezdeteiről” című kiállítás a Kupa és a Száva folyók között, a mai Sziszek (horvátul Sisak) város területére eső őskori és ókori település kialakulását és fejlődését mutatja be, melyeket az ókori források Segestica illetve Siscia néven jegyeztek fel. A települést a késő bronzkor végén (a Kr. e. 10. században) alapították. A vaskorban kulcsfontosságú regionális központtá nőtt, amely a Kr. e. 35-ben bekövetkezett római hódításig megőrizte fontosságát. A kiállítás kilenc témán keresztül mutatja be a horvátországi régészeti kutatások kezdeteitől a legújabb, korszerűen végzett, szisztematikus terepkutatásig terjedő időszakból származó pazar régészeti leletanyagot és összefüggéseket.

I. D.

A „Vaslady” — Kapiteljska njiva, Novo mesto hercegnője

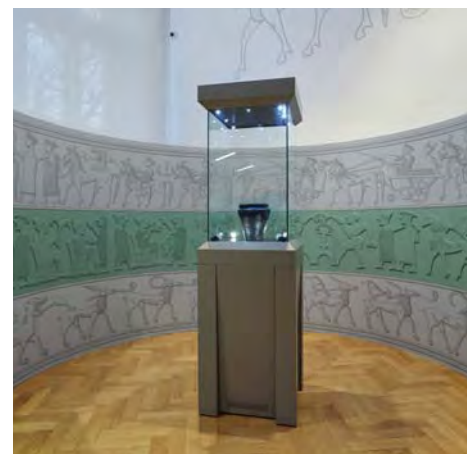
A „Vaslady” című régészeti kiállítás egy figyelemre méltó kora vaskori sírt mutat be, a XVI. halomsír 34-es számú sírját, amely Novo mestóban, Kapiteljska Njiva régészeti lelőhelyen került napvilágra 2004-ben. A sír számos rendkívül értékes sírmellékletet tartalmazott, amelyek alapján fejedelmi sírként értelmezték a kutatók. A sír a Kr. e. 7. század második felére keltezhető, de a Kr. e. 8. század végéről származó, „örökölt” tárgyak is napvilágra kerültek. A két különböző időszakból származó sírmellékletekből álló leletegyüttes az itt élő közösség folytonosságáról tanúskodik.

A kiállított tárgyakat a németországi Mainzban található Römisch-Germanisches Zentralmuseumban restaurálták és konzerválták.

A sírban a halomsírban talált egyéb temetkezésekhez képest elfoglalt központi helyzete szintén az elhunyt különleges rangjáról tanúskodik. Mindez alátámasztja a kora vaskori közösségek társadalmi szerkezetével kapcsolatos elképzelésünket, mely szerint az ilyen gazdag sírmellékletekkel rendelkező személyek egy-egy család első tagjai, alapítói voltak. A család az elkövetkező 300 évben ugyanebbe a halomsírba temette halottait.

A vizsgálatok során összesen 30 fogat azonosítottak, a „Vaslady” valamikor a húszas éveiben hunyt el. A sírmellékletek elhelyezkedése alapján arra következtethetünk, hogy az elhunyt magassága 160 és 165 cm között lehetett.

P. S.

Vaskori történetek a történelem keresztútjáról

A Szlovén Nemzeti Múzeumban megrendezett „Történetek a történelem keresztútjáról” című állandó régészeti kiállítás vaskorral foglalkozó része egy olyan korszakot mutat be, melynek során alapvető változások történtek a mai Szlovénia területén és egész Európában a Kr. e. 1. évezredben. Ennek a korszaknak a kezdetén az olyan jelenségek, mint például a fantasztikus technológiai és művészeti eredményeket felmutató, államba szerveződő társadalmak, a Földközi-tenger vidékének keleti részeire korlátozódtak. Az általános áttekintés és a kiállított tárgyakkal kapcsolatos egyes témák részletes bemutatása rávilágít azokra a körülményekre, amelyek lehetővé tették, hogy ezek a vívmányok – a fejlett kohászati technológiáktól és a kifinomult figurális művészetektől (melynek híres darabja a vačei vödör alakú edény) a monetáris gazdaság kezdetein át a helyi írások kialakulásáig – meggyökeresedjenek és önállóan tovább fejlődjenek Szlovénia területén jóval a rómaiak érkezése előtt, vagyis egy olyan korban, amit ebben a régióban még az őskor végének tekintenek a szakemberek. A színes kiállítási katalógus az elmúlt másfél évszázad során folyamatosan bővülő, vaskorral kapcsolatos ismeretanyagra épül. Ez a kiállítás a Szlovénia vaskorával kapcsolatban végzett számtalan kutatás, valamint a legelismertebb kutatók által publikált összefoglaló tanulmányok és kézikönyvek eredményeképp született meg.

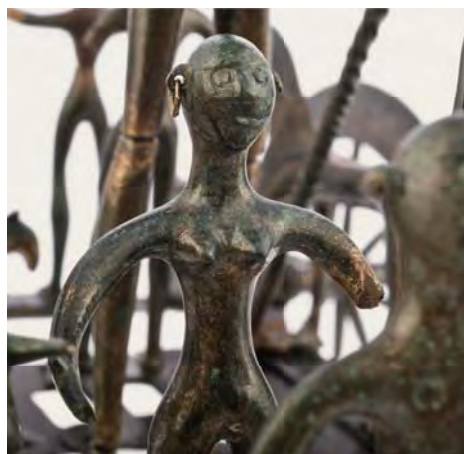
B. L.

Fegyvertársak

A „Fegyvertársak” c. kiállítás két harcos sírját mutatja be, akik a vaskori Kaptol és Dolenjska területén éltek. Bár e közösségek sok tekintetben eltértek egymástól, anyagi kultúrájuk arról tanúskodik, hogy e földrajzilag és kulturálisan is távoli területek között intenzív kapcsolat volt. Mindez elsősorban a két csoport elitje közti összeköttetések révén vált lehetővé. Az elit tagjainak hálózata egész Közép-Európára kiterjedt, amit a viseletük és fegyvereik is jól mutatnak. Ennek köszönhetően jött létre az a közlekedési hálózat, amelyben e két központnak fontos szerep jutott. A két harcos kiváló példája azoknak a kötelékeknek, amelyek Homérosz idején, a Kr. e. 8. században a kontinentális Európa kulturális szövetét alkották. Az I/16-os sír Európa egyik legnagyobb vaskori temetőjéhez, a Kapitelska Njiva sírmezőhöz tartozott, melyben a Kr. e. 1. évezredben folyamatos volt a temetkezés; a 10. számú halomsír pedig a Pozsegai-völgyben található, a Kaptol melletti Gradca sírmezőben, amely fontos vaskori központ volt. A közlekedési hálózatban betöltött szerepük mellett mindkét terület értékes helyi ásványkincsekkel rendelkezett: Dolenjskában vasércet, a Pozsegai-völgyben pedig grafitot bányásztak. A kiállítást Hrvoje Potrebica (Zágrábi Egyetem) és Borut Križ (Dolenjska Múzeum) állította össze. A kiállítás koordinátora Jacqueline Balen (Zágrábi Régészeti Múzeum) volt. A kiállítás eljutott a Pozsegai Városi Múzeumba is, ahol azonban a Covid-19 járvány miatt be kellett zárni. A virtuális kiállítás (www.youtu.be/RXztRkSK2j8) mellett a tervek szerint Horvátország és más országok egyéb intézményeibe is el fog jutni a tárlat.

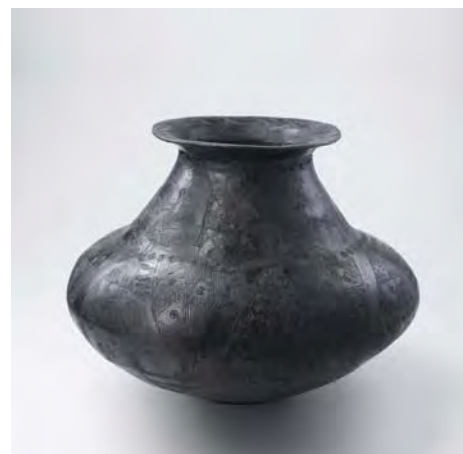
H. P.

Murtal Múzeum — új kiállítás a strettwegi kultikus kocsimodellről

A stájerországi Judenburgban található Murtal Múzeum izgalmas vaskori utazásra várja a látogatókat. A kiállításon az újra felfedezett kultikus kocsi és a szenzációs sisak mellett talált kincseket, a Hallstatt kori kerámiaművészet remekműveit, valamint egyedülálló, bronzból és vasból készült fegyvereket tekinthetünk meg. A strettwegi halomsírokból származó leletek a Hallstatt kor kultúrájáról és kereskedelmi kapcsolatairól, a bonyolult temetkezési szokásokról és azok változásairól mesélnek. 2021. május 21-től kezdődően a judenburgi Murtal Múzeum az Universalium Joanneum Régészeti Osztályával és Érmegyűjteményével együttműködve első ízben mutatja be „A strettwegi kultikus kocsimodell – egy ikonikus régészeti lelet restaurálása és fogadtatása” című időszaki kiállítást. A kiállítás középpontjában a strettwegi kultikus kocsimodell kutatásának és helyreállításának hosszú és izgalmas története áll. Az időszaki kiállítás másik fő témája a kultikus kocsimodell fogadtatása és a köztudatra gyakorolt hatása lesz. A kocsi nemcsak tudományos publikációkban szerepelt számtalan alkalommal, de bekerült az iskolai tankönyvekbe, látható volt reklámanyagokon és postai bélyegeken is, és több művészeti alkotást is inspirált. Ez az első olyan kiállítás, amely azt vizsgálja, miként vált ez a régészeti lelet nemzetközi „reklámmá”, a stájer identitás szimbólumává, és végső soron a Hallstatt kor egyik ikonikus tárgyává.

M. M., D. M.

Kelet és nyugat határán – állandó régészeti kiállítás a Magyar Nemzeti Múzeumban

A kiállítás a Kárpát-medencében élt népek történetét mutatja be a Kr. e. 400 000 és Kr. u. 1000 közötti időszakban. A kiállítás egyik leglátványosabb része a vaskori terem. Ebben az időszakban a Kárpát-medence valódi olvasztótégely volt, különböző kultúrák sokszínű és egyedi keverékét hozva létre, amely csak erre a területre volt jellemző. A régészeti bizonyítékok és történelmi források alapján tudjuk, hogy sokrétű vaskori közösségek jöttek létre a Kárpát-medencében a Kr. e. 1. évezredben. A keleti területek kulturális fejlődése még összetettebb volt, mint a nyugati régióké, mivel különböző keleti eredetű (rendszerint szkítákkal azonosított) csoportok érkezésének voltak tanúi a Kr. e. 9. századtól kezdődően. Az újonnan érkezett csoportok különböző helyi közösségekkel találkoztak, így hozva létre tárgyi örökségünk páratlan darabjait. A késő vaskorban a kelta terjeszkedés is elérte a Kárpát-medencét. Míg az első kapcsolatfelvétel után fokozatosan jelentek meg a kelta jellegzetességek (szakkifejezéssel élve ez a „lateneizálódás”), a tömeges migráció gyorsan átalakította a régiót és új közös identitás kialakulásához vezetett, amely erősen kötődött a kelta világhoz. Mindazonáltal a vegyes/hibrid tárgy együttesek (al)régiókként változnak és az adott helyi közösségek örökségére is utalnak. A vaskori teremben látványos régészeti leletek, például urnák, edények, ékszerek, érmék és fegyverek szemléltetik ezt az érdekes korszakot, melyeket a kor legértékesebb anyagainak (vas, borostyán és arany) felhasználásával készítettek. Fedezze fel a vaskori kincseket és látogassa meg régészeti kiállításunkat, további információért és online tartalmakért pedig keresse fel honlapunkat!

P. A., C. SZ.

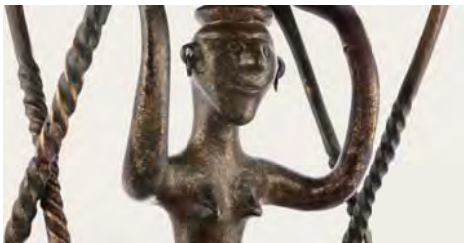
A STRETTWEGI

KULTIKUS

Írta: Marko Mele

A strettwegi kultikus kocsimodell
(Ausztria, Stájerország, Judenburg).
© UMJ / N. Lackner

VASKORI LÁTNIVALÓK A DUNA RÉGIÓ MÚZEUMAIBÓL

1851-ben, a Strettwegtől északra található birtokán Ferdinand Pfeffer, egy helyi gazda hatalmas kőhalomra bukkant, amely egy sírkamra maradványait rejtette. A sírkamrát egy Hallstatt kori fejedelem számára épített sírhalom közepén alakították ki egykor. A kövek között Pfeffer nagyszámú töredékes bronz- és vastárgyat talált, amelyek sírmellékletek (fegyverek, ékszerek, asztali edények és ivóedények) maradványai voltak. Itt kerültek elő továbbá annak az üsttel ellátott kocsinak a töredékei is, amelyet 1853-ban bemutattak a Joanneum Landesmuseumban és „a strettwegi kultikus kocsimodell” néven Ausztria egyik leghíresebb lelete lett. A kocsi alja egy négyzet alakú, áttört alaplemezből és négy küllős kerékből áll. A kocsi közepén egy kb. 32 cm magas női alak áll, felemelt kezében egy lapos, tál alakú tárgyat tart. Az üstöt egykor feltehetően a lapos tál tetejére helyezték. Az üst hordozóját férfiak, nők, lovas harcosok és egy szarvast az agancsánál fogva vezető emberalakok veszik körbe. Az ábrázolt jelenetet áldozati felvonulásként értelmezték. A kocsinak rituális eseményeken lehetett szerepe, az italáldozatnál (libációnál) használt folyadékot tarthatták benne, esetleg tömjén égetésére szolgálhatott. A strettwegi kocsimodell szokatlanul díszes, figurális részleteivel kiemelkedik az urnamezős és Hallstatt kultúra egyszerűbb hasonló, üst elhelyezésére szolgáló miniatűr kocsimodelljei közül. Minden bizonnyal ez az Universalmuseum Joanneum gyűjteményének legértékesebb műtárgya.

KOCSIMODELL

Fűszerek és gyógynövények Dorka Fűszerháza

A Dorka Fűszerháza fűszer- és teakeverékeiben olyan, a vaskorban fogyasztott növények találhatók, mint a bodza, a csalán, az édeskömény, az ánizs, a csipkebogyó és a cickafark.

A keverékek összetétele régészeti leleteken és kutatáson alapul.

Kékegyi Dorottya & Kovács Sándor
dorkafuszerhaza@gmail.com
www.facebook.com/dorkafuszerhaza
6621 Derekegyház
Mátyás király u. 30

Cultural route
of the Council of Europe
Itinéraire culturel
du Conseil de l'Europe

**FOLLOW THE IRON AGE DANUBE ROUTE
PROTECT OUR COMMON HERITAGE**
All IADR Association's regular membership fees
are available at the discounted rate of 20%
until the end of 2021.

MEMBERSHIP APPLICATION FORM FOR THE IRON AGE DANUBE ROUTE ASSOCIATION

Name of the organization

Address

e-mail

Type of the organization

Membership Type

Date

Signature

Kérjük, töltsse ki, vágja ki, és küldje el Egyesületünknek:

Iron Age Danube Route Association

Trg Nikole Šubića Zrinskog 19

HR-10000 Zágráb, Horvátország

ORGANISATION TYPE	ANNUAL MEMBERSHIP FEES			
	REGULAR MEMBERS		ASSOCIATED MEMBERS ¹	
	A countries ²	B countries ³	A countries	B countries
Monument protection institutions and museums	500 eur	350 eur	250 eur	175 eur
Municipalities	500 eur	350 eur	250 eur	175 eur
Non-governmental local initiatives (NGOs)	200 eur	100 eur	100 eur	50 eur
National and Nature parks	500 eur	350 eur	250 eur	175eur
Research organisations	500 eur	350 eur	250 eur	175 eur
Small and medium-sized enterprises (SMEs)	200 eur	100 eur	100 eur	50 eur
Tourism stakeholders	200 eur	100 eur	100 eur	50 eur
State and regional administration	500 eur	350 eur	250 eur	175 eur

¹ Minden tagnak joga van részt venni az Egyesület minden tevékenységében az Egyesület céljainak elérése érdekében. Minden tagnak joga van kifejezni az álláspontját, megfogalmazni javaslatot és kritikát, betekintést nyerni minden, az Egyesület működésével kapcsolatos dokumentumba és döntésbe, új programokat, projekteket és tevékenységeket javasolni, és informálódni az Egyesület tevékenységéről. A tagok tagságukat bármikor megszüntethetik. A rendes tagok szavazati joggal bírnak és beválaszthatók az Egyesület irányító testületeibe (az Egyesület Alapító Okiratának 12-es pontja alapján).

² „A” országok: Andorra, Aruba, Ausztrália, Ausztria, Belgium, Bermuda, Brunei, Csatorna-szigetek, Dánia, Dél-Korea, Egyesült Arab Emírátsok, Egyesült Királyság, Egyesült Államok, Finnország, Franciaország, Hollandia, Hong Kong (Kína), Írország, Izland, Izrael, Japán, Kajmán-szigetek, Kanada, Katar, Kuvait, Liechtenstein, Luxemburg, Makaó (Kína), Man-szigetek, Monaco, Németország, Norvégia, Olaszország, Puerto Rico, Spanyolország, Svájc, Svédország, Szent Márton-sziget (holland part), Szingapúr, Új-Kaledónia, Új-Zéland, Vatikán.

³ „B” országok: minden olyan ország, ami nem szerepel az „A” kategóriában.

Cultural route
of the Council of Europe
Itinéraire culturel
du Conseil de l'Europe

